

Millî
İstihbarat
Akademisi

BATILI ÜLKELERDE

AŞIRI SAĞ

HAREKETLER

2023 DEĞERLENDİRME RAPORU

Ocak 2024

Millî İstihbarat Akademisi kuruluşuyla birlikte istihbarat ve güvenlik alanlarındaki ihtisas eğitimi faaliyetlerinin yanı sıra bilim dünyasını, ulusal ve uluslararası kamuoyunu ve karar alıcıları bilgilendirmeye yönelik çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmaların sosyal bilimler, mühendislik ve bilgi teknolojileri alanlarında yoğunlaşması planlanmaktadır. Akademinin kendi bünyesinde ve paydaşları ile birlikte ürettiği araştırma ve yayınlar, tartışmalara teorik ve metodolojik katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

İlgili konulara dair farkındalığı artırarak, yenilikçi fikir, görüş ve ürünler ortaya koymayı hedefleyen Millî İstihbarat Akademisi'nin çeşitli türdeki yayınları, akademi dünyası ve kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Elinizdeki rapor, dünya genelinde özellikle son 15 yıldır yükselişte olan aşırı sağ hareketleri ve aşırı faaliyetlerde bulunan örgütlü eylemleri ele almaktadır. Çeşitli tür ve yöntemlerle karşımıza çıkan bu oluşumlar kendilerine özgü ideolojilere, örgütlenme biçimlerine, saldırı taktik ve araçlarına sahip bulunmaktadır. Çoğu zaman kendi toplumları için de bir risk unsuru olan aşırı hareketler, eylemleri için genellikle toplumsal, ekonomik ve kültürel referanslardan beslenmektedir.

Salgın döneminin getirdiği yeni toplumsal koşullar ve belirsizlikler, dünyayı etkisi altına alan ekonomik istikrarsızlıklar, işsizlik ve gelir adaletsizliği, yükselen göçmen ve yabancı karşıtlığı gibi sorunlar, hükümetlerin daha sert politikalar benimseyerek daha aşırı söylemler kullanmasına neden olurken, bireyleri de ötekine karşı daha saldırgan hale getirmektedir. Göçmenler ve Müslümanlar ise bu dalganın öncelikli hedefi haline gelmektedir. Kutsal değerlere ve kitaplara yapılan saldırılara karşı sessiz kalınarak resmi önlemler getirilmemesi, Batı'da aşırı ideolojilerin kurumsallaşma riskini işaret etmektedir.

Tüm bu nedenlerden ötürü aşırı sağ hareketler Türkiye'nin de yakından takip ettiği gündem başlıklarından birini teşkil etmektedir. Millî İstihbarat Akademisi olarak ilk araştırma raporumuzun bu konuda yayımlanması anlamlıdır. Zira aşırı sağ hareketlerin eylem ve söylemleri, aynı zamanda Türkleri de hedef almaktadır. Söz konusu oluşumların yapılarının, hedeflerinin, saldırı taktik ve araçlarının tespit edilmesi, bunlarla doğru mücadele edebilmek için büyük önem taşımaktadır. Bu konu ilerleyen dönemde Akademinin gündeminde olmaya devam edecektir.

Değerlendirme raporumuz 2023 yılındaki gelişmelere odaklanmaktadır. Çalışma kapsamında aşırı sağcıların eylemleri hakkında medyada çıkan haberler, siyasetçilerin söylemleri, resmi açıklamalar, bu oluşumlarla mücadele için yürütülen yasal çalışmalar, kolluk güçlerinin hareket tarzları ve operasyonlara ilişkin veriler derlenmiştir. Mevcut verilerin çeşitli kategoriler altında sınıflandırılması, Batılı ülkelerde aşırı sağ hareketlerin dinamikleri, eylemleri ve taktiklerine ilişkin temel eğilimleri anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Raporu aşırı sağ hareketler bağlamında dünya genelinde meydana gelen gelişmelerin kamuoyuyla paylaşarak konuya ilişkin bir farkındalık yaratılması amacıyla okuyucuların ilgisine sunuyoruz.

KISALTMALAR

ÖZET

1. GİRİŞ	1
1.1. AŞIRI SAĞ HAREKETLERİN GELİŞİMİ VE DÜNYA GÜNDEMİNDEKİ YERİ	5
1.2. AŞIRI SAĞ HAREKETLER VE TÜRKİYE	9
2. GENEL BULGULAR VE İSTATİSTİKİ VERİLER	11
3. AVRUPA'DA AŞIRI SAĞ HAREKETLER	17
4. ABD'DE AŞIRI SAĞ HAREKETLER	21
5. AVUSTRALYA VE YENİ ZELANDA'DA AŞIRI SAĞ HAREKETLER	25
6. TÜRK VE İSLAM KARŞITI EYLEMLER	29
6.1. Camilere Tehdit Mektupları	29
6.2. İslam'a Hakaret Eylemleri	31
6.3. Türk Karşıtlığı	32
7. RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI VE AŞIRI SAĞ HAREKETLER	35
8. İSRAİL-FİLİSTİN SAVAŞI VE AŞIRI SAĞ HAREKETLER	37
9. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	41
EK: 2023 YILINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ GELİŞMELER VE OLAYLAR / 100 ÖNEMLİ OLAYLA AŞIRI SAĞIN BİR YILI	42

KAYNAKLAR

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
ADL:	Anti-Defamation League
AfD:	Almanya için Alternatif Partisi
AK:	Avrupa Konseyi
ASIO:	Avustralya Güvenlik ve İstihbarat Kurumu
BK:	Birleşik Krallık
BM:	Birleşmiş Milletler
BND:	Federal Haberalma Teşkilatı
BREXIT:	Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden Ayrılması
BT:	Blood & Tribe
CDCT:	Avrupa Konseyi (AK) Terörizmle Mücadele Komitesi
DDIS:	Danimarka Dış İstihbarat Servisi
DSN:	Devlet Güvenliği ve İstihbarat Direktörlüğü
FBI:	ABD Federal Soruşturma Bürosu
IC:	ABD İstihbarat Topluluğu
IHRA:	Uluslararası Holokost Anma İttifakı
IMVE:	Ideologically Motivated Violent Extremism
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NRM:	Nordic Resistance Movement
NSO:	National Socialist Order
NSU:	Nasyonel Sosyalist Yeraltı Örgütü
NZSIS:	Yeni Zelanda Güvenlik İstihbarat Servisi
RF:	Rusya Federasyonu
PEGIDA:	Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansaver Avrupalılar
PSNI:	Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı
Yeni IRA:	İrlanda Yeni Cumhuriyet Ordusu
XRIRB:	Yabancı Düşmanlığı, İrkçılık ve Din ile İnanç Adına Yapılan Her Türlü Hoşgörüsüzlük

ÖZET

2000'li yılların başından itibaren dünya genelinde görülmeye başlanan kimlik temelli kutuplaşmalar, geleneksel ırkçılık ve faşizm ideolojilerinin farklı isimlerle tekrardan gündeme gelmesine sebebiyet vermiştir.

Küresel seviyede ivmelenen ekonomik sorunlar ve iklim değişikliğinin de etkisiyle artan göç oranları, birçok ülkede popülist aşırı sağ söylemin güç kazanması sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

İrkçılık/yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı, İslamofobi ve çok kültürlülüğe tepki gibi kendinden olmayanlara yönelik şiddete varan aşırılıkçılık, siyasi ve toplumsal düzeyde de desteğin gelişmesiyle ciddi bir tehdit unsuru haline gelmiştir.

Aşırı sağ hareketlerin seyrinin ülkeden ülkeye değiştiği görülmektedir. Bununla birlikte 2023 yılında ABD ve Avrupa'da geniş bir etki alanı bulan aşırı sağ hareketler bağlamında birçok önemli gelişme meydana gelmiştir.

Avrupa alanında salgın ve sonrasında başlayan RF-Ukrayna Savaşı'nın enflasyon, işsizlik, enerji krizi gibi sorunları ivmelendirerek yabancı düşmanlığı ve İslamofobik bakış açısını tetiklediği söylenebilecektir. ABD'de ise artan Yahudi düşmanlığı ön plandadır.

Kur'an-ı Kerim yakma eylemleri başta olmak üzere, "kişisel ifade özgürlüğü" adı altında dini değerlere yönelik nefret suçları ile kutsal değerlere saldırıların sıradanlaştırılması ve normalleştirilmesi tehlikesi 2023 yılında öne çıkan gelişmelerden olmuştur. Bu yöndeki eylemlere hükümetlerin müsamahakar tavırları, ülkelerin iç güvenliği kadar dış güvenliğine de ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamıştır.

Aşırı sağ hareketler faaliyetlerini bireysel ya da gruplar aracılığıyla yürütmektedir. 2023 yılında aşırı sağ hareketlerin etkin olduğu ülkelerdeki temel tehdit unsurlarından birisini ideolojik saiklerle "yalnız aktör" eylemi gerçekleştirilmesi oluşturmuştur. Aşırı sağcı gruplar da propanganda ve organize faaliyetler bağlamında etkili olmayı sürdürmüştür.

Aşırı sağın önümüzdeki süreçte de ülkeler adına ciddi bir tehdit oluşturması muhtemeldir. Ülkelerin tüm vatandaşlarını ayırım gözetmeksizin korumak adına gerekli yasal düzenlemeleri yapması ve bu konuda uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi önemli görülmektedir.

1. GİRİŞ

Aşırı sağ hareketler; evrensel olarak kabul edilen değerlere, farklı dini inanç ve kültürlere, farklı renklere ve farklı siyasi görüşlere insani açıdan büyük tehdit oluşturan yapılar arasında yer almaktadır. ABD’de siyahi ve Yahudi karşıtlığı, Avrupa’da ise İslam ve göçmen karşıtlığı gibi ötekileştirici düşünce yapısı, son yıllarda insanlardaki güvenlik duygusunun yerini endişe duygusuna bırakmasına neden olmuştur. Özellikle yurt dışındaki Türk varlığı ve tarihi-fikri-içtimai-dini açıdan ortak inançları paylaştığımız Müslümanlar, bu insanlık karşıtı nefret suçundan en çok mağdur olan gruplar arasında yer almaya başlamıştır.

Elinizdeki rapor, dünya genelinde belirli kriterlere göre tasnif edilmiş verileri içermektedir. Öte yandan dünya genelinde halen birçok bölgede kamuoyuna yansımayan, güvenlik güçlerince nefret suçu kapsamına alınmayan ya da kasıtlı olarak gündemden uzak tutulan birçok aşırı sağcı eylem olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda bir ülkede meydana gelen eylem sayısından ziyade, küresel seviyedeki eğilim ve ülkeler arasındaki farklılıklara odaklanılması, konunun doğru bir şekilde anlaşılabilmesi adına önem arz etmektedir.

Raporda bu kapsamda öncelikle aşırı sağ hareketlerin tarihsel gelişimi ve dünya gündemindeki yeri ele alınmış olup konunun Türkiye bağlantısının incelenmesi akabinde ise bölgesel perspektifte incelemelerde bulunulmuştur. Raporun ekinde 2023 yılı içerisinde aşırı sağ konuları bağlamında meydana gelen en önemli 100 olaya kısaca yer verilmiştir.

Raporun temel amacı 2023 yılında aşırı sağ hareketler bağlamında dünya genelinde meydana gelen gelişmelerin kamuoyuyla paylaşarak konuya ilişkin bir farkındalık ve bilinç yaratılmasıdır.

Teknolojik gelişmelerin sağladığı fırsatları kullanarak 2023 yılı içerisinde faaliyetlerini ivmelendiren aşırı sağcı hareketlerin 2024 yılında da dünya adına gelişen ve evrilen bir tehdit olmayı sürdürmesi beklenmektedir.

İçlerinde buldukları coğrafya, ülke, toplum ve çevrelerin sosyolojik, siyasi ve toplumsal dinamik ve dengeleri, aşırı sağ hareketlerin temel motivasyonlarını etkilemektedir. Bu nedenle aşırı sağ hareketlerin dünya genelindeki faaliyet ve eylemlerini tek bir kavram seti üzerinden ele almak mümkün değildir. Aşırı sağ kavramının ve buradan ortaya çıkabilecek tehditlerin tanımlanması aşamasında da farklı yaklaşımlara rastlanılabilmektedir. Birleşmiş Milletler (BM), Ağustos 2022’de gerçekleştirilen oturumunda aşırı sağ tehlikesine ilk kez kapsamlı bir şekilde vurgu yapmış; yabancı düşmanlığı, ırkçılık benzeri davranışları “XRIRB”¹ olarak adlandırarak literatüre kazandırmıştır.² Güvenlikçi bir bakış açısıyla aşırı sağcılık kavramının, Avrupa’da “hükümet karşıtı aşırıcılığın, komplo teorisyenlerinin düşüncelerinin ve kadın düşmanlığı unsurlarıyla birlikte bir düşünce tarzı” şeklinde tanımlandığına da rastlanmıştır.³

1- **XRIRB** - Xenophobia, Racism, and other forms of Intolerance or in the name of Religion and Belief (Yabancı Düşmanlığı, Irkçılık ve Din İle İnanç Adına Yapılan Her Türü Hoşgörüsüzlük)

2- Söz konusu BM oturumu sonrasında BM Genel Sekreterliğince “A/77/266” doküman numarasıyla “Terrorist attacks on the basis of xenophobia, racism and other forms of intolerance, or in the name of religion or belief (XRIRB)” başlığıyla yayımlanan rapor, BM resmi internet sitesinde paylaşılmıştır.

3- Belçika İstihbarat Servisi (VSSE) tarafından Ocak 2023’te yayımlanan raporda, bahsi geçen unsurlardan oluşan dünya görüşü “Salata Bari İdeolojisi” olarak tanımlanmıştır.

Aşırı sağ otoriterlik, aşırı milliyetçilik ve demokrasinin gerektirdiği değerlere karşı bir tutum sergileyen çeşitli siyasi ideolojilerin bir bütünü olarak adlandırılabilir. Aşırı sağ hareketlerin bu varsayımdan hareketle İslamofobik, ırkçı/zenofobik, antisemitik, göçmen karşıtı ve beyaz üstünlüğü görüşlerin savunucuları ve eyleme geçiricileri oldukları söylenebilir. Raporunda aşırı sağ bir genel çerçeve olarak ele alınmıştır. Aşırı sağ görüşlerin zaman zaman bazı noktalarda kesiştiği bilinmekle beraber, özellikle Avrupa'daki İslamofobik ve Türk karşıtı görüşlerin eylemsel boyutta bir arada belirdiği de görülmektedir.⁴

İrkçılık / Zenofobi / Beyaz Üstünlükçülük / Göçmen Karşıtlığı

Aşırı sağ bağlamında dünyada yaşanan gelişmelerin ana ideolojik temelinde ırkçılığın, zenofobinin, özellikle ABD'de beyaz üstünlükçülüğün ve AB'de göçmen karşıtlığının yattığı bilinmektedir. Bu raporda ırkçılık; ırka dayalı önyargı ve ayrımcılığın, farklılıklara bağlı bireylerin/grupların çoğu zaman dezavantajlı bir şekilde muamele gördüğü bir olay/eylem bütünü olarak ele alınmıştır. İrkçılık tanımına giren beyaz üstünlükçülükten ise, ABD'deki ivmelenmesini sürdüren "beyaz (aryan) ırkın diğer ırklara üstünlüğünü" iddia eden yapıların faaliyetleri nedeniyle bahsedilmektedir.

Zenofobi ise tıpkı ırkçılıkta olduğu gibi önyargı, korku veya düşmanlık unsurlarını içerirken, bu iki görüş arasındaki temel farkın zenofobi kavramının etimolojik kökeninde bulunan "yabancı olanı/bilinmeyen" tanınamadan ya da buna tahammülsüzlük göstermekten kaynaklandığı ifade edilmektedir.⁵ Nitekim ırkçılık ve beyaz üstünlükçülük yaklaşımlarında karşı tarafın statüsü peşinen kabul gördüğü varsayılabilirken, zenofobide ise "karşı olunan" unsurun bilinmemesi ve tanınmamasından kaynaklı ötekileştirilme eğiliminin sezilebildiği söylenmelidir.

Dünya genelinde meydana gelen insani ve ekonomik krizlerin sebep olduğu göç, aşırı sağcılık bünyesindeki göçmen karşıtlığını da tetiklemiştir.⁶ Yaşanan göç dalgalarından dolayı ortaya çıkan kültürel farklılıklar ve ekonomik endişeler gibi bazı meseleler, göç kabul eden ülkelerde sadece toplumsal seviyede değil siyasi boyutta da sorunlu alanların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Avrupa'da 2022-2023 yıllarında gerçekleştirilen seçimlere bakıldığında, aşırı sağ motifli ya da doğrudan aşırı sağcı siyasi partilerin en temel propaganda araçları arasında göçmen ve Müslüman karşıtlığının yer aldığı görülmektedir.

İslamofobi ve Türk Karşıtlığı

İlk olarak 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanan İslamofobi kavramının ırkçılık ve/veya zenofobi görüşlerinin altında yer aldığına rastlanabilmektedir.⁷ Genel olarak "İslam ve Müslümanlara karşı yöneltilen korku, önyargı, ayrımcılık ve düşmanlık" olarak tanımlanan İslamofobi'nin⁸, zaten kendi aralarında geçişken ve birbirine yakın alanlarda bulunan ırkçılık ve zenofobinin bir alt kavram/görüş biçimi olarak ortaya çıkması çözüm yollarını karmaşık hale getirmektedir. İslamofobi'nin ayrı bir görüş/eylem türü olarak ele alınması, günümüzde bu alanda yaşanan sorunların çözümüne katkı sağlama

4- Bkz. Raporun 6. Bölümü

5- Haekwon Kim, David; Sundstrom, Ronald R. (2014). Xenophobia and Racism. Penn State University Press.

6- Tolsma, J.; Lameris, J.; Savelkoul, M. (2021). Exposure to asylum seekers and changing support for the radical right: A natural experiment in the Netherlands. Plus One.

7- Kalın, İbrahim (2016). Ben, Öteki ve Ötesi. İnsan Yayınları.

8- Runnymede Raporu (1997). Islamophobia: A Challenge for Us All. Runnymede Vakfı.

açısından elzemdir. Neticede İslamofobi temelli eylemlerin çok boyutlu bir pencereden incelenmesi, devletlerin ve uluslararası kurum/kuruluşların terminolojilerinde diğer kavramlardan ayrı bir başlık olarak ele alınması önem arz etmektedir. İslamofobi ile mücadele konusunda ise güvenilir ve sürdürülebilir istatistik veriler esas alınmalıdır.

Türkiye'nin milli menfaatleri ve Türk varlığının bireysel, fiziki ve kültürel güvenliği, Türk karşıtlığının bu raporda ele alınmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Tıpkı ırkçı ve zenofobik eylem ve görüş türleri arasındaki geçişken alanların bulunduğu gibi, özellikle Avrupa'da İslamofobi ve Türk karşıtlığının birbirleriyle örtüştüğü durumların olduğu bilinmektedir.⁹ Neticede Türk karşıtlığını da "etnisite, kültür veya milliyet temelinde Türklere veya Türkiye'den gelenlere yönelik önyargı, ayrımcılık veya düşmanlık" şeklinde tanımlamak mümkündür.

Antisemitizm

Uluslararası Holokost Anma İttifakı (IHRA), antisemitizmi "Yahudilere karşı, adına nefret de denilebilecek belli bir algıya sahip olma" olarak tanımlamaktadır.¹⁰ Yahudileri insanlığa zarar vermek üzere komplo kurmakla suçlama, Yahudiler hakkında kötü niyetli basmakalıp ifadelerin kullanımı ve olumsuz karakter özelliklerini Yahudilerle ilişkilendirme gibi çeşitli sözlü, yazılı ve görsel formda eylemler antisemitizm kapsamında değerlendirilmektedir. Antisemitizm hem sağ hem de sol ideolojide tezahür etmekle birlikte, yapılan araştırmalar antisemitizmin bilhassa aşırı sağ görüşlü gençlerde zirve yaptığını ortaya koymaktadır.¹¹

Avrupa Şüpheliği

Uzun süren ve kıta geneline yayılan savaşlar sonunda Avrupa kıtasında entegrasyonu artırarak sürdürülebilir bir barış ortamı tesis edilmesi amacıyla kurulan Avrupa Birliği, günümüzde artan göç, iklim krizi ve ırk temelli ayrımcılık gibi faktörler neticesinde bazı gruplar tarafından "elitist, bürokratik olarak hantal ve zaman zaman ulus devletlerin kendi çıkarlarıyla örtüşmeyen" bir yapıya büründüğü sebebiyle eleştirilmektedir. Avrupa şüpheliği kavramı, siyasi literatürde ilk olarak 1992 yılında Avrupa'nın entegrasyonuna duyulan şüphelik anlamında kullanılmaya başlanmıştır.¹² Bilhassa Avrupa'nın kapsayıcılık ve ülkeler arası entegrasyon ilkelerine karşı çıkan şüpheliler bazı AB kurumlarına/politikalarına karşı çıkan ve AB'de reform isteyen daha ılımlı şüpheliler ile AB'yi reform yapılamaz düzeyde gören ve ülkelerinin AB üyeliğinden çıkmasını isteyen katı şüpheliler olarak ikiye ayrılmaktadır. AB ülkelerinin siyasi spektrumunda hem sağ hem de sol partilerin bünyesinde Avrupa şüpheliği ideolojisine sahip kesimler bulunmakla birlikte bu görüş aşırı sağ partilerin ideolojik temelinde daha önemli bir yer tutmaktadır.

9- Bkz. Raporun 6. Bölümü

10- "The working definition of antisemitism", www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism

11- Hersh, E., & Royden, L. (2023). "Antisemitic Attitudes Across the Ideological Spectrum." *Political Research Quarterly*, 76 (2), 697-711.

12- Margarita Gomez-Reino Cachafeiro & Carolina Plaza-Colodro, (2018) "Populist Euroscepticism in Iberian party systems", *Politics*, 38 (3), 344-360.

1.1. AŞIRI SAĞ HAREKETLERİN GELİŞİMİ VE DÜNYA GÜNDEMİNDEKİ YERİ

Milliyetçilik ideolojisi üzerine ve ulus devlet düşünceleriyle şekillendirilen aşırı sağ ve ırkçılık konusunun, ikinci Dünya Savaşıyla birlikte sona erdiği düşünülmeyle birlikte, 1970'li yıllardan itibaren modern aşırı sağ hareketlerin "Nazi" ve "neo-Nazi" görüşleriyle tekrardan ivme kazandığı görülmektedir.¹³ Bu dönemlerde özellikle ABD ve Avrupa kıtasında ön planda olan sol siyasi görüşün karşısında kısıtlı seviyede etki gösterebilen aşırı sağ hareketler, yine de sansasyonel eylemleriyle dikkati çekmeyi başarmıştır. Söz konusu dönemde ABD'de aşırı sağcı Ku Klux Klan grubu mensuplarının yanı sıra aşırı sağcı oluşumların siyahi vatandaşlar ve Yahudiler başta olmak üzere toplumdaki azınlıklara yönelik bir propaganda süreci başlattığı görülmektedir.

ABD'de 1980'li yıllarda aşırı sağcı görüşe müzahir çevrelerce düzenlenen altı terör saldırısı neticesinde 75'den fazla kişi tutuklanmış olup bu süreçte okul, kilise ve sinagog saldırıları ön plana çıkmıştır.¹⁴ Avrupa'da da aynı dönemde benzer nitelikte eylemler görülmeye başlanmış ve aşırı sağ hareketler kademeli olarak etkisini artırmaya başlamıştır.

Ülke	Olay	Tarih	Eylem Sonucu
ABD	Posse Comitatus'a Mensup Aktivistin İki Polis Memurunu Öldürmesi	1983	2 ölü
ABD	Oklahoma Bombalı Saldırısı	1995	168 ölü, 680 yaralı
ABD	Olimpiyat Parkı Bombalı Saldırısı	1996	1 ölü, 111 yaralı
Belçika	Brabant Cinayetleri	1982-1985	28 ölü
Fransa	Cagnes-sur-Mer'de Göçmen Oteline Bombalı Saldırı	1988	1 ölü, 16 yaralı
Almanya	Oktoberfest Bombalı Saldırısı	1980	13 ölü, 215 yaralı
Almanya	Solingen'de Türk Ailenin Evinin Kundaklanması	1993	5 ölü, 14 yaralı
Almanya	NSU Tarafından İşlenen Seri Cinayetler	2000-2007	10 ölü, 1 yaralı (çoğunlukla Türk kökenli)
İtalya	Bologna Bombalı Saldırısı	1980	85 ölü, 200 yaralı
İngiltere	1999 Londra Çivi Bombası Saldırıları	1999	3 ölü, 100 yaralı
Danimarka	Sosyalist Partiye Yönelik Kopenhag Saldırısı	1992	1 ölü
Finlandiya	Oulu Uçak Kaçırma Saldırısı	1986	-

Görsel-1: 80'li yıllardan itibaren ABD ve Avrupa'da gerçekleştirilen aşırı sağcı saldırılardan örnekler

Öte yandan aşırı sağ faaliyetler konusunda, ABD'deki 11 Eylül saldırılarıyla başlayan "İslam'ın terör ile ilintilendirilmesi" süreci önemli bir mihenk taşı olmuştur. 2004 yılında Londra'da, 2005 yılında Madrid'de radikal terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen saldırılar sonrasında, Avrupa'da İslamofobi önemli ve ayrıştırıcı bir kimlik sorunu haline gelmeye başlamıştır. Bu süreçte Batılı medya kuruluşlarının radikal saldırılarla İslam'ı özdeşleştirme çabası da toplum nezdindeki İslamofobik bakış açısını şekillendirmektedir.

2008 senesinde yaşanan küresel ekonomik krizle artışa geçen işsizlik ve Avrupalı devletlerin krizle mücadele kapsamında aldığı önlemler, kıta genelinde ekonomik sıkıntıların esas sebebi olarak

13- Pitcavage, Mark (2019). Surveying The Landscape of the American Far Right.

14- Smith, Brent (1994) Terrorism in America: Pipe Bombs and Pipe Dreams.

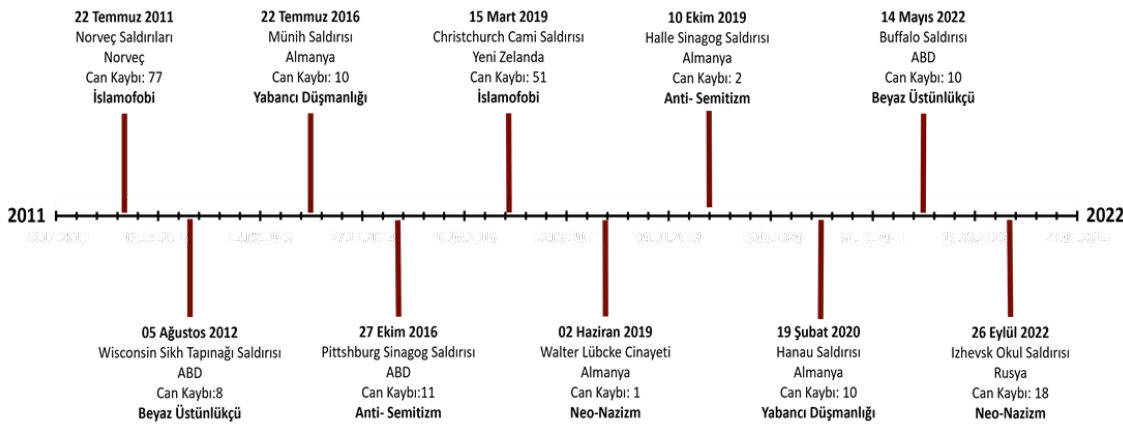
göçmenlerin görülmesine sebebiyet vermiştir. Suriye’de çatışmaların başlamasıyla özellikle 2015 yılından itibaren artan göç dalgası da Avrupa’da göç konusunun terörle bağlantılı bir güvenlik sorunu olarak algılanması sonucunu beraberinde getirmiştir. Göç merkezli endişelerin öne çıktığı bu dönemde ilave olarak 2020 yılında başlayan koronavirüs salgını ve 2022 yılında başlayan RF-Ukrayna Savaşı da enflasyon, işsizlik, enerji krizi gibi bölgesel sorunları derinleştirmiştir.

Bunların yanı sıra; küresel iklim değişikliğinin kuraklık, gıda krizi, kıt kaynaklar gibi yıkıcı sonuçları da bölgesel göç dalgalarını artırmıştır. Bu durum özellikle Avrupa kıtasında kendinden olmayanlara yönelik ırkçılığa varan bir düşünce yapısının giderek daha fazla zemin bulmasına sebep olmuştur. Nitekim göçmenler, yaşanan tüm sorunların odak noktasına yerleştirilirken, toplumsal seviyedeki gerginlikler de kayda değer seviyede yükselmiştir.

Aşırı sağ hareketlerin, özellikle son 10 yıl içerisinde siyasi anlamda bir ivme kat ettiği dikkati çekmektedir.¹⁵ Göç ve ekonomik sorunlar üzerine inşa edilen siyasi perspektif çerçevesinde geçmiş süreçte daha ziyade toplumdaki aşırılık yanlısı kişi/grupları hedef alan aşırı sağcı partilerin, toplumsal seviyedeki sorunların artmasıyla bu süreçten istifade etmeye başladığı ve söylemlerini daha popülist bir çizgiye taşıyarak, özellikle Avrupa kıtasında genel kitlelere ulaşmayı başardığı görülmektedir. Koronavirüs salgını döneminde aşı karşıtlığını dahi mevcut hükümetlere yönelik önemli bir propaganda unsuru olarak kullanan ve kitleleri mobilize eden aşırı sağcı oluşum ve siyasi partiler, kısa bir sürede geniş kitlelerce toplumsal açıdan “normal” bir çizgide kabul görmeye başlamıştır.

2010’lu yıllardan itibaren gerek ideolojik seviyede gerekse siyasi zeminde etkisini artıran aşırı sağ hareketler, 2011 yılında Norveç’te neo-Nazi görüşlü Anders Breivik tarafından gerçekleştirilen ve 77 kişinin ölümüne sebep olan saldırılarla bambaşka bir küresel boyut kazanmıştır.

Nitekim söz konusu saldırı akabinde 2023 yılına kadar dünya genelinde kayda geçen 114 aşırı sağcı saldırı gerçekleştirilmiş olup saldırılar neticesinde yaklaşık 1.700 kişi hayatını kaybetmiştir.

Görsel-2: 2011-2022 yılları arasında Avrupa’da öne çıkan aşırı sağcı eylemler

Radikal terör örgütlerinden kaynaklı saldırıların aksine, aşırı sağ terörizmi konusunda ortak bir paydada buluşmakta zorlanan Batılı ülkelerin, son zamanlarda bu tehdidin boyutunun artmasıyla daha ciddi adımlar atmaya başladığı görülmektedir.

Nitekim BM nezdinde 03.08.2022 tarihinde aşırı sağcı tehdide ilişkin gerçekleştirilen ilk kapsamlı oturumda; yabancı düşmanlığı, ırkçılık benzeri davranışlar “XRIRB” olarak adlandırılmış ve ilk kez aşırı sağ tehlikesine vurgu yapılmıştır.¹⁶ Söz konusu toplantı neticesinde hazırlanan sonuç raporunda; “aşırı sağın Batı ülkeleri için ortak bir problem olarak tanımlandığı, aşırı sağ terörizmin ulus aşan bir yapıya dönüşme potansiyelinin bulunduğu” hususlarına dikkat çekilerek, 2014-2018 yılları arasında aşırı sağ terörizmle bağlantılı saldırılarda %320 artış görüldüğü vurgulanmıştır.¹⁷

Bunun yanı sıra Avrupa Konseyi (AK) Terörizmle Mücadele Komitesi (CDCT) tarafından 2022 yılı içerisinde aşırı sağ kaynaklı terörizmin “pek çok Avrupa ülkesi açısından en hızlı büyüyen terör tehdidi” şeklinde tanımlanması da söz konusu tehdidin küresel boyutta ulaştığı noktayı göstermesi açısından önemli görülmektedir.

BM Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin¹⁸ 08 Aralık 2023 tarihli raporunda¹⁹ da ırkçılıkla mücadele bağlamında dikkat çekici hususlara yer verilmiştir. Bu kapsamda raporda; ırkçı nefret söylemlerinin artışından ve ırka dayalı ayrımcılığın kışkırtılmasındaki ivmelenmeden endişe duyulduğu vurgulanırken, şüpheyle yaklaşılan Müslümanlara karşı önyargı ve olumsuz varsayımların körüklendiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca Filistinlileri destekleme amacıyla yapılan barışçıl gösterilerin yasaklanmasından duyulan endişeye de atıf yapılan raporda Müslüman topluluklara yönelik ayrımcılıkla mücadele için gerekli ve yeterli tedbir alma çağrısında bulunulmuştur.

Diğer taraftan aşırı sağ hareketler dünya gündemi açısından oldukça kısa bir sürede önemli bir tehdit olarak ön plana çıkmıştır. Bu noktada gelişen teknoloji, küreselleşme, ekonomik sorunlar ve göç hareketlerinin etkisiyle toplumsal tabanını güçlendirmeyi sürdüren aşırı sağ hareketlerin, önümüzdeki süreçte siyasi ve güvenlik konuları bağlamında ciddi bir tehdit olmayı sürdürmesi beklenmektedir.

16- XRIRB için bkz. Raporun Giriş Bölümü

17- BM Genel Sekreterliğince “A/77/266” doküman numarasıyla yayımlanan rapor.

18- UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination (UNCERD)

19- Rapor, CERD/C/DEU/CO/23-26 belge numarasıyla UNCERD internet sitesi üzerinden kamuoyuyla paylaşılmıştır.

1.2. AŞIRI SAĞ HAREKETLER VE TÜRKİYE

Aşırı sağcı görüşe müzahir grupların, ülkesel ve bölgesel anlamda farklılaştığı ve uluslararası seviyede standart örgütsel yapılarının bulunmadığı bilinmektedir. Nitekim son 20 yıllık dönemde sofistike yöntemlerle ayrılıkçı ve radikal terör örgütlerine benzer şekilde eylem düzenleme kapasitesine erişmekle birlikte, aşırı sağcı grupların küresel seviyede hiyerarşik bir örgütlenmesi ya da ideolojik anlamda bir çatı mekanizması bulunmamaktadır. Ayrıca grupların bir bölümü şiddete başvurmaya daha meyilli bir görünüm sergilerken, bir bölümü ise daha teorik seviyedeki ya da aktivizm seviyesinde görüşleri savunmayı tercih etmektedir. Bu durum güvenlik ve istihbarat birimleri açısından aşırı sağcı grupların tespit/takibini zorlaştıran bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

Aşırı sağcı gruplar temelde milliyetçilik ideolojisi üzerine inşa edilmeleri sebebiyle uzun yıllar boyunca ulusal seviyede, kendi millet ya da ırklarının korunması üzerine faaliyet göstermişlerdir. Bununla birlikte teknolojik gelişmelerle paralel şekilde grupların uluslararası etkileşimleri de kademeli olarak artmaya başlamıştır.²⁰ Özellikle koronavirüs salgınıyla birlikte çevrim içi ağlarla küresel iletişim gücünü kuvvetlendiren aşırı sağcı gruplar, Telegram başta olmak üzere kapalı iletişim kanalları üzerinden iş birliği ve koordinasyon faaliyetlerini ivmelendirmiştir. Bu süreçte grupların ortak etkinlikler düzenledikleri, benzer stratejiler geliştirdikleri ve ortak düşman algısı ekseninde aralarındaki farklılıklar yerine benzerliklere odaklandıkları görülmüştür.

Aşırı sağ hareketlerin özellikle sanal platformlar üzerinden 13-18 yaş grubunu hedef alması ve genç kesimi ideolojik propaganda süreçlerinin akabinde “yalnız aktör” saldırılarına yönlendirmesi de toplumsal dinamikler açısından dikkate alınması gereken bir konudur. Bu noktada genellikle Müslüman kesimlere yönelik olarak düzenlenen “yalnız aktör” saldırıları terör örgütlerinin intikam duygusuyla eylemsellik seviyesini artırmış, Müslüman toplum nezdinde geniş çaplı bir huzursuzluk oluşturmuştur.

Benzer şekilde, son dönemde başta İskandinav ülkelerinde olmak üzere, Kur’an-ı Kerim ve diğer dini değerlere yönelik provokatif eylemlerin, ülkelerdeki Müslümanlar nezdinde huzursuzluk yarattığı, söz konusu huzursuzluğun karşıt bir tepkisellik meydana getirmesi durumunda da ülkedeki Müslümanların “problemlili” bir topluluk olarak kamuoyu nezdinde ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bu durum da aşırı sağcı siyasi partilerin söylemlerinin dolaylı olarak desteklenmesine sebep olmaktadır.

Aşırı sağın birçok Batı ülkesi adına ortak bir tehdit oluşturduğu kabul görmektedir. Ayrıca hibrit savaşın bir unsuru olarak aşırı sağ grupların farklı ülkelerce desteklendiği yönündeki iddialar da konunun ülkemize olası yansımalarının dikkatle takip edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Diğer yandan aşırı sağ hareketlerin Türkiye açısından en önemli bağlantı noktası yurt dışındaki Türk varlığıdır. Teorik seviyede ev sahibi ülkelerin ifade özgürlüklerine gösterdiği hassasiyet kadar toplumsal adaletsizlik, azınlıkların psikolojik ve fizyolojik güvenliği ile farklılıklara saygı gibi konularda da gerekli özeni göstermesi beklenmektedir. Ancak son yıllarda aşırı sağ hareketlerin siyasi ve toplumsal zeminde kaydettiği ilerlemenin devletlerin göçmenlere ve azınlıklara yönelik politikalarını da menfi yönde etkilediği, nihayetinde çeşitli sebeplerle farklı ülkelerde yaşayan azınlıkların son yıllarda giderek artan bir baskıyla karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

20- Lepage-Veilleux, Yannick; Archambault, Emil (2016). Mapping Transnational Extremist Networks: An Exploratory Study of the Soldiers of Odin's Facebook Network, Using Integrated Social Network Analysis.

Nitekim ırkçı saiklerle Türk varlığına yönelik Avrupa kıtasında gerçekleştirilen birçok saldırı dikkate alındığında, güvenlik birimlerinin gerekli özeni göstermekten uzak bir görünüm sergilediği, olayların faillerinin tespit edilemediği ve/veya olayların ırkçı boyutlarının kamuoyundan gizlenmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

2. GENEL BULGULAR VE İSTATİSTİKİ VERİLER

- Aşırı sağcı grupların uluslararası seviyede standart örgütsel yapıları ya da ideolojik anlamda bir çatı mekanizmaları bulunmamaktadır.
- Koronavirüs salgınıyla birlikte çevrim içi ağlarla küresel iletişim gücünü kuvvetlendiren aşırı sağcı gruplar, Telegram başta olmak üzere kapalı iletişim kanalları üzerinden iş birliği ve koordinasyon faaliyetlerini ivmelendirmiştir.
- Farklı ideolojilere rağmen ortak düşman algısı perspektifinde benzer stratejiler geliştirildiği ve ulusötesi etkinliklerin ön plana çıktığı görülmektedir.
- Faaliyetlerin büyük çoğunluğu çevrim içi ortamda organize edilmekte olup eylem/etkinliklere fiziki katılım halen sınırlı seviyededir.
- Aşırı sağcıların propaganda faaliyetlerinde yoğunlaştığı kitle 13-18 yaş arası gençlerdir. Oyun platformları başta olmak üzere, sosyal medya uygulamaları ve sağlık/fitness kulüpleri (active clubs) aracılığıyla eleman temini faaliyetleri yürütülmektedir.
- Aşırı sağcı gruplar açısından en etkili görülen ortak yöntemler arasında sansasyonel "yalnız aktör" saldırıları yer almaktadır. Bu tarz saldırılar genellikle bireysel olarak gerçekleştirilmekle birlikte, gruplar tarafından teşvik edilmektedir.
- Saldırganın gerçekleştirdiği eylemlerde motifini ve amaçlarını detaylı bir şekilde açıkladığı "manifesto belgesi" propaganda faaliyetleri ve gelecek saldırıların teşviki anlamında önemli görülmektedir.
- Grupların, saldırganları "azizlik" unvanıyla tanımlamak suretiyle özellikle gençleri etkileme çabasında olduğu bilinmektedir.
- Gelişen teknolojik imkânlarla birlikte 3D Yazıcılar tarafından üretilmiş silahlar aşırı sağcı gruplar adına önemli bir enstrüman olarak ön plana çıkmaktadır.
- Aşırı sağcı şahısların yalnız aktör olarak düzenledikleri saldırıları kendilerinin finanse ettiği, grupların ise genel olarak yasalara uygun yöntemlerle faaliyetlerine maddi destek aldığı bilinmektedir. Özellikle son dönemde çevrim içi platformlar da dâhil olmak üzere alternatif finans vasıtalarının kullanımı da artış göstermektedir.
- Aşırı sağcıların bir bölümü saha/çatışma tecrübesi kazanmak ve patlayıcı/silah temin etmek amacıyla çatışma bölgelerinde aktif bir şekilde faaliyet göstermektedir.

Görsel-3: Aşırı sağ hareketlere ilişkin genel bulgular

Aşırı sağ hareketlerin dünya genelinde standart özellikleri bulunmamaktadır. Öte yandan aşırı sağ görüşlü grup ve şahıslar, küreselleşme ile teknolojik imkanların da gelişmesiyle birbirine benzemeye başlamıştır. Bu çerçevede gruplara ilişkin çeşitli genel değerlendirmelerde bulunulabilecektir.

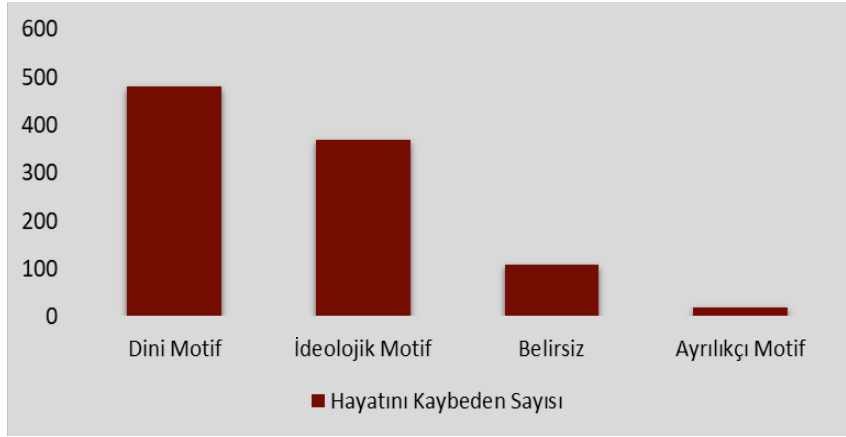
Ayrıca 2023 yılı içerisinde aşırı sağ bağlamında dünya genelinde gerçekleşen olaylara ilişkin istatistikî veriler, konunun yoğunluğu ve eğilimi ile geleceğe yönelik öngörüler açısından önem arz etmektedir.

Raporun bu bölümünde, aşırı sağ hareketlere ilişkin genel bulgulara yer verilmiş ve bazı istatistikî veriler ele alınmıştır. Veriler, kamuoyuna yansımış ve belirli kriterlere göre tasnif edilmiş olaylara dayanmaktadır.

İstatistik Veriler

Terörizm konusu yüzyıllardan bu yana dünyanın gündeminde önemli bir yer tutmuştur. Bölgesel yoğunluğu değişmekle birlikte birçok ülke geçmişten bu yana terör tehdidi ile karşı karşıya kalmış ve kalmaya devam etmektedir.

2007-2022 yılları arasında terörizm kaynaklı olarak hayatını kaybeden kişilerin %31'i dini motifli saldırılar neticesinde hayatını kaybetmiştir. Öte yandan 2015 yılından bu yana ideolojik motifli gerçekleştirilen saldırıların dini motifli saldırılara kıyasla ciddi seviyede arttığı ve dünya açısından ideolojik motifli terörizmin en büyük tehditlerden bir tanesi haline geldiği görülmektedir.

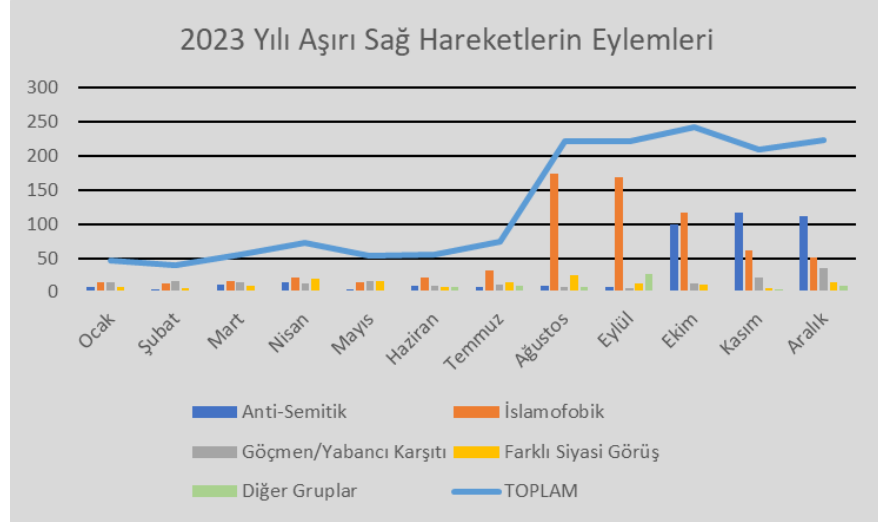

Görsel-4: 2007-2022 yılları arasında Batılı ülkelerde meydana gelen terör saldırılarında hayatını kaybedenlerin sayısı (Kaynak: Global Terrorism Index 2023)

Son yıllarda aşırı sağ-sol motifli terör saldırılarının özellikle ABD'deki ivmesi dikkati çekmektedir. 2020-2021 yılları arasında koronavirüs salgını kapsamında dünya genelinde hükümetlerce uygulanan katı kısıtlama tedbirlerinin de etkisiyle tüm terör saldırılarında bir düşüş yaşanmakla birlikte, 2022 yılından itibaren özellikle aşırı sağ motifli saldırıların artışa geçtiği bilinmektedir.

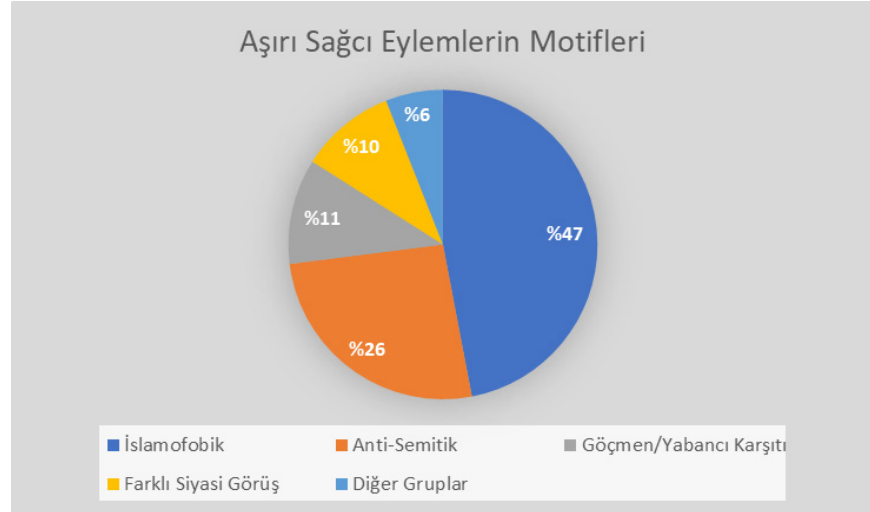
2023 yılında aşırı sağ hareketler bağlamında küresel hareketlilik devam etmiştir. Yıl içerisinde dünya genelinde toplam 1.000'in üzerinde aşırı sağcı eylem gerçekleştirilmiş olup özellikle Temmuz 2023'ten itibaren İskandinav ülkelerinde ön plana çıkan Kur'an-ı Kerim yakma eylemleri sebebiyle İslamofobik saldırılar ciddi seviyede dikkati çekmiştir.

Ayrıca yılın ilk aylarına kıyaslandığında aşırı sağcı gruplar tarafından farklı siyasi görüşlere yönelik eylemlerde de artış yaşanmıştır. Aşırı sağcı eylemlerin motifleri bağlamında küresel seviyede bir dengeden bahsetmek zordur. Bu kapsamda Amerika kıtasında Yahudilere yönelik eylemler dikkat çekmekteyken, Avrupa kıtasında göçmen/yabancı karşıtı ve İslamofobik eylemler ön plana çıkmaktadır.

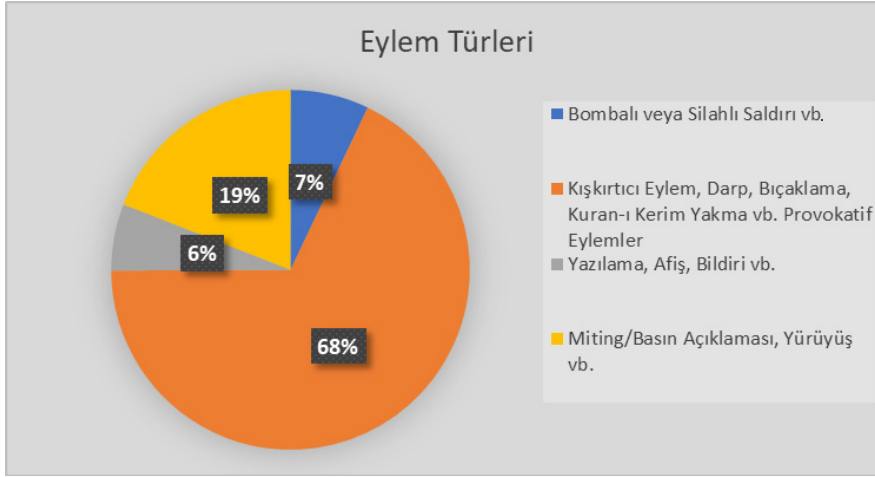
Görsel-5: Aşırı sağ hareketlerin eylemleri (2023 Yılı)

Diğer taraftan küresel seviyede gerçekleşen eylemlerin motifleri kıyaslandığında, İslamofobik kaynaklı eylemlerin dünya geneline diğer kategorilere kıyasla açık farkla ilk sırada yer aldığı, akabinde ise farklı siyasi görüşlere karşı eylemlerin ve göçmen/yabancı karşıtlığı eylemlerinin geldiği görülmektedir. Bu çerçevede 1930'lu yıllarda ırkçılık temelinde başlayan aşırı sağcı çizgi gittikçe din, ideoloji ya da vatandaşlık gibi farklı parametreleri de içerisine alacak şekilde evrilmiştir. Söz konusu değişimin önümüzdeki süreçte de toplumlar içerisindeki azınlıklar açısından tehlike oluşturabilecek bir boyutta devam etmesi beklenmektedir.

Görsel-6: Aşırı sağcı eylemlerin motifleri (2023 Yılı)

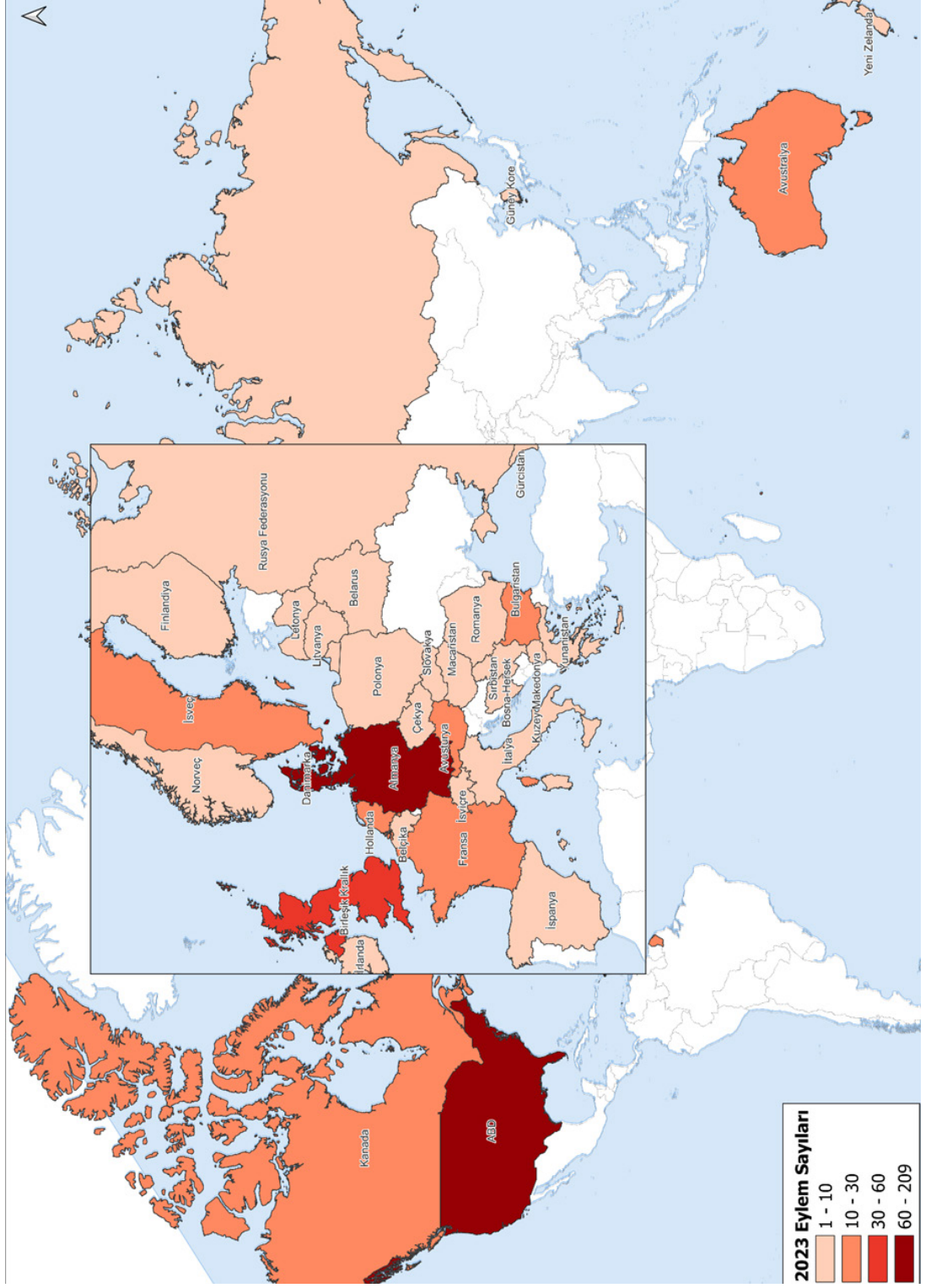
Ayrıca aşırı sağcı gruplarca gerçekleştirilen eylemlerin türleri önem arz etmektedir. 2023 yılı içerisinde en dikkat çeken kategorinin aralarında Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerinin de yer aldığı "Provokatif/Kışkırtıcı Eylemler" olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen tüm eylemlerin yaklaşık %70'ini oluşturan bu eylemler, özellikle toplumsal kutuplaşma ve azınlıkların karşıt hareketlerine sebebiyet vermesi kapsamında önemli görülmektedir. Fransa/Paris'te göçmenlerce gerçekleştirilen protesto gösterileri, konunun aşırı sağdan bağımsız olmasına rağmen, ülkedeki toplumsal bütünlüğün önemini göstermektedir. Aşırı sağ bağlamında en büyük tehdit olarak gösterilebilecek bombalı veya silahlı saldırıların 2023 yılındaki oranı ise %7 seviyesinde kalmıştır. Bombalı veya silahlı saldırılarda yaşanabilecek ölümlerin toplumlar açısından önemi dışlanmamaktadır. Öte yandan orta-uzun vadede kışkırtıcı eylemlerin sosyolojik açıdan devletleri etkileme potansiyelinin ve topluma olumsuz yansımalarının daha yüksek olabileceği değerlendirilmektedir.

Görsel-7: Gerçekleşen eylemlerin türlerine göre dağılımı (2023 Yılı)

Aşırı sağ hareketlerin kıtalar bağlamındaki farklılıklarının yanı sıra ülkeler bazında da farklı özellikler ihtiva ettiği bilinmektedir.²¹ Bu kapsamda ülkelerin tarihsel ve kültürel dinamikleri, mevcut yasaları ile aşırı sağcı grupların etkinlik seviyesi ülkelerdeki aşırı sağcı eylemlerin seyrini doğrudan etkilemektedir. 2023 yılı içerisinde aşırı sağ bağlamında en hareketli ülkeler arasında sırasıyla; Danimarka, ABD, Almanya, Birleşik Krallık, Avustralya, İsveç, Hollanda, Fransa ve Avusturya bulunmaktadır. Yıl içerisinde çeşitli ülkelerde sokak aktivizmi (pankart taşıma, protesto gösterisi vb.) ortaya çıkarken, çeşitli ülkelerde ise fiziksel boyutta şiddete varan eğilimler ön plana çıkmıştır.

Görsel-8: Aşırı sağ eylemlerinin yoğunluk haritası (2023 Yılı)

3. AVRUPA'DA AŞIRI SAĞ HAREKETLER

TEMEL GÖSTERGELER

- Aşırı sağ hareketlerin siyasi ve toplumsal desteği artmaktadır.
- Büyük gruplardan ziyade bireysel ve hücre tipi yapılanmalar mevcuttur.
- Yalnız aktör saldırıları ciddi bir potansiyel taşımaktadır.
- Yabancı düşmanlığı ve İslamofobi dikkat çekici seviyededir.
- ABD'li aşırı sağcı gruplarla etkileşim artma eğilimindedir.
- Artan göç ve kötü ekonomik durum özellikle göçmenlere yönelik baskıyı artırmaktadır.
- Teknolojik gelişmelerle birlikte 3D Yazıcılarla üretilmiş silah kullanımı dikkati çekmektedir.
- RF-Ukrayna Savaşı'na katılım gösteren yabancı savaşçılar kıtadaki ev sahibi ülkeler adına risk oluşturmayı sürdürmektedir.
- Avrupa kamuoyunda RF'nin aşırı sağcı grup/oluşumlarla iltisaklı olduğu iddiaları ön plana çıkmaktadır.
- Aşırı sağcı yapılanmaların devlet kurumlarına sızma girişimleri ve güvenlik birimlerince bu konuda yapılan operasyonlar dikkati çekmiştir.
- Aşırı sağcıların bir bölümü saha/çatışma tecrübesi kazanmak ve patlayıcı/silah temin etmek amacıyla çatışma bölgelerinde aktif bir şekilde faaliyet göstermektedir.

Mevcut Durum

Aşırı sağ hareketlerin, özellikle siyasi açıdan Avrupa'nın ve transatlantik ilişkilerin geleceğinde belirleyici role sahip olabilecek bir hızda ilerlediği görülmektedir. Bu durumun AB'nin yanı sıra bölgesel açıdan da birçok sorunu beraberinde getirmesi beklenmektedir.

Nitekim AB, Avrupa kıtasında yaşanan büyük ve yıkıcı savaşlar sonrasında barışın sürdürülebilirliğini entegrasyonla sağlamak amacıyla kurulmuş ve bu süreçte "farklılık içinde birlik" mottosuyla kapsayıcı ve geniş bir Avrupa kimliği tasarlanmıştır. Bununla birlikte 2000'li yılların başından itibaren yaşanan bölgesel ve küresel gelişmelerle, dünya genelinde görülmeye başlanan kimlik temelli kutuplaşmalar, Avrupa kıtasında da hızlı bir şekilde etkisini göstermeye başlamıştır. Artan ayrışmalar neticesinde Avrupa'da yabancı düşmanlığı, göçmen ve İslam karşıtlığı, çok kültürlülüğe tepki, Avrupa şüpheciliği ve ırkçılık gibi saiklerle hareket eden aşırı sağ sorunu da paralel şekilde ön plana çıkmıştır.

Aşırı sağ bağlamında Avrupa'da yer alan tüm ülkelere dair genel kapsayıcı bir değerlendirme yapılması güçtür. Her ülkenin dinamikleri iç ve dış politikada farklı sonuçları beraberinde getirebilmektedir.

Bununla birlikte aşırı sağ hareketlerin Avrupa kıtasına yönelik barındırdığı potansiyel tehditlerden bir tanesinin AB özelinde gelişebileceği söylenebilir. Seçim kampanyası süreçlerinde genel itibarıyla AB karşıtlığını önemli bir propaganda unsuru olarak benimseyen aşırı sağcı grup ve partilerin büyük bir çoğunluğu, AB'yi elitist bir yapı olarak görerek özellikle göç politikaları üzerinden AB'ye karşı bir strateji geliştirmiştir.

Benzer şekilde Bulgaristan/Sofya'da yaklaşık bin vatandaşın katılımıyla 21 Mayıs 2023'te gerçekleştirilen Barış Yürüyüşü'nün kısa süre içerisinde AB karşıtı bir protestoya dönüşerek, aşırı sağ görüşe müzahir eylemcilerin Avrupa Parlamentosu binası çevresine yazılama yapması da aşırı sağ hareketin AB karşıtlığının bir yansımasına örnek teşkil etmektedir.

Aşırı sağcı söylemin toplumsal ve siyasi platformlarda zemin kazanması, ana akım medyada daha fazla kabul görmesi uzun bir süredir Avrupa siyasetinin dışında kalan aşırı sağcı düşünce yapısının, Avrupa siyasetine yön verme noktasına gelme riskini de beraberinde getirmektedir.

Birçok ülkede iktidar mücadelesi veren ve/veya Hükümetlere dâhil olan aşırı sağcı partilerin, AB'nin geleceği adına da belirleyici bir konuma ulaşmaları ihtimal dahilindedir. Aşırı sağın mevcut ivmesini koruyarak diğer ülkelerde de iktidara gelme başarısını göstermesi durumunda, birlik üyelerinin ulusal çıkarlarını ön planda tutan yaklaşım içerisine girmeleri ve BREXIT gibi süreçlerin farklı ülkelere de sirayet etmesi olasılığı da dışlanmamaktadır.

Aşırı sağcı ideolojinin Avrupa kıtası ve AB adına ihtiva edebileceği önemli başka bir tehdit ise farklı görüşteki gruplar arasındaki çatışmaların artmasıdır. Zira son dönemde ABD gibi Avrupa kıtasında da aşırı sağın güç kazanmasıyla sol görüşteki grupların da benzer nitelikte örgütlenmelere başladığı ve aşırı sağ ile mücadelede benzer stratejiler geliştirdikleri görülmektedir. Bu kapsamda özellikle aşırı sol oluşumların ırkçılık karşıtı söylemlerin ötesinde bir aktivizm düzeyine gelmeye başlamalarının, AB ülkelerinin bir sağ-sol çatışmasıyla da karşı karşıya kalmasına yol açabileceği değerlendirilmektedir.

Avrupa'da aşırı sağın artan etkisinde RF de önemli bir faktör oluşturmaktadır. Bu bağlamda RF'nin ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere Batılı ülkelerde hibrit savaşın bir unsuru olarak aşırı sağ grupları desteklediğine yönelik kamuoyunda sıklıkla dile getirilen iddialar, AB açısından Rus tehdidi algısını artırmaktadır.²² Benzer bir şekilde Batı medyasının Avrupa'daki aşırı sağ görüşe müzahir siyasi partilerle RF arasında bağlantı bulunduğu yönünde ön plana çıkarılan hususlar ve Balkan ülkelerinde RF'nin aşırı sağcı oluşumları vekil unsur olarak kullanarak bölgede istikrarı bozma kapasitesini muhafaza ettiği yönündeki iddialar da konu bağlamında önemli görülmektedir.²³

Göçmen karşıtı aşırı sağın, popülist politikaları da ivmelendirebilecek yükselişinin devam etmesi, AB içerisindeki ayrışmaları artırarak, birliğin bütünlüğünü ve ortak hareket etme kabiliyetini kısıtlama riskini beraberinde getirmektedir. Ayrıca aşırı sağ hareketlerin, bölgesel ve uluslararası kurumların varlık ve meşruiyetlerine yönelik eleştirel bakış açısına da sahip oldukları dikkate alındığında, aşırı sağcı hükümetlerin yaygınlaşması, Avrupa kıtasında söz konusu kuruluşların mevcudiyetinin sorgulanmasını da gündeme getirebilecektir.

Aşırı sağ hareketlerin Avrupa'daki siyasi yansımalarının yanı sıra aşırı sağcı grupların bölgedeki faaliyetleri de son dönemde artışını sürdürmektedir. Yapısal olarak bakıldığında, ABD'den farklı olarak, Avrupa'daki aşırı sağcıların bireysel ve hücre tipi yapılanmalar şeklinde organize olduğu görülmektedir. Bu nedenle niceliksel açıdan daha az olmakla birlikte, Avrupa'da faaliyet gösteren aşırı sağcı gruplar arasında da uluslararası iş birliği faaliyetleri ön plana çıkmaya devam etmektedir. Bu çerçevede dövüş geceleri, konserler vb. etkinliklerle etkileşimlerini artıran aşırı sağcı gruplar benzer/ortak stratejiler geliştirme arayışındadır. Özellikle artan göç hareketlerinin yarattığı olumsuz ekonomik koşulları önemli

bir propaganda unsuru olarak kullanan aşırı sağcı grupların kıta genelinde göçmen karşıtı eylemlerini 2023 yılında da sürdürdükleri görülmüştür.

2023 yılı içerisinde Avrupalı devletlerin aşırı sağ ile mücadele kapsamında, aşırı sağ görüşlü grup ve dernek benzeri yapılanmaların yasaklanması gibi ciddi adımlar atmaya başladığı görülmektedir. Avusturya ve Almanya başta olmak üzere Avrupa'da aşırı sağcı oluşumlara yönelik gerçekleştirilen operasyonlarda ciddi miktarda silah, patlayıcı ve mühimmatın ele geçirilmesi de aşırı sağcı grupların terör eylemleri düzenleme kapasitesine dair önemli bir emare olarak nitelendirilebilir. Ayrıca söz konusu operasyonlarda dikkat çeken bir diğer husus, aşırı sağcıların artan oranda üç boyutlu yazıcılar (3D) tarafından üretilen silahlara ilgi duymasıdır. Üretim maliyetinin düşük olmasının yanı sıra takip ve tespitinin zor olması sebebiyle, aşırı sağcı çevreler tarafından 3D silah üretimi ile kullanımı konularına önümüzdeki süreçte de ağırlık verilmesi olasıdır.

Avrupa'da 2023 yılında en dikkat çekici gelişmelere dahil edilebilecek hususlar arasında, aşırı sağcı kişi/oluşumların devlet mekanizmalarına sızma girişimleri de bulunmaktadır. Almanya gündeminde ön plana çıkan gelişmelerden biri, Federal Haberalma Teşkilatı (BND) bünyesinde aşırı sağ görüşlü şahıslara ve BND'nin aşırı sağ konusunda izlediği iç politikaya ilişkin hususlar olmuştur. Alman medyasında "aşırı sağcı siyasi parti üyesi ve aynı zamanda BND çalışanı olan bir şahsın BND binalarına girişine izin verilmediği, BND tarafından anılana yönelik disiplin soruşturması açıldığı" bildirilmiştir. Söz konusu gelişmelere ilişkin BND Başkanı Bruno Kahl, vermiş olduğu bir mülakatta "BND'de aşırı sağcılara yer olmadığını, BND'ye alınan kişileri dikkatli bir şekilde kontrol ettiklerini, kurumda çalışanların da özgür demokratik temel düzen anlayışını benimseyip benimsemediklerinden emin olunması amacıyla kontrolden geçirildiğini" ifade etmiştir.²⁴

Söz konusu gelişmelere ilaveten Alman devlet mekanizmalarındaki aşırı sağcılara yönelik önlem ve tedbirler bağlamında özellikle Federal Ordu bünyesindeki şüpheli şahıslara ilişkin Federal Bakanlar Kurulu tarafından Ağustos 2023'te çeşitli kararlar alınmıştır. Alınan kararlar kapsamında ordu içerisindeki aşırı sağ bağlantılı askerlerin görevlerine son verilmesi sürecinin kolaylaştırılması gündeme gelmiş, karar ile anayasa karşıtı askerlerin ordudan ihraç edilmelerinin hızlandırılmasının amaçlandığı, böylelikle anayasaya aykırı eylemleri destekleyen askeri personelin görev sözleşmelerinin (idari bir inceleme çerçevesinde) sona erdirileceği kaydedilmiştir. Konuya dair Federal Savunma Bakanı Boris Pistorius, Federal Ordu'da görev yapan ve aşırılık yanlısı olduğu tespit edilen mensupların uzun süren adli soruşturmalara tabi tutulmaksızın ihraç edilmelerinin mümkün olacağı şeklinde bir açıklama yapmıştır.²⁵

Almanya özelinde, 2023 yılında bu gelişmelere ek olarak ayrıca Reichsbürger Hareketi'ne yönelik düzenlenen kapsamlı terör operasyonu da dikkati çekmiştir.²⁶ İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya Federal Cumhuriyeti'nin varlığını reddeden Reichsbürger Hareketi mensuplarına yönelik gerçekleştirilen ve Aralık 2022'de başlatılan operasyon, ülke tarihindeki en büyük terör operasyonu

24- "BND will sich besser vor Extremisten schützen", Tagesschau, 09 Mart 2023.

25- "Extremistische Soldaten sollen schneller entlassen werden", FAZ, 16 Ağustos 2023.

26- Konuya ilişkin güvenlik birimlerince yapılan ilk açıklamalarda; "Şahısların devlet yöneticilerine yönelik silahlı saldırı hazırlığında bulunduğu tespit edildiği, operasyon kapsamında 52 kişilik bir şüpheli listesi hazırlandığı, gözaltına alınan şahıslardan 22'sinin Alman milliyetçisi olduğu, dolaylı şüphle gözaltına alınan üç şahsın ise iki Alman ve bir Rus vatandaşından oluştuğu, şahıslardan iki tanesinin ise Avusturya ve İtalya'da gözaltına alındığı, ayrıca 3.000'den fazla Alman polisünün 130 adreste arama çalışmaları yaptığı, grubun yerel bir şekilde faaliyet yürüten ve Kasım 2021'de kurulan bir yapı olduğunun değerlendirildiği" belirtilmiştir.

olarak duyurulmuştur. Operasyon kapsamında Alman basın-yayın organlarında “grup tarafından mevcut sisteme alternatif olarak bir geçiş hükümeti kurulmasının hedeflendiği, oluşum açısından bu müzakereler için ana temas noktasının RF olduğu, oluşum üyelerinin bireysel olarak küçük bir silahlı grupla Almanya Federal Meclisi’ne girmek için somut hazırlıklar yaptıklarına dair şüphelerin bulunduğu” hususlarına yer verilmiştir. Reichsbürger Hareketi’ne yönelik operasyonlara 2023 yılında da devam edilmiş ve soruşturma kapsamında sonraki tarihlerde birçok operasyon gerçekleştirilmiştir.

Almanya’da olduğu gibi Avusturya’da da Reichsbürger Hareketi ile bağlantılı bir yapıya yönelik operasyonlar gerçekleştirilmiştir. “Prusya Federal Devleti” (Bundesstaat Preussen) isimli yapıya yönelik olarak Karintiya Eyaleti Anayasayı Koruma ve Terörle Mücadele Dairesi tarafından başlatılan soruşturma ve Avusturya Devlet Güvenlik ve İstihbarat Direktörlüğü (DSN) ile yapılan iş birliği neticesinde, Temmuz 2023’te ülkenin beş farklı eyaletinde çalışma yürütülmüştür.²⁷ Diğer taraftan DSN yıl içinde aşırı sağcı yapılara yönelik operasyonlar düzenlenmiş, bu çerçevede çok sayıda silah ve mühimmat ele geçirilmiştir. Avrupa kamuoyunda, DSN’nin 2023 yılında aşırı sağ tehdidine yönelik son derece aktif bir mücadele tavrı sergilemesinin, servisin 2021 yılında yeniden yapılanma sürecinden geçmesiyle birlikte aşırı sağ görüşe müzahir kişilerin servisten ve/veya aktif görevden uzaklaştırılmasıyla bağlantılı olabileceği şeklinde yorumlar da yer almıştır.

Aşırı sağ görüşe müzahir kişilerin devlet mekanizmalarına sızma girişimleri, Almanya ve Avusturya’nın yanı sıra Belçika ve Birleşik Krallık (BK) gibi ülkeler adına da ciddi bir tehdit olarak ön plana çıkmaktadır. Nitekim BK Parlamentosu İstihbarat ve Güvenlik Komitesi’nin Kasım 2022’de kamuoyu ile paylaştığı “Aşırı Sağ Terör” konulu oturum raporunda; “aşırı sağ görüşlülerin silahlı kuvvetler ve diğer güvenlik birimleri içerisine sızma girişiminin dikkati çektiği, ABD ve Almanya’nın da benzer endişeler taşıdığı, 2019’da Almanya’nın aşırı sağ ile bağlantılı olduğu şüphesiyle 450 polis ve askere soruşturma açtığı, aşırı sağcıların askeri görevlerde bulunarak, şahsi ideolojileri kapsamındaki mücadelelerdeki silah, patlatıcı vb. deneyimlerden de istifade etmek istediği, BK’da da Nisan 2021’de bir Metropolitan Polisinin National Action isimli aşırı sağcı gruba üye olması sebebiyle hapis cezasına çarptırıldığı ve terörizm suçlamasıyla hapse giren ilk BK vatandaşı olma özelliğini taşıdığı” hususlarına yer verilmiştir.²⁸ Benzer şekilde Kasım 2023 içerisinde Belçika’da beş Belçikalı askere soykırım inkârı, Yahudi karşıtlığı, İslam karşıtlığı, halkı kin ve nefrete yönlendirme, ırkçı söylemlerde bulunma vb. sebeplerden dava açıldığı, ordunun ise dava sonuçlanana kadar askerleri açığa aldığı bildirilmiştir.

27- “Verfassungsschutz: Schwerpunkt gegen staatsfeindliche Bewegung”, Avusturya İçişleri Bakanlığı, 26 Temmuz 2023.

28- Birleşik Krallık Parlamentosu İstihbarat ve Güvenlik Komitesi’nin 13 Temmuz 2022 tarih ve “Extreme Right-Wing Terrorism” başlıklı rapor, Kasım 2022’de kamuoyuyla paylaşılmıştır.

4. ABD'DE AŞIRI SAĞ HAREKETLER

TEMEL GÖSTERGELER

- Ülkede aşırı sağ kültürü temelde Yahudi, Siyahi ve Müslüman karşıtlığı üzerine yoğunlaşmıştır.
- Çok sayıdaki aşırı sağcı gruplar arasında ideolojik/yöntemsel bütünlük bulunmamakla birlikte dönem dönem iş birliği faaliyetleri dikkati çekmektedir.
- Avrupa'daki aşırı sağcı gruplarla 'aynı etnik köken' düşüncesinden hareketle iş birliği yürütüldüğü bilinmektedir.
- Ülkede şiddet içerikli aşırı sağcılık yüksek seviyededir. Mevcut silah yasalarının da etkisiyle toplu ölümlere sebebiyet verebilecek silahlı saldırı düzenlenme potansiyeli dünyanın diğer yerlerine göre daha yüksek seviyededir.
- 2023 yılı içerisinde sinagog, okul ve AVM'ler silahlı saldırı düzenlenme riski açısından önemli bir hedef olarak ön plana çıkmıştır.
- Son dönemde karşıt görüşlü gruplar arasında çatışmalar ivmelenmiştir. Benzer şekilde aşırı sağcı çeşitli gruplar arasındaki fikir ayrılıklarının da çatışmalara dönüşebildiği görülmüştür.

Mevcut Durum

ABD'de 2019 yılında kabul edilen "Yerel Terörizmin Engellenmesi Yasası" günümüzde ABD'li güvenlik birimlerinin konuya ilişkin çalışmalarındaki yasal mevzuatın temelini oluşturmaktadır.

Kasım 2020'de düzenlenen Başkanlık Seçimlerinin ardından, aralarında aşırı sağcıların da yer aldığı grupların Ocak 2021'de Kongre'yi işgal girişimi, ABD'de büyük yankı uyandırmıştır. Yaşananların ardından Joe Biden yönetimi Haziran 2021'in ikinci haftasında "Yerel Terörizmle Mücadele Ulusal Stratejisi" başlıklı planı kamuoyu ile paylaşmıştır. Öte yandan Kongre işgal girişimine ilişkin 2022-2023 yıllarında gerçekleştirilen davalarda ABD'li aşırı sağcı Proud Boys ve Oath Keepers grubu yöneticilerine "kışkırtıcı komplo" suçlamasıyla 15-18 yıl arası hapis cezası verilmiştir.

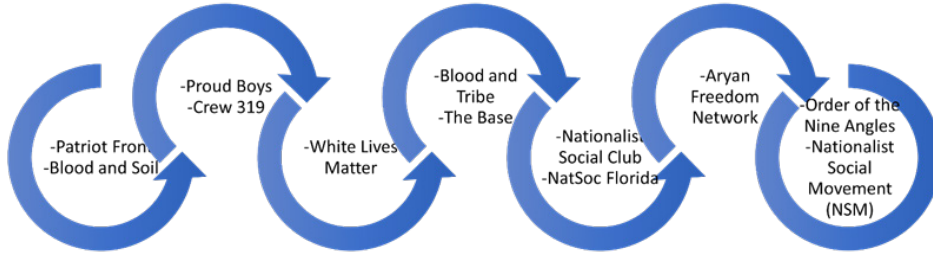
ABD'de 2022 ve 2023 yıllarında Türk ve Müslüman kesime ve ibadethanelerine yönelik sözlü ve fiziki nitelikte ırkçı saldırılar yaşanmaya devam etmiştir. Diğer taraftan, ülkede aşırı sağ faaliyetler bağlamında en ön plana çıkan motifi Yahudi karşıtlığı olduğu görülmektedir.

2023 yılı içerisinde ABD'de, özellikle sol görüşe müzahir marjinal gruplar aşırı sağcı gruplara karşı benzer bir örgütlenme geliştirmeye başlamıştır. Nitekim 2023 yılında aşırı sağcı grupların eylemlerinin bir bölümünde karşıt görüşlü grupların da organize olarak benzer nitelikte eylemler gerçekleştirdiği ve yer yer söz konusu eylemlerin taraflar arasında fiziksel çatışmalara evrildiği görülmüştür.

ABD'de 2023 yılı itibarıyla aşırı sağ görüşe müzahir olarak faaliyet gösteren yüzlerce farklı grup olduğu bilinmektedir. Bu durum aşırı sağ konusunun takibinin en büyük zorluğu olarak gösterilmektedir. Söz konusu gruplar, teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek, alternatif ve güvenli haberleşme yöntemleri kullanarak, olası sızma girişimlerine karşı yakın çevre dışında gruplara üye kabul etmeyerek tedbirler geliştirmekte ve güvenlik güçlerinin takibinden kurtulma çabasıdadırlar. Ayrıca grupların

kapalı Telegram grupları aracılığıyla kılavuz niteliği taşıyan kitaplar hazırladığı ve söz konusu kitaplar aracılığıyla “yalnız aktör” saldırısı düzenlemek isteyen bireylerin teşvik edildiği görülmektedir.

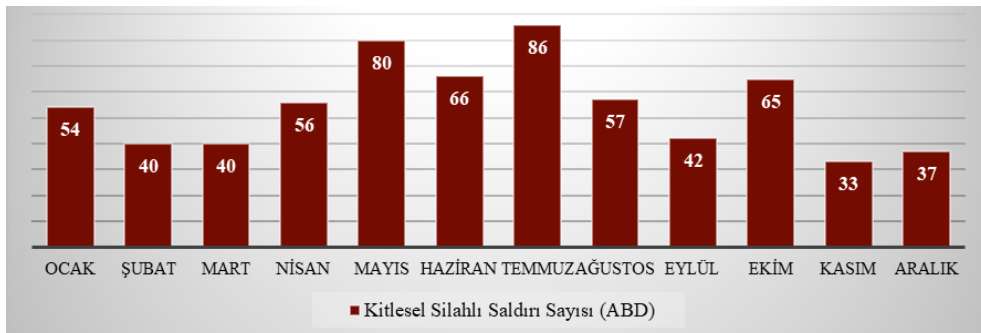
Küresel seviyede olduğu üzere, ABD’li aşırı sağcı gruplar arasındaki iletişim ve iş birliği de güvenlik birimleri açısından önemli bir engel teşkil etmektedir. Son süreçte Active Clubs olarak adlandırılan Sağlık/Fitness Kulüpleri aracılığıyla gruplara yeni katılımların sağlandığı, ideolojik eğitimlerin verildiği, motivasyon ve koordinasyon amaçlı etkinlikler düzenlendiği görülmektedir. Avrupa kıtasından farklı olarak ABD’deki aşırı sağcı grupların son derece etkin olduğu, bununla birlikte gruplar arasında beklenen seviyede geniş çaplı bir iş birliği bulunmadığı bilinmektedir.

Görsel-9: ABD’de en aktif şekilde faaliyet gösteren aşırı sağcı gruplar

Sayıda çok fazla grubun bulunmasının da etkisiyle, bölgesel olarak bazı grupların iş birliği faaliyeti yürüttüğü, aynı zamanda büyük grupların dönemsel olarak yerelde faaliyet gösteren daha küçük çaplı gruplara eylemlerinde destek verdiği müşahade edilmiştir. Aşırı sağcı gruplar arasındaki iş birliği çağrıları ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, grupların ideolojik farklılıkları ve mücadele alanındaki alternatif yöntemleri (siyasi yolla mücadele, sokak eylemleri ile mücadele ya da silahlı saldırılar ile mücadele gibi) bu aşamada grupların bir bütün halinde hareket etme kapasitesine sahip olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca gruplar arasındaki bu farklılıkların 2023 yılında belirli dönemlerde çatışma boyutuna da evrildiği bilinmektedir.

Bireysel olarak gerçekleştirilen yalnız aktör saldırıları aşırı sağ hareketler bağlamında ABD adına ciddi bir tehdit ihtiva etmektedir. ABD’deki mevcut silah yasaları da dikkate alındığında, kişilerin otomatik silahlar başta olmak üzere mühimmat ve saldırıyla bağlantılı olabilecek malzemelere erişimindeki kolaylık söz konusu tehdidi artırmaktadır. Nitekim 2023 yılı içerisinde ABD’de aralarında aşırı sağcı motifli saldırıların da bulunduğu (kitlesele ölümlere sebebiyet veren) toplam 656 adet silahlı saldırı gerçekleştirilmesi söz konusu eğilimi somut şekilde göstermektedir.

Görsel-10: ABD’de gerçekleştirilen ve kitlesele ölümlere sebebiyet veren silahlı saldırılar (2023 Yılı)

(Kaynak: The Gun Violence Archive)

ABD'de 43 farklı eyalette gerçekleştirilen söz konusu silahlı saldırılar ülke kamuoyunda önemli bir yer tutmuştur. 2023 yılı içerisinde yalnızca Alaska, Montana, Rhode Island, South Dakota, Vermont, West Virginia ve Wyoming eyaletlerinde silahlı saldırı gerçekleştirilmemiştir.

Nitekim ABD'de 2023 yılında yapılan araştırmalarda ülkede gerçekleştirilen terör saldırılarının %70'inin bireyler veya izole gruplar içerisinde faaliyet gösteren kişiler tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşırı sağcı yalnız aktör saldırıları sebebiyle 2023 yılında Texas ve Florida'da 11 kişi, 2022 yılında New York/Buffalo'da 10 kişi, 2020 yılında Kaliforniya'da iki kişi, 2019 yılında Texas/El Paso ve Kaliforniya/Poway Sinagog Saldırısında 23 kişi hayatını kaybetmiştir.

ABD'de aşırı sağcı grup/kişiler tarafından kitlesel saldırı gerçekleştirilmesi ihtimali, dünyanın diğer bölgelerine kıyasla çok daha yüksek bir seviyededir. Özellikle sinagoglar başta olmak üzere, aşırı sağcıların hedefinde yer alan kesimlerin etkinlikleri/gittikleri restoran/barlar ve genel itibarıyla kalabalık insan topluluklarının bir arada bulunduğu alışveriş merkezi ya da okul benzeri yerler aşırı sağcılar tarafından silahlı saldırı düzenlenebilecek temel yerler olarak ön plana çıkmaktadır. Silahlı saldırı gerçekleştirme niyeti taşıyan aşırı sağcılar, eylemlerini aynı zamanda bir propaganda sürecine dönüştürme gayreti içerisinde. Bu çerçevede, eylemlerin saldırganlar tarafından kamerayla görüntülenmesiyle birlikte saldırıların hem fiziki hem de psikolojik zararının en üst seviyeye çıkarılması amaçlanmaktadır.

Benzer şekilde mevcut ABD Yönetimi'ne karşı eylemsellik arayışında olan aşırı sağcı grupların şehirlerde iletişim ve elektrik altyapısı başta olmak üzere, toplumsal seviyede kaos yaratabilecek sansasyonel eylemlere yönelik arayışlarını da sürdürdükleri bilinmektedir. Bu nedenle aşırı sağcıların aynı zamanda devleti yetersiz/etkisiz gösterme amacıyla hareket ettiği söylenebilecektir.

5. AVUSTRALYA VE YENİ ZELANDA'DA AŞIRI SAĞ HAREKETLER

TEMEL GÖSTERGELER

- Avustralya ve Yeni Zelanda'da hükümetlerin aldığı önleyici tedbirlere rağmen aşırı sağ hareketler kısa süre içerisinde büyük aşama kaydetmiştir.
- Aşırı sağcı gruplar aktif şekilde faaliyet yürütmekte olup son dönemde karşıt görüşlü gruplarla aralarındaki çatışma potansiyeli dikkati çekmektedir.
- Aşırı sağcı grupların sağlık/fitness kulüpleri aracılığıyla gençlere yönelik propaganda faaliyetleri yürüttüğü ve özellikle spor müsabakaları gibi etkinliklerle gençlere yönelik çalışmalarına yoğunlaştığı görülmektedir.
- İki ülkede de 'yalnız aktör' saldırısı düzenlenme potansiyeli diğer bölgelere kıyasla daha düşük seviyededir.
- Bununla birlikte aşırı sağcı grupların propaganda ve eylem arayışlarının devam etmesi beklenmektedir.

Mevcut Durum

Avustralya'da aşırı sağ hareketlerin kökeni 1917 Bolşevik/Rus Devrimi'nden sonra komünizm tehdidi karşısında 1920'lerde örgütlenmeye başlayan "Eski Muhafız" (Old Guard) grubunun faaliyetlerine dayanmaktadır. Küresel gelişmeler ve Avrupa'daki Nazizm ideolojisinin popülerliğinin de etkisiyle 1930-1960 yılları arasında ülkedeki aşırı sağ hareketlerin dönemsel olarak ivmelendiği²⁹ görülmüş olmakla birlikte, 1970'lerden itibaren aşırı sağcı grupların Avustralya güvenlik birimlerince yakından takip edildiği bilinmektedir.

Öte yandan Avustralya'daki aşırı sağ hareketlerin asıl hareketliliğinin 2010'lu yıllardan sonra başladığı görülmektedir. Ülkedeki Müslüman toplumun artmasının yanı sıra, aşırı sağ hareketlerin küresel seviyede etkisini genişletmesi ve internet kullanımının da yaygınlaşmasıyla ülkedeki aşırılıkçılık büyük bir aşama kaydetmiştir. Bu dönemden itibaren ülkede çok sayıda aşırı sağcı grubun kurulduğu, ayrıca gruplar içerisindeki fikir ayrılıklarından farklı yapıların da ortaya çıktığı bilinmektedir.

Avustralya'daki aşırı sağcı grupların beyaz ırkın üstünlüğünü ön planda tuttuğu ve kamuya açık alanlarda diğer ırkları, göçmenleri küçük düşürücü ifadeleri içerir yazılama, protesto gösterisi ve poster yapılandırma gibi eylemlere ağırlık verdikleri görülmektedir. Genellikle sosyal medya ile internet siteleri (Gab, 8chan vb.) üzerinden üyelik ve arkadaş grupları vasıtasıyla taraftar kitlesini genişletmeyi amaçlayan söz konusu gruplar, üyelerin ve destekçilerin bağışları ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Avustralya'da son yıllarda Yahudi karşıtlığı oranının da gittikçe artması dikkati çekmektedir.

Ayrıca 2019 yılında Yeni Zelanda/Christchurch'te yaşanan terör saldırısı ve saldırganın Avustralya vatandaşı çıkması ile birlikte Avustralya'da aşırı sağ faaliyetlerin takibine yönelik hassasiyet artmış ve gerek ülke içerisindeki karşıt görüşlü grupların faaliyetleri, gerekse de "aşırı sol veya aşırı sağ ideolojilere sahip bireysel figürlerin terörist bir eylem düzenleyebileceğine yönelik beklentiler" güvenlik birimlerinin temel ilgi alanını oluşturmaya başlamıştır.³⁰ Ülkede Mart 2021'de aşırı sağcı Sonnenkrieg,

29- The Sydney Morning Herald'ın uluslararası editörlüğünü yapan gazeteci Peter HARTCHER tarafından, "Eski Muhafız" grubu yerine kurulan "Yeni Muhafız" grubu hakkında 2023'te hazırlanan bir köşe yazısında; "Geçmişte Faşizm anlayışının, Avustralya'da başarılı olmaya oldukça yaklaştığı, Avustralya'nın 'gizli ordularının' saklı bir tarih olarak tutulduğu, bunun, siyasi aşırılıktan kaçınan ve rahat bir ülke olan Avustralya için 'tercih edilen tarihsel anlatım' olduğu" hususlarına yer verilmiştir.

30- "ASIO Annual Report 2017-18", Avustralya Güvenlik ve İstihbarat Kurumu Raporu.

Kasım 2021'de aşırı sağcı The Base grubu, Şubat 2022'de ise National Socialist Order (NSO) terör örgütü olarak kabul edilmiştir.³¹

Avustralya güvenlik çevrelerinin ülkedeki aşırı sağın yükselişine ilişkin temel değerlendirmesi, Koronavirüs salgını ve internet ortamındaki etkileşimin aşırı sağcı grupların zarar verme kapasitelerini ve dolayısıyla ülkenin güvenlik perspektifini etkilediği yönündedir. Avustralya Güvenlik ve İstihbarat Kurumu (ASIO), aşırı sağcılığı "beyazların üstünlüğü ve neo-Nazizmi de içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan ideolojilerle ilgili siyasi sonuçlara ulaşmak için şiddete verilen destek" şeklinde tanımlamıştır. 2021 yılında ise aşırılıkçılığa bağlı tanımlama ASIO tarafından güncellenmiş ve bu kesimler ideolojik temelli ve şiddet içerikli aşırılıkçılık (Ideologically Motivated Violent Extremism - IMVE) olarak nitelendirilmiştir.

ASIO Başkanı Mike Burgess, Avustralya'daki neo-Nazi tehdidinin boyutu ve son zamanlarda halka açık gerçekleştirilen neo-Nazi gösterilerinin ulusal güvenlik için ne anlama geldiği hakkında Avustralya Meclis Araştırma Komisyonu'na 23 Mayıs 2023'te tarihinde yaptığı açıklamalarda;

- Neo-Nazi gruplarının daha fazla üye toplama gayreti içerisinde olduklarını, halka açık gösteriler her geçen gün daha cürekâr hale gelirken, bu grupların en büyük amaçlarının taraftar kazanmak olduğunu, neo-Nazi hareketi de dâhil olmak üzere ideolojik güdümlü sağ terör tehdidinin, ASIO'nun mevcut terörle mücadele vaka yükü içerisinde son yedi yılda %5'ten yaklaşık %30'a çıktığını, dini kaynaklı aşırılığın ise geri kalan %70'i oluşturduğunu,
- En büyük terör saldırısı tehdidinin organize bir hareketten ziyade, aşırı sağ akımlardan beslenen ve tek başına hareket eden kişilerden (yalnız aktör) gelebileceğini,
- Ülkede güvenliğe yönelik tehditlerin net olarak tanımlandığını ve bu ülkede insanların neo-Nazi ideolojisine sahip olmasının yasalara aykırı olmadığını, aşırı sağ grupların yasaklı listelere girmemek adına alenen terörizmi savunmaktan kaçındıklarını, listeye girebilmek için söz konusu grubun terör eylemlerini fiilen teşvik etmesi ve savunması gerektiğini, şu anda yürürlükte olan yasaların bunu zorunlu kıldığını,

ifade etmiştir.³²

Ayrıca Avustralya/Viktorya Eyalet Parlamentosu bünyesindeki "Yasal ve Sosyal Konular Komitesi"³³ tarafından aşırı sağın yükselişini konu alan Ağustos 2022 tarihli raporda; çok kültürlü toplulukların aşırı sağ ideolojilerin kullandığı ırkçılık ve günah keçisi söylemleri nedeniyle hedef gruplar olduğu, aşırılıkçı sol tehdidin aşırılıkçı sağ tehdidiyle eşdeğer olmadığı ancak aşırılıkçı manzaranın sürekli evrim geçirdiği kaydedilmiştir. Raporda ayrıca; "aşırı sağcı grupların silahlara erişiminin önemli bir endişe kaynağı olduğu, dezenformasyon, sosyal medyada dolaşan komplo teorileri ve ana akım medyada göçmen karşıtı söylemlerin normalleşmesi gibi diğer faktörlerin savunmasız kişileri radikalleşme riskine soktuğu ve onları ırkçı anlatılara daha duyarlı hale getirdiği, salgın döneminde ilan edilen

31- Avustralya'da 2023 itibarıyla toplam 29 oluşum terör örgütü olarak sınıflandırılmış olup söz konusu oluşumlardan üç tanesi aşırı sağ konularla bağlantılıdır.

32- Avustralya Senatosu Hukuk ve Anayasal İşler Mevzuat Komitesi'nin 23 Mayıs 2023 tarihli oturumunun raporu. parlinfo.aph.gov.au adresinden erişilmiştir.

33- Legal and Social Issues Committee

sokağa çıkma kısıtlamaları sırasında gözetimsiz internet kullanan çocukların, aşırılıkçı gruplara ve radikalleşme girişimlerine maruz kalmasıyla durumun daha da kötüleştiği, halkın ana akım medyaya ve hükümete olan güveninin azaldığı” hususlarına yer verilmiştir. Söz konusu rapor hem Avustralya’da hem de küresel seviyede aşırı sağın mevcut gidişatını özetler niteliktedir.

Avustralya’daki aşırı sağcı oluşumların, aşırılıkçılık ile bağlantılı Telegram kanalları ve hesapları üzerinden, kendilerine bağlıta bulunmaları için sempatican kitleyi yönlendirdiği anlaşılmakta olup belirtilen ödeme yöntemleri arasında kripto para enstrümanları da yer almaktadır. Ülkedeki aşırı sağcı ve neo-Nazi gruplar arasında kripto para kullanımının yaygın olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, aşırı sağ kesimin, sanal bankacılık ve PayPal gibi geleneksel finansman yöntemlerinden men edilmesi neticesinde görülmeye başlanmıştır. İdeolojik motifli şahıs ve gruplar, geçmişe kıyasla daha organize, gelişmiş ve güvenlik konusunda duyarlıdır. Bunun yanı sıra Yahudi karşıtı görüşlere sahip şahıslardan bazıları bankacılık dünyasının Yahudi şahısların elinde bulunduğuna dair komploya inanmaktadırlar. Bu bağlamda finansman yöntemi olarak alternatif araçlara başvurmalarının ideolojik bir sebebi de bulunmaktadır.

Yeni Zelanda’da da benzer bir şekilde aşırı sağ hareketlerin son yıllarda ilerleme kaydettiği bilinmektedir. 2019 yılında yaşanan cami saldırısıyla birlikte dünya gündeminde önemli bir yer tutan Yeni Zelanda’daki aşırı sağcı gruplar faaliyetlerini Avustralyalı aşırı sağcılar ile iş birliği içerisinde yürütmekte ve propaganda çalışmalarına ağırlık vermektedir.³⁴

Yeni Zelanda Güvenlik İstihbarat Servisi (NZSIS) tarafından 11 Ağustos 2023’te yayımlanan ve ülkenin karşı karşıya olduğu şiddet içeren aşırılık, dış müdahale ile casusluk tehditleri üzerine ilk kapsamlı değerlendirme olduğu belirtilen “Yeni Zelanda Güvenlik Tehdit Ortamı 2023” isimli raporun şiddet içerikli aşırılıkçılık bölümünde;

- Çevrim içi ortamların tahrik edici söylemler ve hakaret için elverişli olmaya devam ettiği ancak bu ortamlarda tehdit edici söylemlerde bulunanların gerçek hayatta şiddet eylemlerine karışma ihtimalinin düşük görüldüğü, salgın döneminde çevrim içi ortamda ivme kazanan otorite karşıtı söylemlerin şiddet içerikli aşırılıkçılar bakımından yeni fırsatlar yarattığı,
- Artan toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin Yeni Zelanda’da bulunan şiddet içerikli aşırılıkçıların radikalleşmesine katkıda bulunan pek çok faktörden biri olduğu, kötüleşen ekonomik şartların, bunun yanı sıra teknolojik gelişmelerin de çevrim içi topluluklar aracılığıyla bu ideolojilerin dünya çapında hızlı ve tespit edilmesi güç bir şekilde yayılmasına katkı sağlayabildiği,
- Yeni Zelanda’da şiddet içerikli aşırılıkçı faaliyetlerin genellikle söz konusu ideolojiye desteğini ifade etme boyutunda olduğu, ülkede yaşayan ve terör saldırısı gerçekleştirme niyeti/kabiliyeti olan veya bu kabiliyeti geliştirebilecek şahıslar bulunmakla birlikte halihazırda bu yönde somut bir saldırı planı olduğu yönünde bir bilginin bulunmadığı,
- Büyük bir hızda değişen ve gelişen tehdit ortamına verilecek tepkinin de aynı doğrultuda hızlı ve gelişmiş olması gerektiği, ülkeye zarar vermeyi planlayan odakların önüne geçebilmek amacıyla

34- Son dönemde özellikle Avustralyalı European Australian Movement (EAM) grubu ile Yeni Zelanda’da faaliyet gösteren aşırı sağcı grup Action Zealandia (AZ) arasındaki iş birliği dikkati çekmektedir.

şiddet içerikli aşırılıkçılık faaliyetleri için kolay hedef olmamaya çalışmanın gerektiği, ülkece son dönemde bu doğrultuda adımlar atıldığı ve bunun bu şekilde devam etmesi gerektiği,

hususları belirtilmiştir.³⁵

Önümüzdeki süreçte de Avustralya ve Yeni Zelanda'da aşırı sağ hareketlerin özellikle Avrupa'daki aşırı sağcı gruplarla iletişimi geliştirerek, faaliyetlerini ivmelendirmesi beklenmektedir.

6. TÜRK VE İSLAM KARŞITI EYLEMLER

ABD’de meydana gelen 11 Eylül 2001 saldırıları akabinde aşırı sağ hareketlerin ana motiflerinden biri İslamofobi olarak ön plana çıkmıştır. ABD ve Avrupa ülkelerindeki İslamofobinin, içerisinde bulunduğumuz yüzyılın temel sorunları arasında olduğu genel kabul gören bir meseledir. Bununla birlikte, özellikle Avrupa’da İslamofobinin Türk Karşıtlığı ile özdeşleştirilme çabaları dikkati çekmektedir. Zira gerçekleştirilen çok sayıda İslam karşıtı eylemde, Türklere ve Türkiye’ye de atıf yapıldığı gözlemlenmektedir. 2023 yılında İslam ve Türk karşıtlığının en yoğun yaşandığı bölgenin Avrupa olduğu söylenebilecektir.

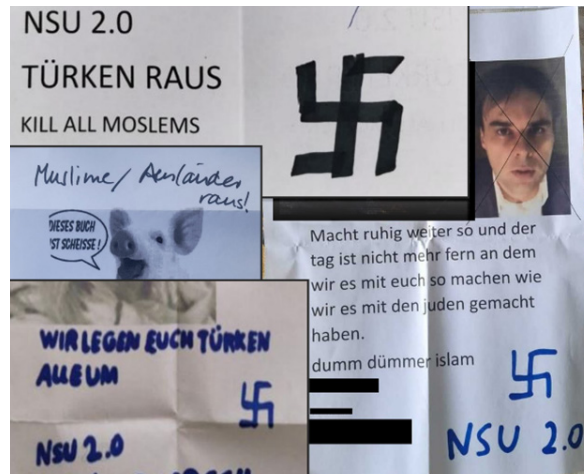
Almanya’da camilere gönderilen tehdit mektupları ve İskandinav ülkelerinde Kur’an-ı Kerim yakma eylemleri ise dönem içerisinde gündemde önemli bir yer edinen eylem türleri olarak kaydedilmiştir.

6.1. Camilere Tehdit Mektupları

Avrupa’daki camiler, Avrupa’da yaşayan Müslümanların toplumun diğer kesimlerine kamusal alanda açılan kapıları olması hasebiyle, aşırı sağcıların eylemlerinde hedef olarak belirledikleri ilk adres olabilmektedir. Bu nedenle yıllardır aşırı sağcı siyasetin temel politikalarında her zaman camilere yönelik meseleler de yer almıştır. Camilerin aşırı sağcı politikaların merkezinde bu denli yer bulması, siyaset dışı aşırı sağcı aktörlerin de hedefi haline gelmesine neden olmuştur.

Avrupa’da camilere yönelik nefret suçlarının en fazla yaşandığı ülke 2023 yılında Almanya olmuştur. Yaklaşık 5.5 milyon Müslümanın yaşadığı ve 2.800’e yakın caminin bulunduğu Almanya’da, Müslümanların ibadethanelerinin aşırı sağcı eylemlerin hedefi olması ülkedeki toplumsal huzuru da olumsuz etkilemektedir.

Ocak-Kasım 2023 arasında sadece Almanya’daki camilere yönelik 50’nin üzerinde saldırının gerçekleştirildiği kayıtlara geçmiştir. Saldırıların mahiyeti genel itibarıyla mala zarar verme, hayvan kadavrası (domuz eti/kafası vb.) bırakma, kundaklama gibi unsurlardan oluşmuştur. Toplumsal huzurun temel ilkelerine yönelik en büyük tehdidi oluşturan saldırı türlerinden birini de, camilere gönderilen isimli tehdit mektupları teşkil etmiştir. 2000-2007 yılları arasında 10 kişiyi öldüren Nasyonal Sosyalist

Yeraltı (NSU) örgütüne atfen “NSU 2.0” ibaresinin ve 2019 Hanau saldırısını gerçekleştiren aşırı sağcı terörist Tobias Rätthjen’in fotoğrafının bazı tehdit mektuplarında yer alması ise mektup alıcılarının tedirginlik seviyelerinin artmasına neden olmaktadır. Alman emniyet güçlerince şu ana kadar mektupların yazarının/yazarlarının tespitine ve hatta yasal takibatına ilişkin herhangi bir tatmin edici açıklama/hamle yapılmaması, bu tarz tehditlerin önümüzdeki süreçte de devam etmesine sebebiyet verebilecektir.

Görsel-11: Camilere gönderilen mektuplarda; “Türkler Dışarı, Müslümanlar/Yabancılar Dışarı, Siz Türkleri Öldüreceğiz, Böyle Devam Edin... Yahudilere Yaptıklarımızın Aynısını Size de Yapacağız” şeklinde ifadeler yer almıştır

	Tarih	Olay	Şehir
1	28.01.2023	Fatih Camisinde Kur'an kursuna katılan çocuklar bıçakla tehdit edilmiştir.	Flensburg
2	18.04.2023	Fatih Camisi içerisinde bir erkek şahıs Kur'an-ı Kerim yakmıştır.	Dresden
3	27.04.2023	Sultan Ahmet Camisine "NSU 2.0" imzalı tehdit mektubu gönderilmiştir.	Dortmund
4	09.05.2023	Fatih Camisinde bulunan kitaplıklar, üzerine benzin dökülerek kundaklanmıştır.	Dresden
5	18.05.2023	Göttingen Camii'ne, "NSU 2.0" imzalı tehdit mektubu gönderilmiştir.	Göttingen
6	30.05.2023	Hannover Merkez Camiinin lokantası kundaklanmıştır. Solingen Katliamının 30. yıl dönümü gecesinde yapılması dikkati çekmiştir.	Hannover
7	02.06.2023	Marxloh Merkez Camisine "NSU 2.0" imzalı tehdit mektubu gönderilmiştir.	Duisburg
8	05.06.2023	Selimiye Camii önünde asılı bulunan Almanya ve Türkiye bayraklarından Türk bayrağı indirilerek yakılmıştır.	Bremen
9	08.07.2023	Mimar Sinan Camiinin önüne ateşe verilmiş Kur'an-ı Kerim atılmıştır.	Maulbronn
10	08.07.2023	Dormargen Süleymaniye Camisine yönelik sözlü hakaret ve lastik yakma şeklinde eylem gerçekleştirilmiştir.	Dormargen
11	21.07.2023	Mevlana Camisine ırkçı içerikli tehdit mektubu gönderilmiştir.	Ludwigshafen
12	04.08.2023	Eyüp-Sultan-Camisine "NSU 2.0" imzalı tehdit mektubu gönderilmiştir.	Bramsche
13	14.08.2023	Wiesloch Camisinin cam ve pencerelerine zarar verilmiştir.	Wiesloch
14	08.09.2023	Mehmet Akif Camisine ırkçı içerikli mektup gönderilmiştir.	Münih
15	17.09.2023	Regensburg Merkez Camii kundaklanmaya çalışılmış, müstemilatına zarar verilmiştir.	Regensburg
16	20.09.2023	Eyüp Sultan Bahçe Camisine ırkçı içerikli tehdit mektubu gönderilmiştir.	Bremen
17	20.09.2023	Lehrte Camisine "NSU 2.0" imzalı tehdit mektubu gönderilmiştir.	Lehrte
18	22.09.2023	Yavuz Sultan Selim Camisine ırkçı içerikli tehdit mektubu gönderilmiştir.	Heidelberg
19	22.09.2023	Darmstadt Camisine "NSU 2.0" imzalı tehdit mektubu gönderilmiştir.	Darmstadt
20	21.10.2023	Ulu Camisinin dış cephesine tehdit içerikli yazılama yapılmıştır.	Bottrop
21	27.10.2023	Mevlana Camisine içinde yanmış Kuran-ı Kerim sayfaları, domuz eti ve hakaret içerikli bir metin bulunan paket gönderilmiştir.	Castrop-Rauxel
22	31.10.2023	Dortmund İslam Federasyonu "Abu Bakr" Camisine içinde yanmış Kur'an-ı Kerim sayfaları, domuz eti, dışkı ve hakaret içerikli bir metin bulunan paket gönderilmiştir.	Dortmund
23	15.11.2023	Şehitlik Camisine içinde yanmış Kur'an-ı Kerim sayfaları ve hakaret içerikli bir metin bulunan zarf gönderilmiştir.	Berlin
24	18.11.2023	Merkez Camisine içinde yanmış Kur'an-ı Kerim sayfaları, domuz eti ve hakaret içerikli bir metin bulunan paket gönderilmiştir.	Duisburg
25	24.11.2023	Ali Paşa Camisine içinde yanmış Kur'an-ı Kerim sayfaları, domuz eti ve hakaret içerikli bir metin bulunan paket gönderilmiştir.	Hamburg

TOPLAM SALDIRI GÖSTERGESİ VE TÜR DAĞILIMI

Tehdit Mektubu	Kışkırtıcı Eylem	NSU İmzalı Tehdit Mektubu	Mala Zarar Verme, Kundaklama, Kuran-ı Kerim Yakma, Hakaret, Tehdit, Türk Bayrağına Hakaret
----------------	------------------	---------------------------	--

Görsel-12: Almanya'da camilere yönelik gerçekleştirilen eylem örnekleri (2023 Yılı)

6.2. İslam'a Hakaret Eylemleri

Aşırı sağcı grupların 2023 yılı içerisindeki provokatif eylem arayışlarının en önemli bölümünü Kur'an-ı Kerim yakma eylemleri oluşturmuştur. Başta Danimarka olmak üzere özellikle İskandinav ülkelerinde ön plana çıkan bu eylem eğilimi yaz aylarında ivme kazanmıştır. İlk etapta İsveç'in NATO'ya katılım süreciyle ilgili Türkiye'nin tutumunu eleştirmek adına, Danimarka'da faaliyet gösteren aşırı sağcı "Stram Kurs" (Sıkı Yön) Partisi'nin Başkanı Rasmus Paludan tarafından 21 Ocak 2023'te İsveç'teki T.C. Stockholm Büyükelçiliği rezidansı yakınlarında Kur'an-ı Kerim yakılarak bir eylem gerçekleştirilmiştir. R.Paludan'ın ilerleyen süreçte bu eylem türünden geri çekilmesiyle (ya da çekilmek zorunda bırakılmasıyla) birlikte ise çoğunluğunu "Stram Kurs" partisinden ayrılan farklı şahıslar tarafından kurulan grupların organizesinde Danimarka'da Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerine başlanmıştır. Haziran 2023 itibarıyla, mülteci sıfatıyla İsveç'te yaşayan Iraklı bir şahsın Stockholm'de bulunan bir cami önünde Kur'an-ı Kerim yakmasıyla birçok Müslüman ülkeden tepkiler yükselmiş, söz konusu tepkiler akabinde Danimarka'daki eylem sayılarında artış gözlemlenmiştir.

Öte yandan ülkelerdeki yönetimlerinin söz konusu provokatif hareket tarzına ilişkin menfi bir tavır sergilememeleri, bu tarz eylemlerin sıklığının artmasına ve diğer Avrupa ülkelerinde de benzer faaliyetlerin gerçekleştirilmesine sebebiyet vermiştir. Bu çerçevede Hollanda'da İslam karşıtı PEGIDA (Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar) grubu, R.Paludan'dan aldığı ilhamdan yola çıkarak dönem içerisinde Kur'an-ı Kerim'e hakaret eylemleri gerçekleştirmeye başlamıştır.

Görsel-13: Ekim-Aralık 2023 arasında Danimarka/Kopenhag'ta önünde en çok eylem yapılan diplomatik misyonlar

Nitekim Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerinin adeta merkezi haline gelen Danimarka'da hükümet, Ağustos 2023 sonlarında Kur'an-ı Kerim yakılmasını yasaklamak amacıyla, "ifade özgürlüğünü sınırlamayacak" şerhiyle kamuoyuna bir yasa tasarısı sunmuştur. Söz konusu tasarı, 07 Aralık 2023'te parlamentoda kabul edilmiş, 13 Aralık 2023'te ise yürürlüğe girmiştir.³⁶

Provokatif eylemlerin gerçekleştirildiği ülkeler süreç içerisinde kendi güvenlik önlemlerinde de belirli revizyonlara imza atmıştır. Bu çerçevede artan tepki ve hatta tehditler (*özellikle radikal terör örgütlerince gündeme getirilen*) nedeniyle söz konusu ülkelerin ulusal tehdit seviyelerini tekrar gözden geçirdikleri görülmektedir. Nitekim Danimarka tarafından Almanya ve İsveç arasındaki sınır

kontrollerinin sıkılaştırılması gibi önlemlerin devreye sokulması, ayrıca İsveç'te 2016 yılından bu yana ilk defa, terör tehdit seviyesinin beşlik ölçekte üçüncü seviyeden (artan terör tehdidi) dördüncü seviyeye (yüksek terör tehdidi) yükseltilmesi önlemleri bu tehdit algısından kaynaklanmıştır.

6.3. Türk Karşıtlığı

Avrupa'da yaşanan Türk Karşıtlığı bilindiği üzere yeni bir toplumsal olgu değildir. 1960'lı yıllardan itibaren ülkemizden Avrupa'ya başlayan işçi göçüyle birlikte birçok vatandaşımız kıtaya yerleşmiş ve "misafir işçi" olarak adlandırılmaya başlanmıştır. İlk başlarda sadece bir dönem çalışıp memleketlerine geri dönecekleri ifade edilen bu işçilerin kalıcı hale geldikleri anlaşılmış, Avrupa'ya yerleşen Türkler kendi sosyo-kültürel ve dini ihtiyaçlarını karşılamak adına dernekler üzerinden organize olmaya başlamışlardır. Kültür derneklerinin yanı sıra, cami derneklerinin kurulmasıyla toplumda daha da görünür hale gelen ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında ülkenin kalkınmasında önemli bir yükü taşıyan Türklerin, bu sefer "misafir işçi" olarak değil, doğrudan "yabancı" olarak sınıflandırılmasına gidilmiştir. Almanya örneği ele alındığında, Batı ve Doğu Almanya'nın yeniden birleşmesiyle birlikte yabancılara yönelik ayrıştırıcı ve nefret suçlarının arttığı ve artmaya devam ettiği söylenebilmektedir. Nitekim 1990'lı yıllarda yaşanan ırkçı saldırılar bunun bir göstergesi olmakla beraber, 1993 Solingen saldırısı Almanya'daki Türk varlığı için bir dönüm noktası olmuştur.³⁷

2000'li yıllarda ülkelerin entegrasyon politikalarıyla Türkler Avrupa'da birçok alan/seviyede söz sahibi olmaya başlamıştır. Avrupa'daki aşırı sağcı yapılanmalar incelendiğinde, neredeyse hepsinde bir Türk karşıtlığına rastlamak mümkündür. PEGIDA gibi hareketlerin ilk ortaya çıktığı dönemlere bakıldığında da genel olarak Türk derneklerine bağlı camilerin hedef alındığı görülmektedir. Benzer şekilde NSU'nun da kurbanlarının çoğunu Türkler arasından seçmiş olması ayrı bir Türk karşıtlığı belirtisidir.

Avrupa'daki Türklerin sosyo-kültürel ve dini yaşantıları, günümüze kadar geçen süreç içerisinde aşırı sağcılar tarafından Türk Karşıtlığıyla İslamofobinin özdeşleştirilmesine neden olmuştur. Nitekim Türkiye karşıtı eylemlerin diplomatik misyonların önünde yapılmasından ziyade, daha çok Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde veya camiler önünde yapıldığı gözlemlenmiştir. 2023 yılında Türk karşıtlığıyla İslamofobinin kesiştiği birçok olay örneği bulunmaktadır. Türkiye'de gerçekleşen genel seçimler sonrasında Hollandalı aşırı sağcı siyasi Geert Wilders'in³⁸, sosyal medya hesapları üzerinden yayımladığı videoda, Hollanda'da yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik "Umarım, Hollanda'da yaşayan ve İslamofaşistlere oy veren Türkler çantalarını toplayıp Türkiye'ye giderler" şeklinde ifadeler kullanması bu örneklerden birini teşkil etmektedir.³⁹

Benzer bir şekilde Danimarkalı aşırı sağcı Rasmus Paludan'ın Ocak 2023'te İsveç'in NATO'ya katılım süreciyle ilgili Türkiye'nin tutumunu eleştirmek adına Kur'an-ı Kerim yakması da bu minvaldeki kesişmeyi gözler önüne seren bir diğer örnek olup R.Paludan'dan ayrılan grupların Kur'an-ı Kerim eylemlerinin çoğunu Türkiye'nin diplomatik misyonları önünde yapmaları da aynı şekilde ele

37- Almanya'nın Solingen kentinde 1993 yılında bir Türk ailenin evi kundaklanmış, saldırı neticesinde 5 kişi hayatını kaybetmiş, 14 kişi ise yaralanmıştır.

38- Hollanda'da 22 Kasım 2023'te düzenlenen genel seçimlerde, aşırı sağcı G.Wilders'in partisi %20'nin üzerinde oy alarak, birinci parti olmuştur.

39- G.Wilders'in resmi Twitter/X hesabı üzerinden yaptığı 28 Mayıs 2023 tarihli paylaşımı

alınabilecektir. Almanya'da ise camilere gönderilen tehdit ve hakaret mektuplarının aralarında, zaman zaman Türkiye ve Türk siyasilerinin de hedef alındığı gözlemlenen eylem türlerindedir. Nitekim Temmuz 2023'te Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde bulunan bir camiye Türk siyasi figürlerine yer verilen Alman "Stern" Dergisi'nin kapağı gönderilmesi, dergi kapağı üzerine ifadelerin yazılması bu yöndeki bakış açısını somut bir şekilde göstermektedir.

Görsel-14: İslam Karşıtı eylemlerin hedefleri ve türleri

Bunlara ilaveten 2023 yılında Avrupa genelinde;

- T.C. diplomatik misyonlarına gönderilen hakaret mektupları,
  - Üniversite, okul, işyeri ve toplu ulaşım yolları gibi kamusal alanlarda Türk ve İslam düşmanlığı içeren nefret suçları,
  - Türk işletmeleri ve camilerin müşterilerine zarar verme ve yazılama,
- gibi bir çok aşırı sağcı saldırının gerçekleştiği kaydedilmiştir.

İslamofobik ve Türk Karşıtı eylemler özellikle 2000'li yılların başlarından bu yana yeni dinamikler çevresinde yukarı yönlü ivmesini sürdürmektedir. Özü itibarıyla nefret suçu özelliklerini taşıyan birçok eylemin faillerine bu aşamada herhangi bir cezai yaptırım uygulanmaması, bir taraftan hedef kitle başta olmak üzere toplumun huzurunu olumsuz yönde etkilemekte, diğer taraftan ise başka aşırı sağcı grup ve kişileri eylemselliğe teşvik etmektedir. Nitekim bir eylemin cezasız kalması, başka eylemler için de alan açmaktadır. Özellikle Avrupa'daki aşırı sağcı eylem hareketliliği bu meyanda ele alındığında, önümüzdeki süreçte de benzer İslamofobik ve Türk Karşıtı eylemlerin devam etmesi beklenmektedir.

7. RF-UKRAYNA SAVAŞI VE AŞIRI SAĞ HAREKETLER

RF-Ukrayna arasında Şubat 2022'den bu yana süregelen savaş, sahadaki yabancı savaşçıların mevcudiyeti açısından da dünya gündeminin dikkatini çekmiştir.

Ukrayna'daki yabancı savaşçılar konusu 2014 yılında RF'nin Kırım'ı ilhakıyla ön plana çıkmaya başlamış ve özellikle 2010'lu yıllardan itibaren küresel çapta Müslüman kimliği ile özdeşleştirilmeye çalışılan "yabancı savaşçı" kavramının Ukrayna'da farklı bir boyuta taşınmasına sebebiyet vermiştir. Bu süreçte yabancı savaşçıların bireysel tercihler ve/veya ideolojik saiklerle Ukrayna'ya intikal ettiği, söz konusu savaşçıların bir bölümünün Ukrayna'da kalıcı olduğu, bir bölümünün ise 2022 yılındaki savaşta bölgeye intikal edenlerden oluştuğu bilinmektedir.

2022 yılında da Ukrayna Devlet Başkanı Volodymyr Zelenskiy'nin çağrısıyla yabancı savaşçılar Ukrayna'ya davet edilmiş⁴⁰ ve başta Batılı aşırı sağcılar olmak üzere yabancı savaşçılar tarafından silah, patlayıcı kullanımı ve saha tecrübesi kazanmak için bir fırsat olarak görülen bu çağrı, birçok kişide karşılık bulmuştur.

Halihazırda Ukrayna'da bulunan yabancı savaşçıların sayısına ilişkin Ukrayna, RF ve Batılı kaynakların birbirleri ile benzerlik taşımayan bulgulara sahip olmaları nedeniyle sağlıklı verilere ulaşılamamaktadır. Ukraynalı yetkililerce 2022 yılında yapılan açıklamalarda yaklaşık 20.000 gönüllü savaşçının bölgeye intikal ettiği duyurulmakla birlikte, söz konusu sayı uluslararası çevrelerce kabul görmemiştir. Bunun yanı sıra ABD merkezli The New York Times Gazetesi'nin Mart 2023'te yaptığı saha araştırması neticesinde, Ukrayna'da yaklaşık 1.500 yabancı savaşçı bulunduğu açıklanmıştır.⁴¹ İlaveten, uluslararası kamuoyu nezdinde de Ukrayna'daki yabancı savaşçıların güncel sayısının 1.000-3.000 kişi arasında değiştiği, savaşın başlamasıyla Ukrayna'ya giden ve savaş tecrübesi bulunmayan büyük bir kesimin ülkelerine geri döndüğü, Ukrayna'da bulunan mevcut yabancı savaşçıların hepsinin sahada aktif görevde olmadığı, bir kısmının lojistik gibi geri hizmetlerde kullanıldığı görülmektedir.

RF-Ukrayna Savaşı'nda faaliyet gösteren aşırı sağcı yabancı savaşçıların, vatandaşlık aidyetleri bulunan devletler tarafından ciddi tehdit olarak algılandıkları görülmektedir.

Nitekim Danimarka Dış İstihbarat Servisi tarafından hazırlanan 21 Aralık 2022 tarihli tehdit raporunda; "Ukrayna'ya giden yabancı savaşçıların aşırı sağcı görüşlerden etkilenerek Avrupa'ya dönüşlerinde tehdit oluşturabileceği" değerlendirmesine yer verilmiş ve ABD İstihbarat Topluluğu tarafından 06 Şubat 2023'te kamuoyu ile paylaşılan yıllık tehdit değerlendirme raporunda ise; "Ukrayna'da uzayan çatışma durumunun yabancı şiddet yanlısı kesimlerin deneyim ve silah elde etmesine imkân sağlayabileceği" hususu vurgulanmıştır. Sonuç itibarıyla başta Avrupa olmak üzere, Ukrayna'da vatandaşları bulunan devletler için yabancı savaşçıların silah/patlayıcıya erişimi ve saha deneyimi kazanması milli güvenlik açısından önemli bir risk ihtiva etmektedir.

Ayrıca söz konusu aşırı sağcıların bir bölümünün Suriye ve Irak'ta terör örgütleri ile bağlantılı olduğu da dikkate alınmalıdır. Bu kesimin önümüzdeki süreçte ortaya çıkabilecek yeni çatışma alanlarında faaliyetlerini kendi çıkarları doğrultusunda sürdürebileceği ve bölgesel istikrar açısından önemli bir tehdit oluşturabileceği söylenebilecektir. Bu kapsamda çatışma bölgesindeki silah/ mühimmatların

40- "Ukraine Appeals for Foreign Volunteers to Join Fight Against Russia", The Guardian, 27 Şubat 2022

41- "Stolen Valor: The U.S. Volunteers in Ukraine Who Lie, Waste and Bicker", The New York Times, 24 Mart 2023.

önümüzdeki süreçte farklı terör örgütlerinin kullanımına sunulabileceği ve terör eylemlerinde kullanılabileceği ihtimali dışlanmamaktadır.

Nitekim Birleşik Krallık/Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı (PSNI) tarafından 07 Eylül 2023'te Londonderry'de ayrılıkçı terör örgütü Yeni IRA (New IRA)'ya yönelik gerçekleştirilen operasyonlarda ele geçirilen silah ve el bombalarının Yeni IRA tarafından Ukrayna bölgesinden temin edildiği öne sürülmüştür.⁴² Bu durum, Ukrayna'da kontrolsüz çatışma ortamının önümüzdeki süreçte oluşturabileceği tehdide önemli bir örnek olarak gösterilebilecektir.

8. İSRAİL-FİLİSTİN SAVAŞI VE AŞIRI SAĞ HAREKETLER

İsrail ve Filistin arasında 07 Ekim 2023'te başlayan çatışmalar, aşırı sağcı grupların faaliyetlerini de yakından etkilemiştir. Ülkelerin İsrail-Filistin gerginliğinde temelde siyasi perspektif ekseninde daha somut bir şekilde tarafını belli etme eğilimine karşı, aşırı sağcı grupların konuya daha pragmatik yaklaştığı ve süreçten istifade arayışında olduğu görülmektedir. Bu noktada grupların, pragmatik bir bakış açısıyla faaliyet gösterdikleri ülkelerden bağımsız bir şekilde, kendi argümanlarını destekleyecek şekilde İsrail lehinde ya da aleyhinde bir pozisyon aldıkları mevcut tespitlerdendir.

İsrail Karşıtı Kişi ve Grupların Öne Çıkan Özellikleri	İsrail Destekçisi Kişi ve Grupların Öne Çıkan Özellikleri
<ul style="list-style-type: none"> • Yahudilerin dünyayı kontrol ettiği yönündeki teorileri savunan, • Filistinlilerin "Avrupa gibi kıtaların haricinde" kendi topraklarında özgür yaşama hakkı olduğunu düşünen, • Çatışmalar sebebiyle Avrupa'nın yeni bir göç dalgasıyla karşılaşmasından korkan, • İsrail'in "siyonist" planlarıyla dünya genelinde beyaz ırka karşı, göç yoluyla demografik değişimler yaratmak istediğini savunan, • Ortak düşman algısıyla İsrail'in daha da güçlenmesini istemeyen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Müslümanları Avrupa'da olduğu üzere Ortadoğu'da da karışıklıkların sebebi olarak gören, • HAMAS'ın bir terör örgütü olarak Yahudileri yok etmeyi ve Halifelik kurmayı hedeflediğini düşünen, • İsrail'in savunulmasının küresel İslami terörizmle mücadele etme ile aynı olduğunu iddia eden, • İsrail'deki HAMAS saldırılarının önümüzdeki süreçte Avrupa'da yaşanabileceklere dair bir örnek olduğunu gündeme getiren.

Görsel-15: Aşırı sağcı grupların İsrail-Filistin çatışmalarında taraf seçmelerinde etkili olan düşünceler

Küresel seviyede aşırı sağcı grupların çatışmalara yönelik tutumu incelendiğinde, İsrail ve Yahudi karşıtlığı üzerinden gelişen bakış açısının daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir. Nitekim ABD'de Yahudi düşmanlığı konusunda faaliyet yürüten İftira ve İnkarla Mücadele Birliği (Anti-Defamation League-ADL) tarafından 162.958 sosyal medya paylaşımının analizi neticesinde İsrail-Filistin çatışmalarının başlamasından bir hafta içerisinde, sosyal medya üzerinden Yahudi karşıtı söylemlerin %919 oranında arttığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde ADL tarafından, çatışmaların başlaması sonrasında ABD'de fiziksel anlamda Yahudi Karşıtı saldırıların %388 oranında arttığı bildirilmiştir. Söz konusu durumun Avrupa kıtası başta olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde benzer nitelikte olduğu görülmekte olup yaşanan çatışmalar ve çatışmalara ilişkin hükümetlerin aldığı kararlar aşırı sağcı çevrelerce propaganda faaliyetlerinde kullanılmaktadır.

Bu süreçte aşırı sağcıların sinagoglara yönelik yapılan eylemlerin yanı sıra Yahudi vatandaşlara yönelik münferit saldırılar ve yazılama tarzı eylemlere yöneldiği ve Filistin karşıtı protesto gösterilerine

43- "Online Antisemitism Increased after Hamas Attack", ADL, 09 Kasım 2023.

44- "ADL Records Dramatic Increase in U.S. Antisemitic Incidents Following Oct.7 Hamas Massacre", ADL, 24 Ekim 2023.

45- "Neo-Nazis and the Far-Right Are Trying to Hijack Pro-Palestine Protests", Vice News, 01 Kasım 2023.

katılım göstererek süreçten istifade etmek istediği söylenebilecektir. ABD’de faaliyet gösteren Vice News yayın organında yayımlanan “Neo-Naziler ve Aşırı sağ İsrail karşıtı Protesto Gösterilerinde Rol Çalmaya Çalışıyor” başlıklı makalede; “ABD’li aşırı sağcı grupların İsrail karşıtı argümanlarını ana akıma taşımak maksadıyla Filistin’i destekleyen bir pozisyon sergilediği ve bu çerçevede Yahudi karşıtlığı faaliyetlerini daha geniş kitlelere yayma imkânı buldukları” hususlarına yer verilmiştir.

Aşırı sağcı grupların İsrail karşıtı tutumları çatışmalarda Filistin’in tam anlamıyla desteklediği anlamına gelmemektedir. Tabiatları itibarıyla İslamofobik bakış açısını benimseyen bu grupların birçoğunun “Filistinlilerin ve Arapların Avrupa’ya gelmediği sürece yaşama hakkına sahip olduğu” düşüncesini savunması da söz konusu durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Aşırı sağcılar bu aşamada İsrail’e zarar verdiği gerekçesiyle Filistin’i ortak düşman algısı ekseninde destekler niteliktedir. Ayrıca Filistin destekli yürüyüşlerin yasaklanması ya da üniversitelerdeki Filistinli öğrenci topluluklarının dağıtılması yönünde alınan kararlar da aşırı sağın tepkisini artırmaktadır.

Batılı ülkelerin aldığı karar ve uygulamalar aşırı sağın antisemitik söylemlerini teşvik etmektedir. Zira İsrail karşıtı kesimlerin bastırılma çabaları aşırı sağcı gruplar nezdinde ciddi tepkiler meydana getirmeye başlamış ve nihayetinde Yahudilere yönelik şiddet çağrılarının daha da artmasına sebebiyet vermiştir.

Çeşitli istihbarat raporlarında da İsrail-Filistin çatışmaları bağlamında, DEAŞ ve El Kaide gibi radikal terör örgütlerinin yanı sıra şiddeti benimseyen aşırılıkçı gruplarca İsraili vatandaşlara yönelik yalnız aktör saldırıları gerçekleştirilebileceği hususlarına yer verilmiştir. Aşırı sağcı grupların bu süreçte kendi çıkarlarını ön planda tutan bir hareket tarzı benimsemeyi sürdüreceği değerlendirilmektedir.

Çatışmalar bağlamında İsrail’i destekleyen aşırı sağcı grupların Müslümanları ve İslam’ı genel olarak sorunların merkezine yerleştirdiği görülmektedir. Söz konusu görüşteki grupların temel endişeleri arasında Ortadoğu’daki çatışmalar sebebiyle Avrupa kıtasına daha fazla Müslüman göçmen gelmesi ve İsrail’in olası bir mağlubiyetinin uluslararası seviyede Müslümanların daha da güçlenmesine sebep olabileceği olması yer almaktadır. Süreç içerisinde İsrail’i destekleyenlerce ABD, Kanada ve birçok Avrupa ülkesinde 07 Ekim 2023’ten bu yana Müslümanlara yönelik gerçekleştirilen İslamofobik saldırılardaki kayda değer artış da toplumsal dengeler açısından önemli görülmektedir.

Nitekim ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi tarafından, çeşitli Avrupa ülkelerinin dış ilişkiler komiteleriyle ortak olarak 28 Kasım 2023’te yayımlanan bildiriye; “Ekim 2023’ten itibaren ülkelerde antisemitik ve Müslüman karşıtı bağnazlığın endişe verici derecede yükseldiği, New York ve Londra’da Yahudi karşıtı nefret suçu soruşturmalarının geçen yıla kıyasla üç kat arttığı, Fransa’da İçişleri Bakanlığının, 07 Ekim 2023’ten itibaren bir ay içerisinde 1.040 Yahudi karşıtı olayı belgelediği, ABD’de altı yaşındaki Wadea Al Fayoume’nin, Filistinli olduğu için vahşice öldürüldüğü, Yahudi Paul Kessler’in Kaliforniya’da İsrail yanlısı bir mitingde yaşanan tartışmanın ardından öldüğü, Almanya’da bir sinagoga bomba atıldığı, Rusya’da Yahudi karşıtı bir kalabalığın Dağıstan’daki bir havaalanına baskın düzenlediği ve Yahudi yolculardan kendilerini tanıtmalarını talep ettiği, kolayca teşhis edilen Yahudi ve Müslüman bireylerin orantısız bir şekilde hedef alındığı” hususlarına yer verilmiştir.⁴⁶

Bunun yanı sıra, Kasım 2023 içerisinde ABD’de öğrenim gören üç Filistinli üniversitelinin silahlı saldırıya uğraması ve Filistinli hamile bir kadının ise Lod kentinde çocuğunu okula götürdüğü sırada İsraili bir kişi tarafından defalarca bıçaklanarak öldürülmesi gibi münferit saldırılar da dikkate alındığında, İsrail-Filistin çatışmalarının toplumsal seviyede şiddeti barındıran çeşitli sonuçları beraberinde getirmeye başladığı ve aşırı sağın bu kaos ortamından istifade etmeyi hedeflediği değerlendirilmektedir.

Sonuç itibarıyla aşırı sağcılar adına önem arz eden İsrail-Filistin çatışmaları bağlamında önümüzdeki süreçte öncelikle Yahudilere yönelik saldırıların artış eğiliminin artarak devam etmesi beklenmektedir. Artan toplumsal gerilim ve kutuplaşmanın nihayetinde Müslümanlara yönelik saldırıları da tetiklemesi muhtemel görülmektedir.

9. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Uluslararası ilişkilerin geleneksel tehdit kuramlarının aksine, son yıllarda istihbarat ve güvenlik teşkilâtları adına dikkat çeken bir konu başlığı olan aşırı sağ hareketler, gelişen ve evrilen boyutlarıyla ön plana çıkmaktadır. Özellikle 2020 yılında başlayan koronavirüs salgınıyla birlikte toplumsal seviyede artan radikalleşme ve komplo teorilerinden beslenen aşırı sağın, 2023 yılında birçok ülke adına önemli bir tehdit oluşturduğu görülmüştür. Aşırı sağ konusunu büyük ölçüde “düşünce özgürlüğü” olarak değerlendirme eğiliminde olan Batılı devletler, aşırı sağın şiddet boyutunun ve radikal terör gruplarının karşıt eylem ihtimalinin ön plana çıkmasıyla bu tehdidi bir güvenlik sorunu olarak ele almaya başlamıştır.

Öte yandan, geleneksel tehditlerden farklı unsurlar barındırması ve özellikle demokratik Batı ülkelerinde “kişisel ifade özgürlüğü” sınırlarıyla kesişmesi sebebiyle, güvenlik birimlerinin aşırı sağ bağlamındaki yeni tehditlerle geleneksel yöntemlerle mücadelede halen arzu edilen sonuçları alamadıkları görülmektedir. Çeşitli ülkelerin aşırı sağ oluşumları yasaklama ve kara listeye alma prosedürleriyle şiddet içerikli hareketleri engelleme teşebbüsleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, özellikle yargılama süreçlerinde kişi/grupların ‘eylemlerin şiddete evrilebilecek spesifik niyetlerinin’ tespit edilmesinde yaşanan zorluklar önemli bir engel teşkil etmektedir. Önümüzdeki süreçte aşırı sağın tehdit ivmesini muhafaza etmesinin, ülkelerin toplumsal huzuru ve yurt dışında yaşayan tüm azınlıklar açısından güvenlik sorunu olmayı sürdürmesi beklenmektedir. Bu çerçevede devletler tarafından öncelikle bir iç tehdit olarak görülen aşırı sağ faaliyetlere yönelik;

- Uluslararası iş birliğinin artırılması,
  - Aşırı sağ tehdit unsurlarınca gelişen teknolojiyle birlikte kullanılan alternatif yöntem/metotlara yönelik yeni stratejiler geliştirilmesi,
  - Kamuoyu tarafından söz konusu tehdidin ciddiyetinin ön plana çıkarılması,
  - Batılı devletlerce ‘kişisel ifade özgürlüğü’ ile ‘nefret suçu’ arasındaki farkın yasal teminat altına alınması,
  - Konunun sosyolojik boyutlarını da içerecek şekilde akademik çalışmaların yoğunlaştırılması,
- önem arz etmektedir.

EK: 2023 YILINDA MEYDANA GELEN ÖNEMLİ GELİŞMELER VE OLAYLAR / 100 ÖNEMLİ OLAYLA AŞIRI SAĞIN BİR YILI⁴⁷

S/N	ÜLKE	TARİH	AÇIKLAMA
1	ABD	12.01.2023 23.03.2023	ABD'de Yahudi düşmanlığı konusunda faaliyet yürüten İftira ve İnkarla Mücadele Birliği (Anti-Defamation League-ADL) tarafından yürütülen anket çalışmasında "2019 yılından bu yana antisemitik komplo teorilerine inanan ABD vatandaşlarının neredeyse iki kat arttığı, özellikle genç nüfusun daha fazla Yahudi karşıtı tutum içerisinde bulunduğu" tespit edilmiştir. ADL tarafından yayımlanan yıllık raporda ise; "ABD'deki Anti-Semitizm olaylarının 2022'de tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşarak, 2021 yılına göre %36 artış gösterdiği" vurgulanmıştır. ^{48,49}
2	ABD	22.02.2023	ADL tarafından ABD'de 2022 yılında gerçekleştirilen silahlı saldırı ve aşırılıkçı hareketlere ilişkin kamuoyu ile paylaşılan raporda; "2022 yılında ABD'de meydana gelen silahlı saldırıların çok ciddi bir bölümünün beyaz üstünlükçüler tarafından gerçekleştirilen toplu katliamlardan kaynaklandığı, içerisinde bulunulan dönemin aşırılıkçı toplu katliam dönemi olarak adlandırılmasının mümkün olduğu" hususlarına yer verilmiştir.
3	ABD	23.03.2023	ABD'de Somali asıllı Demokrat Parti Minnesota Milletvekili Ilhan OMAR tarafından, Temsilciler Meclisi'ne İslamofobiyi kınayan bir karar tasarısı sunulmuştur. Söz konusu tasarıda; "İslamofobinin Müslümanlar için dünyanın her yerinde giderek büyüyen bir tehdit haline geldiği, 11 Eylül saldırılarının ardından medyada kullanılan retorığın Müslümanlara karşı saldırıların artmasında etkili olduğu, bu ideoloji ve komplo teorilerinin yalnızca Müslümanları değil, farklı toplulukları da hedef aldığı, kongrenin, nefret suçlarını körükleyen ideolojileri kınamak ve ortadan kaldırmak için adım atması gerektiği" hususlarına yer verilmiştir. ⁵⁰

47- Yansımaları 2023 yılında da devam eden olaylar dahildir.

48- "ADL: Number of Americans believing antisemitic stereotypes nearly doubled since 2019", Times of Israel, 12 Ocak 2023.

49- "ADL research: Conspiracy-minded Americans tend towards antisemitic views", Times of Israel, 19 Mart 2023.

50- "Murder and Extremism in the United States in 2022", ADL, 22 Şubat 2023.

4	ABD	11.04.2023	ABD merkezli VICE medya grup tarafından aşırı sağcı fitness/sağlık kulüplerine ilişkin yayımlanan araştırmada “dövüş/sağlık kulüplerinin artan etkinliklerinin dikkat çektiği, Active Clubs olarak da adlandırılan söz konusu oluşumların başta ABD olmak üzere, aşırı sağcı gruplarca özellikle yeni üye kazanımları açısından önemli görüldüğü, ABD genelinde 300, dünya genelinde ise 500 kişinin kulüp faaliyetlerinde yer aldığı değerlendirildiği, kulüplerin temel felsefesinin genç beyaz erkeklerin daha temiz bir imajla sağlıklı/güçlü bir profile ulaşmasını sağlamak olduğu, kulüplerin örgütsel faaliyetler açısından da ilk basamak eğitim ve propaganda yeri olarak kullanıldığı” hususları belirtilmiştir. ⁵¹
5	ABD	28.05.2023	The Guardian Gazetesi’nde yayımlanan “Uzmanlar, sağcı ‘yalnız kurt’ aktörlerinin ABD’de terör saldırısı riskini artırdığı konusunda uyarıyor” başlıklı makalede; “ABD’de kışkırtıcı Cumhuriyetçi söylemin tırmanmasıyla birlikte, organize gruplardan ziyade bireylerin aşırılık yanlısı suçlar işleme olasılığının daha yüksek olduğu, 2024 yılında gerçekleştirilecek seçimler öncesinde de Cumhuriyetçilerin kışkırtıcı söyleminin devam etmesinin beklendiği, ABD’de ‘yalnız kurt’ aktörleri tarafından bir iç terör saldırısı düzenlenme riskinin arttığı” hususlarına yer verilmiştir. ⁵²
6	ABD	26.08.2023	ABD/Florida Eyaleti’ne bağlı Jacksonville şehrinde düzenlenen ırkçı motifli silahlı saldırı neticesinde dört kişi hayatını kaybetmiştir.
7	ABD	02.07.2023	ABD/Pennsylvania eyaletinde bulunan Pittsburgh Sinagogu’na 2018 yılında silahlı saldırı düzenleyerek 11 kişinin hayatını kaybetmesine sebep olan 50 yaşındaki Robert Bowers, saldırıyı “Yahudi düşmanlığı” ana motivasyonu ile yapması kapsamında görülen davada idam cezasına çarptırılmıştır.
8	ABD	06.05.2023	Teksas/Dallas kentinde bulunan “Allen Premium Outlet” alışveriş merkezinde gerçekleştirilen silahlı saldırı sonucu 8 kişinin hayatını kaybettiği ve yedi kişinin yaralandığı, yalnız hareket ettiği belirtilen saldırganın etkisiz hale getirildiği yetkililerce açıklanmıştır.

51- “Neo-Nazi Fight Clubs are Fat-Shaming Men Into White Nationalism”, Vice News, 11 Nisan 2023.

52- “Experts Warn of Increased Risk of US terror attacks by rightwing ‘lone wolf’ actors”, The Guardian, 28 Mayıs 2023.

9	ABD	06.02.2023	ABD Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ve Savcılık tarafından yapılan açıklamada; "Maryland eyaletindeki elektrik şebekesine saldırmaya çalıştıkları iddia edilen aşırılık yanlı görüşlere sahip Brandon RUSSEL ve Sarah CLENDANIEL'in tutuklandığı bildirilmiştir. Söz konusu saldırı girişimine ilişkin süregelen soruşturma kapsamında Christopher Brenner COOK ve Jonathan Allen FROST isimli şahıslar da aşırı sağcı teröristlere maddi destek sağlamak suretiyle komplo kurmak suçlamasıyla 21.04.2023'te hapis cezasına çarptırılmıştır. ⁵³
10	ABD	03.03.2023	FBI ekiplerince, Mayıs 2020 ayı içerisinde yürütülen soruşturma neticesinde, üyesi olduğu neo-Nazi ve beyaz üstünlükçü Order of the Nine Angles (O9A/Dokuz Açılar Tarikatı) adlı örgüte kendi askeri birliğine ilişkin hassas bilgileri ileterek, ABD Ordusu'na saldırı planladığı gerekçesiyle 10.06.2020'de tutuklanan ve Haziran 2022'de üzerine atfedilen suçlamaları kabul eden eski ABD Ordusu piyade eri Ethan MEZLER, çıkarıldığı mahkemece 45 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.
11	ABD	26.08.2023	Florida Eyaleti'ne bağlı Jacksonville şehrinde 26.08.2023'te düzenlenen ırkçı motifli silahlı saldırı neticesinde üç kişi hayatını kaybetmiştir. Christopher Palmmeter adlı 21 yaşındaki bir ABD vatandaşı erkek saldırgan, elindeki AR-15 yarı otomatik tüfek ve Glock tabancayla Dollar General isimli mağazaya girerek içeride bulunan ikisi erkek üç siyahi kişiyi vurmuş olup akabinde kendisini de öldürmüştür. Silahlarından en az birinde gamalı haç simgesi bulunan saldırgan, arkasında siyahi kişilere olan nefretini detaylandıran birkaç manifesto bırakmıştır.
12	ABD	01-30.09.2023	Ocak 2021'de gerçekleştirilen Kongre Baskını'na ilişkin görülen davalar neticesinde ABD'de faaliyet gösteren aşırı sağcı Proud Boys adlı grubun liderlerinden Joe BIGGS 17 yıl, Zachary REHL 15 yıl, grubun eski liderlerinden Henry Enrique TARRIO 22 yıl, anılanın yardımcıları olduğu ifade edilen Ethan NORDEAN 18 yıl, Dominic PEZZOLA ise 10 yıl hapis cezasına hapis cezasına çarptırılmıştır.
13	ABD	18.11.2023	ABD'nin Wisconsin Eyaleti'nde ABD merkezli neo-Nazi Blood Tribe (BT) grubu tarafından bir yürüyüş düzenlenmiştir. Yaklaşık yirmi maskeli ve kırmızı tişörtlü grup üyesinin katıldığı yürüyüşte üstünde gamalı haç işareti bulunan bayraklar açılmış, Nazi selamı verilmiş ve ırkçı sloganlar atılmıştır.

53- "Maryland Woman and Florida Man Charged Federally for Conspiring to Destroy Energy Facilities", ABD Adalet Bakanlığı, 06 Şubat 2023 ve "Two Men Sentenced for Conspiring to Provide Material Support to Plot to Attack Power Grids in the United States", ABD Adalet Bakanlığı, 21 Nisan 2023.

14	ABD / Romanya	01.08.2023	ABD'de aşırı sağcı Rise Above Movement (RAM) isimli grubun kurucularından olan ve 31.03.2023'te Romanya/Bükreş'te tutuklanan Robert RUNDO Romanya'dan ABD'ye iade edilmiştir.
15	Almanya	07.12.2022	Almanya'da Reichsbürger Hareketi'ne yönelik düzenlenen ve ülke tarihinin kapsamlı terör operasyonu kapsamında ilk aşamada hükümeti devirmeyi planladığı iddia edilen yirmi beş kişi tutuklanmıştır. Reichsbürger grubuna yönelik operasyonlara 2023 yılında da devam edilmiş ve soruşturma kapsamında sonraki tarihlerde birçok operasyon gerçekleştirilmiştir.
16	Almanya	20.06.2023	Almanya Federal Anayasayı Koruma Teşkilatı (BfV) tarafından kamuoyu ile paylaşılan 2022 Yılı Raporunda "aşırı sağcı yelpazede yaklaşık 38.800 kişinin bulunduğu, mezkur sayının 2021 yılında 33.900 civarında olduğu, aşırı sağ kapsamında işlenen suç ve şiddet olaylarının sayısının bir önceki yıla göre %3.8 arttığı, aşırı sağcıların RF'nin Ukrayna'ya saldırması sonrası ortaya çıkan enflasyon ve enerji krizini ajitasyon malzemesi yaptığı, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı sonrasında çoğunluğu Rusya yanlısı olan aşırı sağcıların duruşlarının farklılaştığı" hususlarına yer verilmiştir. ⁵⁴
17	Almanya	27.06.2023	Almanya merkezli "Antisemitizm Araştırma ve Bilgilendirme Merkezi (Recherche und Informationsstelle Antisemitismus – RIAS)" tarafından yayımlanan raporda; "Almanya'da 2022 yılında 2480 antisemitik olay yaşandığı, bunların 1912'sini "hassas/üzücü davranışların" oluşturduğu, 56 adet saldırı ve dokuz adet aşırı şiddet olayının kaydedildiği, saldırıların 843'ünün internet ortamında, 707'sinin sokaklarda, 170'inin eğitim kurumlarında, 152'sinin anıt yerlerinde, 143'ünün toplu taşımada, 103'ünün ise mağdur şahsın ikameti çevresinde, 41'in ise doğrudan Yahudi ibadethanelerinde gerçekleştirildiği" hususları yer almıştır. ⁵⁵
18	Almanya	19.09.2023 27.09.2023	Federal İçişleri Bakanlığı'ndan 19.09.2023'te yapılan yazılı açıklamada; "Federal İçişleri Bakanı Nancy FAESER'in aşırı sağcı Hammerskins Deutschland derneğini, bölgesel şubelerini ve alt kuruluşu Crew 38'i yasakladığı bildirilmiştir. Benzer şekilde 27.09.2023'te yapılan açıklamayla ikinci bir operasyonla "Artgemeinschaft" (Tür Topluluğu) adlı aşırı sağcı grubun yasaklandığı Federal İçişleri Bakanlığı tarafından duyurulmuştur. ⁵⁶

54- "Verfassungsschutzbericht 2022 vorgestellt: Zahl der extremistischen Straftaten auf Höchststand", BMI, 20 Haziran 2023.

55- "RIAS-Jahresbericht: Anstieg antisemitischer Vorfälle in Kultur- und Bildungseinrichtungen", 27 Haziran 2023.

56- "Bundesinnenministerin Nancy Faeser verbietet Neonazi-Vereinigung Hammerskins Deutschland", BMI, 19 Eylül 2023.

57- "Bundesinnenministerin Nancy Faeser verbietet sektentartige rechtsextreme Gruppierung Artgemeinschaft", BMI, 27 Eylül 2023.

19	Almanya	21.09.2023	Friedrich Ebert Vakfı tarafından 2006 yılından bu yana her iki yılda bir kamuoyunun tutumu hakkında yapılan araştırma (Mitte Studie) sonuçlarında "Almanya'da aşırı sağ görüşü savunuların oranının önceki yıllara göre üç kat artarak %8'e ulaştığı" tespit edilmiştir. ⁵⁸
20	Almanya	28.10.2023	Gelsenkirchen'deki Kleingartenverein Luthenburg adlı derneğe ait salonda 28.10.2023'te, aşırı sağcı rock grubu "Sturmwehr" tarafından verilen yaklaşık 80 kişinin katıldığı yasa dışı konsere polis tarafından baskın yapılmış ve konser iptal edilmiştir. Ayrıca Almanya güvenlik güçlerince, 26.10.2023'te aşırı sağcı müzik piyasasına karşı geniş çaplı bir operasyon başlatılmıştır.
21	Almanya	Kasım 2023	Almanya için Alternatif (AfD) partisinin Hessen eyalet teşkilatını, "şüpheli" olarak sınıflandırılması ve gözetim altına alınması Eyalet Anayasayı Koruma Dairesi (LFV) tarafından onaylanmıştır.
22	Almanya	Kasım 2023	Thüringen Eyaleti Kriminal Dairesi tarafından yapılan açıklamada, Thüringen ve Hessen eyaletlerinde 16 eve baskın yapıldığı, yapılan operasyonun Eisenach kenti merkezli "Knockout 51" adlı aşırı sağcı dövüş kulübünün ve mensuplarının faaliyetlerine yönelik olduğu, yaşları 16-59 arasında değişen 12 şüphelinin yaralama ve silah yasasına muhalefet ile suçlandıkları bildirilmiştir. ⁵⁹
23	Avrupa	19.12.2022	Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL) tarafından yayımlanan basın açıklamasında; "İnternette şiddet yanlısı aşırı sağcı toplulukların dikkat çekici bir noktaya ulaştığı, aşırı sağcı saldırıların faillerinin ulus ötesi çevrim içi toplulukların bir parçası olduğu ve diğer şiddet yanlısı aşırı sağcılardan ilham aldığı, EUROPOL koordinesinde 14 ülkenin teknik uzmanlarının katılımıyla 15.12.2022'de internet üzerindeki aşırı sağcı faaliyetlere ilişkin eşzamanlı bir çalışma yürütüldüğü, çalışma kapsamında 34 farklı platformda toplam 831 aşırı sağcı materyal tespit edildiği, bu durumun şiddet yanlısı aşırı sağcı terörizmin yükselmeye devam ettiğini gösterdiği" hususlarına yer verilmiştir. ⁶⁰

58- "Mitte-Studie", FES, 21 Eylül 2023.

59- "Stellungnahme des Thüringer Landeskriminalamtes, November 2023", MDR, 30 Eylül 2023.

60- "14 Countries Tackle Violent Extremism Online in a Coordinated Referral Action Day", EUROPOL, 19 Aralık 2023.

24	Avrupa Konseyi	10.10.2023	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (PACE), kabul ettiği kararda; "Son dönemde yükselişte olan aşırı sağ kaynaklı şiddet eğiliminden endişe duyulduğu, üye ülkelerden bazılarının aşırı sağ kaynaklı terörü en hızlı artan veya en yaygın yerel güvenlik tehdidi olarak gördüğü, aşırı sağ aşırılıkçılıkla mücadelenin etkili yolunun Avrupa Konseyi'nin temel değerlerine bağlılığın güçlendirilmesi olduğu, bu kapsamda üye ülkelerin mevcut yasalarını bu yönde güçlendirmesinin, eğitimi ve medya okuryazarlığını teşvik etmesinin, çevrim içi radikalleşmeyle mücadele etmesinin ve aşırı sağ grupların yaydığı dezenformasyon ve propagandayla mücadele stratejileri geliştirmesinin tavsiye edildiği" hususları vurgulanmıştır. ⁶¹
25	Avustralya	12.12.2022	Avustralya/Queensland Eyaleti'ne bağlı Western Downs bölgesinde 12.12.2022'de yaşanan silahlı çatışmada ikisi polis memuru olmak üzere toplam altı kişi hayatını kaybetmiştir. Söz konusu saldırı, ülke tarihindeki ilk köktendinci Hristiyan terör saldırısı olarak nitelenmiştir.
26	Avustralya	02.07.2023	Avustralya'da "terör saldırısı düzenleme kılavuzu" ile yakalanan iki neo-Nazi grubu üyesi hapis cezasına çarptırılmıştır.
27	Avustralya	13.05.2023	Avustralya'nın önde gelen aşırı sağcı gruplarından Ulusal Sosyalist Ağ (NSN) mensuplarınca Melburn'deki Viktorya Eyalet Parlamentosu önünde planlanan göçmen karşıtı eylem kapsamında NSN üyeleri ve karşıtları arasında arbede/sokak çatışması yaşanmıştır.
28	Avustralya	Mart 2023	Avustralya'da ana muhalefetteki Liberal Parti (LP), Nazi sembollerinin ülke genelinde yasaklanmasına ilişkin olarak Federal Parlamento'ya bir yasa tasarısı sunmuştur.
29	Avustralya	Mart 2023	Avustralya merkezli aşırı sağcı 'Güney Avustralya Erkek Sağlığı Kulübü lideri Cameron BRODIEHALL, çıkarıldığı SA Eyalet Mahkemesi tarafından, aşırılık yanlısı materyallere sahip olmak ve terör eylemleri için belge bulundurmakla suçlanmıştır.
30	Avustralya	18.03.2023	Avustralya/Victoria'nın başkenti Melbourne'de, aşırı sağcı Nasyonal Sosyalist Hareket'ten yaklaşık 30 kişilik bir grup tarafından bir protesto gösterisi düzenlenmiştir. Gerçekleştirilen protesto gösterileri esnasında karşıt görüşlü gruplar arasında çatışma çıkmış olup güvenlik birimlerince birçok eylemci gözaltına alınmıştır.

61- "The Challenge of Far-Right Ideology to Democracy and Human Rights in Europe", Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 10 Ekim 2023.

31	Avustralya	Ocak 2023	Avustralya'da 'Avustralya Musevi Toplumu İcra Konseyi (Executive Council of Australian Jewry-ECAJ) tarafından kamuoyu ile paylaşılan Avustralya'daki Antisemitizm Raporu 2022" başlıklı raporda; "dönem içerisinde Avustralya genelinde 478 antisemitizm vakasının kaydedildiği, bunun iki yıl öncesine kıyasla Yahudi karşıtı olay sayısında %41,9'luk bir artış anlamına geldiği" belirtilmiştir. ⁶²
32	Avusturya	21.03.2023	Avusturya'da ırkçılık ve nefret suçlarıyla mücadele alanında faaliyet gösteren ZARA (Zivilcourage und Anti-Rassismus-Arbeit) isimli sivil toplum örgütü tarafından yayımlanan 2022 yılı İrkçılık Raporu'nda; "2022 yılı içerisinde Avusturya'da 1.479 ırkçı vakanın kaydedildiği, ırkçı saldırıların en yoğun yaşandığı alanın internet olduğu, raporda yer verilen vakaların 313 tanesinin Müslüman karşıtı, 206 tanesinin ise siyahi karşıtı olduğu, özellikle kadınların kamusal alanda Müslüman karşıtlığı ile karşı karşıya kaldığının görüldüğü" hususlarına yer verilmiştir. ⁶³
33	Avusturya	22.05.2023	Viyana'da faaliyet gösteren ve Müslümanlara yönelik aşırılıkçı girişimleri takip eden Avusturya Dokümantasyon Merkezi/Avusturya Müslümanlar için Dokümantasyon ve Danışmanlık Merkezi (Dokustelle Österreich) isimli STK tarafından yayımlanan 2022 yıllık raporunda; "yaklaşık 700 bin Müslümanın yaşadığı Avusturya'da 2022'de Müslümanları hedef alan 1324 ırkçı saldırı yaşandığı, 2021'de yaşanan 1061 saldırının 2022'de arttığının gözlemlendiği, Müslüman karşıtı ırkçı eylemlerin 112 olayla en çok başkent Viyana'da yaşandığı" hususları belirtilmiştir. ⁶⁴
34	Avusturya	12.05.2023	Avusturya Devlet Güvenlik ve İstihbarat Direktörlüğü (DSN)'nün 12.05.2023'te yayımladığı 2022 yılı raporunda; "Aşırı sağcı yapılara yönelik gerçekleştirilen bir operasyonda, Viyana'daki Volksstimmefest (Halkların Sesi Festivali)'e yönelik bir saldırı planlandığına dair ipucunun bulunduğu, operasyonda bomba yapımına ilişkin belgelerle birlikte, "dost ve düşman" şeklinde listelerin de tespit edildiği, Volksstimmefest'in Avusturya Komünist Partisi (KPÖ) organizesinde uzun yıllardır düzenlendiği" hususlarına yer verilmiştir. ⁶⁵

62- "Report on Antisemitism in Australia 2022", ECAJ, 12 Aralık 2023.

63- "ZARA Rassismus Report zeigt Wichtigkeit von Strategien zur Bekämpfung von Rassismus", 21 Mart 2023.

64- "Jeder Fall von antimuslimischem Rassismus ist einer zu viel", 22 Mayıs 2023

65- "Ein Identitären-Anhänger soll einen Anschlag auf das Volksstimme-Fest geplant haben", 12 Mayıs 2023.

35	Avusturya	04.08.2023	Avusturya'da yayın yapan Der Standard Gazetesi'nde yer alan haberde; "Avusturya İçişleri Bakanlığı'nın, Avusturya Direnişi Dokümantasyon Merkezi (DÖW)'ni önümüzdeki dönemde aşırı sağ raporlarını hazırlamakla görevlendirildiği, bu kapsamda ilk raporun 2024 sonbaharında sunulacağı ve 2020-2023 dönemini kapsayacağı, ardından her yıl bir önceki yıla ait raporun sunulacağı" bildirilmiştir. ⁶⁶
36	Avusturya	26.07.2023	Avusturya İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada; "Prusya Federal Devleti (Bundesstaats Preussen) isimli yapıya yönelik olarak Karintiya Eyaleti Anayasayı Koruma ve Terörle Mücadele Eyalet Dairesi (LVT) tarafından başlatılan soruşturma ve Avusturya Devlet Güvenlik ve İstihbarat Direktörlüğü (DSN) ile iş birliği neticesinde 26.07.2023'te Avusturya'da Viyana, Karintiya, Vorarlberg, Yukarı Avusturya ve Aşağı Avusturya Eyaletlerinde operasyonların yapıldığı, söz konusu yapının Almanya'daki "Reichsbürger" ile de bağlantılı olduğu, salgın döneminde demokrasi karşıtı yapıların diğer gruplarla iş birliği içinde yer aldığı ve salgın önlemleri karşıtı olarak konumlandıkları" belirtilmiştir
37	Avusturya	30.06.2023	Avusturya İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada; "aşırı sağcı Bandidos motosiklet çetesinin çeşitli binalarına yönelik düzenlenen baskınlarda yüzlerce silah, mühimmat ve Nazi sembollerine el konulduğu, söz konusu operasyonlar neticesinde altı kişinin gözaltına alındığı" bildirilmiştir. ⁶⁷
38	Avusturya	27.05.2023	Avusturya İç Servisi (DSN) tarafından yapılan açıklamada, servisin yürüttüğü çalışmalar neticesinde Aşırı Sağcı "Feuerkrieg Division" grubu mensubu bir teröristin başkent Viyana'da yakalandığı duyurulmuştur. ⁶⁸
39	Avusturya	27.01.2023	Avusturya'nın Aşağı Avustralya bölgesinde bulunan Hadres Kasabasında aşırı sağcı Reichsbürger Hareketi (İmparatorluk Vatandaşları) mensubu olduğu iddiasıyla 54 yaşındaki bir kişi Avusturya güvenlik birimlerince düzenlenen operasyonda, eşi ve beş çocuğuyla saklandığı şarap mahzeninde gözaltına alınmıştır.

66- "DÖW mit Erstellung des Rechtsextremismusberichts beauftragt", Viyana Yönetimi, 04 Ağustos 2023.

67- "Die Pläne der rechten Bikergangs in Österreich", Der Standard, 30 Haziran 2023.

68- "DSN: Mutmaßlicher Akteur der rechtsterroristischen Feuerkrieg Division in Österreich ermittelt", OTS, 27 Mayıs 2023.

40	Avusturya	03.10.2023	Avusturya Devlet Güvenlik ve İstihbarat Direktörlüğü (DSN)'nin Analiz ve Önleme Departmanı yetkilisi Alexander FIGL, yaptığı konuşmada; "halihazırda Kimlikçiler Hareketinin (Identitare Bewegung/IB) yeniden canlandığını gözlemledikleri, aşırı sağcı düşünce ve kavramların giderek daha geniş kitleye yayıldığı, aşırı sağcılığın toplumun merkezinde kendine yer bulduğu, salgın, enflasyon ve Ukrayna savaşı gibi güncel krizlerin aşırı sağ için bir gelişim zemini olduğu" hususlarını belirtmiştir. ⁶⁹
41	Avusturya	17.11.2023	Avusturya/Viyana Üniversitesi'nde gerçekleştirilmesi planlanan ve Alman yazar Götz KUBITSCHEK'in katılım göstereceği etkinliğin iptal edilmesi üzerine, aynı tarihte aşırı sağcı gruplarca üniversite dışında bir protesto gösterisi gerçekleştirilmiştir.
42	Belçika	28.07.2023	Belçika Tehdit Değerlendirme Merkezi (OCAM) 2022 yılı raporunda; "Koronavirüs döneminde aşırı sol ve sağ gruplarını tehdit oranlarındaki artışın salgın sonrası azaldığı, ancak bu grupların sistem karşıtı görüşlerini RF-Ukrayna arasında başlayan savaşla birlikte bu konuya kaydırdıkları, sosyal ağlar ve mobil uygulamalar üzerinden kendi kendine radikalleşen şahısların kontrol ve takiplerinin güç olması sebebiyle en önemli tehdidi oluşturdukları, RF-Ukrayna arasındaki savaşta Ukrayna tarafında savaşmak için bölgeye giden gönüllülerin Yabancı Terörist Savaşçılar (YTS) olarak nitelendirilmemelerine karşın anılanların ülkeye dönüşlerinde oluşturabilecekleri olası tehditlere karşı OCAM'ın yanında Belçika Güvenlik ve İstihbarat kuruluşlarının da müteyakkız oldukları" hususlarına yer verilmiştir. ⁷⁰
43	Belçika	01.01.2023	Belçika İstihbarat Servisi (VSSE) tarafından yayımlanan 2021-2022 İstihbarat Raporu'nda aşırı sağ konu başlığında; "tüm dünyada olduğu gibi Belçika'da da aşırı sağ tehdidinin "hükümet karşıtı aşırılığı da" yanına alarak yükselişte olduğu, Belçika'da hükümet karşıtlarının sadece aşırı sağcılıkla kendini sınırlamayıp, diğer memnuniyetsizleri ikna edip radikalleşirmek üzere hükümet karşıtlığı nefretini körükleyerek protestoları teşvik ettiği, aşırı sağcıların Ukrayna savaşı nedeniyle ikiye bölündüğü" hususlarına yer verilmiştir.
44	Belçika	29.05.2023	Belçika'da Vlaams Belang Partisi tarafından Brüksel/Albertine Meydanı'nda bir miting gerçekleştirilmiştir. Sol görüşe müzahir gruplar da söz konusu mitinge karşılık aynı tarihte 800 metre mesafedeki Poelaert Meydanı'ndaki Adalet Sarayı önünde bir araya gelerek ırkçılık karşıtı bir protesto gösterisi organize etmiştir.

69- "Neue Rechte horten 120 Schusswaffen ganz legal in Österreich", Kurier, 04 Ekim 2023.

70- "Annual Report 2022", OCAM, 28 Temmuz 2023.

45	Belçika	25.04.2023	Belçika Ulusal Basın yayın organlarında yayımlanan haberlerde; Eylül 2022 ayında açığa alınan ve Belçika Güvenlik ve İstihbarat Genel Hizmetleri (SGRS) tarafından yürütülen takibat neticesinde “yeterli sadakat ve hukuk değerlerini artık taşımadığı” gerekçesiyle gelen bir emirle yaklaşık otuz yıldır görev yapan elli yaşlarındaki B.R. isimli bir astsubayın aşırı sağa yatkınlığı nedeniyle görevine son verildiği bildirilmiştir.
46	Belçika	30.11.2023	Belçika’da içlerinde Brüksel’in yakınındaki Charleroi sakinlerinin de bulunduğu ve bazı medya kuruluşlarında isimleri Eduard, Lucas, Aymeric ve Quentin olarak verilen beş Belçika askerine Federal Savcılık tarafından Soykırım inkârı, Yahudi karşıtlığı, İslam karşıtlığı, halkı kin ve nefrete yönlendirme, ırkçı söylemlerde bulunma suçlarından dava açılmıştır.
47	Birleşik Krallık	Aralık 2022	Birleşik Krallık (BK) Parlamentosu İstihbarat ve Güvenlik Komitesi 2021-2022 Yıllık Raporu’nda; “aşırı sağın oldukça karmaşık ve bölünmüş bir yapı sergilediği, temelde internet üzerinden yürütülen aşırı sağ faaliyetlere ilgi duyanların genelde teknolojik kapasitesi yüksek gençler olduğu, sanal dünyanın aşırı sağ faaliyetler adına kritik bir rol üstlendiği, geçmiş dönemde yüz yüze yürütülen faaliyetlerin aksine, internet ortamının örgütsel anlamda tüm sınırları kaldırdığı, güvenlik birimlerinin halen aşırı sağcı faaliyetlerin internet üzerinden takibine yoğunlaşmakla birlikte, söz konusu konularda mücadelenin radikal motifli terör tehdidine kıyasla çok daha zor olduğu, bunun temel sebeplerden birisinin aşırı sağ konularıyla ‘ifade özgürlüğü sınırları’ arasındaki çizginin çok keskin olmamasından kaynaklandığı” hususlarına yer verilmiştir.
48	Birleşik Krallık	Şubat 2023	BK’da aşırı sağ hareketleri takip eden “Hope not Hate” isimli sivil toplum kuruluşu tarafından, yayımlanan “State of Hate 2023” isimli raporda; “BK’da süregelen siyasi türbülans, BREXIT’in sebep olduğu politik tartışmalar, salgın ve yüksek enflasyon sebebiyle, aşırı sağ hareketlerin tekrar ivme kazandığı” vurgulanmıştır. ⁷¹

49	Birleşik Krallık	Mayıs 2023	“Hope not Hate” isimli kuruluşun yayımladığı “Alevleri Körükleme: Gündelik Basın ve Hükümet Söyleminin Aşırı Sağ Göçmen Karşıtlığına Etkileri” başlıklı raporda; “ülkede aşırı sağın yükselişte olduğu, hükümet yetkililerinin göçmen karşıtı söylemlerinin aşırı sağın canlanmasına sebebiyet verdiği, 2022 yılında göçmen karşıtı aşırı sağ faaliyetlerde %102’lik bir artışın kaydedildiği, göç sorunuyla ilgili yazılarının aşırı sağın Telegram’daki etkileşimini doğrudan etkilediğinin tespit edildiği” hususlarına yer verilmiştir. ⁷²
50	Birleşik Krallık	Ocak 2023	Bath bölgesinden 25 yaşındaki Elliot BROWN isimli şahıs, aşırı sağcı grupların iletişim amaçlı kullandığı sohbet odalarında, patlayıcı maddenin (termit) nasıl yapılacağına dair bir tarif yayımlaması akabinde, “bir teröristin işine yarayabilecek bilgileri toplama ve terör bağlantılı bir yayın yapma” suçlamasıyla üç yıl üç ay hapis cezasına çarptırılmıştır.
51	Birleşik Krallık	Ocak 2023	Estonya’da kurulan aşırı sağ oluşum “The Feuerkrieg Division”ın BK kolunun liderlerinden olduğu gerekçesiyle 2021 içerisinde gözaltına alınan 20 yaşındaki Luca BENINCASA dokuz yıl üç ay hapis cezasına çarptırılmıştır.
52	Birleşik Krallık	Şubat 2023	The Guardian Gazetesinde yayımlanan makalede; “İngiliz Terörle Mücadele Birimlerinin, internet üzerinden aşırı sağcı çevrelerce paylaşılan ve ev yapımı silah üretimi ile 3D yazıcı kullanarak silah yapımı konusunda rehber niteliği taşıyan birçok dokümanı kaldırmaya başladığı, aşırı sağcılar tarafından İngiltere sokaklarında bu tarz silahların üretilip kullanılması ihtimalinin büyük bir endişe kaynağı olduğu” hususlarına yer verilmiştir. ⁷³
53	Birleşik Krallık	Şubat 2023	Newcastle-Heaton’da, 34 yaşındaki Alexander BOLAM tarafından Heaton Mosque and İslamic Centre (Heaton Camii)’e ve camiiden çıkanlara yönelik ırkçı saldırıda bulunulmuştur.
54	Birleşik Krallık	Temmuz 2023	2021 yılında bir polis karakoluna bombalı saldırı hazırlığında olduğu gerekçesiyle tutuklanan ve saldırı sonrasında paylaşılacak üzere kapsamlı bir manifesto hazırlayan 20 yaşındaki Luke SKELTON isimli aşırı sağcı, dört yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

72- “Stoking the Flames: The Influence of Tabloid Press and Government Rhetoric on Far-Right Anti-Immigrant Engagement”, Hope Not Hate, Mayıs 2023.

73- “UK Police Removing ‘Large Amount’ of Online Gun-Making Guides”, The Guardian, 01 Şubat 2023.

55	Birleşik Krallık	11.11.2023	Londra'da Filistin'e destek kapsamında gerçekleştirilen protesto gösterileri esnasında, İngiliz aşırı sağcılar yaklaşık 70-80 kişiden oluşan bir grupla protesto gösterilerinin yapıldığı bölgeye girmeye çalışmıştır. Yürüyüş kapsamında gün içerisinde şehrin farklı bölgelerinde aşırı sağcılar polisle tartışma yaşamış, olaylar akabinde İngiltere İçişleri Bakanı görevden alınmıştır.
56	Birleşik Krallık / Bulgaristan	Ocak 2023	Birleşik Krallık INTERPOL Birimi tarafından, patlayıcı yapımına ilişkin materyal bulundurma/hazırlama ve aşırı sağ örgütlerle irtibatlı olması suçları kapsamında hakkında Kırmızı Bülten ile yakalama kararı bulunan İngiltere vatandaşı David BODILL, 10.01.2023'te Bulgaristan/Plevne yakınlarındaki Ljubenovo ilçesinde bulunan bir köy evinde, Bulgaristan INTERPOL birimlerince yakalanmıştır.
57	Brezilya	Ağustos 2023	Financial Times Gazetesi'nde Brezilya'daki aşırı sağcı neo-Nazi grupların artan faaliyetlerine ilişkin yayımlanan makalede; "Brezilya'nın güney bölgelerinde yer alan tarihi Alman bölgelerinde, aşırı sağcılığın son dönemde belirgin bir şekilde artmaya başladığı, ülkede geçen yıldan bu yana "antidemokratik eylemlerin" %380 oranında arttığı, özellikle Santa Catarina'da eylemselliğin dikkat çekici seviyede olduğu" hususlarına yer verilmiştir. ⁷⁴
58	Brezilya	Kasım 2023	Brezilya'daki neo-Nazi gruplara yönelik olarak Brezilya İstihbarat Servisi (ABIN) ve Emniyet Güçleri tarafından sürdürülen istihbari çalışmalar çerçevesinde 06.06.2023'te başlatılan Accelerare Operasyonları'nın üçüncüsü 14.11.2023'te gerçekleştirilmiş olup operasyon neticesinde ırkçı ve antisemitik faaliyetler içerisinde yer aldığı tespit edilen yedi kişi tutuklanmıştır.
59	Danimarka	Aralık 2022	BK merkezli ODI isimli küresel düşünce kuruluşunda görevli Claire KUMAR ve Anna Bailey MORLEY tarafından hazırlanan "Danimarka ve İsveç'te Aşırı Sağın Yükselişi" başlıklı makalede; "Danimarka ve İsveç'in, göç konusunda hoşgörülü ve açık bir toplumdan giderek daha kısıtlayıcı politikaları benimseyen ülkelere dönüştüğü, 2015-2018 yılları arasında göçmenliğin aşırı sağın ilgi odağı haline geldiği, Danimarka ve İsveç'teki ılımlı partilerin, iktidarda kalmak için göç konusunda aşırı sağa tavizler verdiği, bununla birlikte iki ülkenin de işgücü açıklarını kapatmak için göçmenlere ihtiyaç duyduğu, bu durumun göç konusunda ileriye dönük olarak yeni çözümler bulunmasını gerektirdiği" hususlarına yer verilmiştir. ⁷⁵

74- "One people, one Reich": neo-Nazi groups spread in Brazil's South", Financial Times, 09 Ağustos 2023.

75- "The rise of the far right in Denmark and Sweden - and why it's vital to change the narrative on immigration", Overseas Development Institute, 14 Aralık 2023.

60	Danimarka	Mart 2023	Danimarka İç İstihbarat Servisi (PET)'nin Terör Analizi Merkezi tarafından hazırlanan 2023 Yılı Tehdit Değerlendirmesi Raporu'nda; "ülkede aşırı sağ motifli olası bir terör saldırısının yalnız aktörler tarafından gerçekleştirilebileceği, bu saldırılarda Müslüman ve Yahudi grupların ya da kamu otoritelerinin hedef alınabileceği, aşırı sağ hareketlerin, radikal dini gruplardan etkilendiği, iki farklı aşırılık yanlısı grubun ortak düşmanları olması halinde pratik iş birliğine girebilecekleri, bu durumun terör tehdidinin hibritleşmesi olarak tanımlandığı" hususlarına yer verilmiştir. ⁷⁶
61	EUROPOL	10.11.2023	EUROPOL koordinesinde Belçika, Hırvatistan, İtalya, Litvanya, Hollanda ve Romanya güvenlik birimlerinin katılımıyla aşırı sağcı gruplara terörizm iddiasıyla operasyonlar gerçekleştirilmiş olup farklı ülkelerden beş kişi gözaltına alınmıştır.
62	Finlandiya	Nisan 2023	Finlandiya İç İstihbarat Servisi (SUPO) tarafından yayımlanan 2022 Yıllık Raporu'nun "2023 Ulusal Terörist Tehdit Değerlendirmesi" bölümünde "SUPO'nun, Finlandiya'da terör tehdidi seviyesinin dört derece üzerinden halen ikinci seviyede olduğunu tespit ettiği, en olası terör saldırısı tehdidini, aşırı sağcı ya da radikal İslamcı ideolojiyi savunan yalnız aktörler veya küçük grupların oluşturduğu, ırkçılık, Yahudi aleyhtarlığı ve yabancı düşmanlığının uluslararası düzeyde aşırı sağ ideolojisinde öne çıkan faktörler olduğu, SUPO'nun Ukrayna savaş alanına gitmek üzere Finlandiya'dan ayrılan bazı münferit sağ kanat aşırılıkçıları tespit ettiği, çatışmalara katılmalarının bu Finlandiyalı şahısların radikalleşme olasılığını da arttıracacağı, gençlerin internet üzerinden şiddet içerikli ve bağlantısız bir şekilde radikalleşmesinin uluslararası düzeyde ortaya çıkan önemli bir eğilim olduğu, bazı Avrupa ülkelerinin reşit olmayan failerin planladığı saldırıları önlediği, Finlandiya'daki terör durumunun çoğu zaman uluslararası eğilimlere benzer olduğu" hususları belirtilmiştir. ⁷⁷
63	Finlandiya	25.07.2023	Finlandiya Halk Radyosu (YLE) tarafından, Finlandiya toplumunun ülkedeki ırkçılığa bakış açısına ilişkin, yaklaşık 1.096 katılımcı ile gerçekleştirilen ve Finlandiya'daki ırkçılığa karşı yeterince mücadele edilip edilmediği yönündeki anket sonucunda; "şahısların %48'inin yeterince mücadele verilmediği, %43'ünün ise mücadelenin yeterli olduğu şeklinde yanıt verdiği" bildirilmiştir. ⁷⁸

76- "Assessment of the Terrorist Threat to Denmark 2023", PET, Mart 2023.

77- "National Terrorist Threat Assessment 2023", SUPO, Nisan 2023.

78- "YLE survey reveals political divides on racism acceptability in Finland", YLE, 25 Temmuz 2023.

64	Finlandiya	20.07.2023	Finlandiya'da 2022 sonbahar aylarında aşırı sağcı terör saldırısı düzenleme planlaması yaptıkları iddiasıyla tutuklanan dört şahsın ön soruşturması Temmuz 2023 itibarıyla tamamlanmıştır. Soruşturmaya ilişkin Hame Polis Departmanı ve Kriminal Dairesi tarafından kamuoyu ile paylaşılan bilgilerde; "Finli şahısların radikalleşmiş aşırı sağcı bir grup oluşturduğundan şüphelenildiği, şahısların 3D baskı ile ürettiği FGC-9 hafif makineli tüfeklerin soruşturma kapsamında incelendiği, grup üyelerinin silah üretimi için bir garaj kiraladığı, ayrıca şüphelilerden bir tanesinin evinde de silah üretimi malzemelerinin bulunduğu" ifade edilmiştir. ⁷⁹
65	Finlandiya	06.12.2023	Finlandiya'nın Bağımsızlık Günü münasebetiyle başkent Helsinki'de farklı ideolojik gruplar tarafından kutlama etkinlikleri ve yürüyüşler gerçekleştirilmiştir. Finlandiya polisinin sol görüşe müzahir olan ve ellerinde Filistin bayrakları taşıyan grupları ana meydandan uzaklaştırmasına ve taraflar arasında yaşanan gerginliklere rağmen, aşırı sağcı grupların aynı meydana toplanmasına izin verilmesi ülke gündeminde tepkiyle karşılanmıştır.
66	Fransa	23.12.2022	Paris'te Kürt kökenli vatandaşların yoğunlukla yaşadığı 10. Bölgedeki Enghien Sokağı'nda 69 yaşındaki aşırı sağ görüşe müzahir bir şahıs tarafından silahlı bir saldırı gerçekleştirilmiş ve söz konusu saldırıda üç kişi hayatını kaybetmiştir.
67	Fransa	01.01.2023	The Local isimli haber sitesinde, Fransa'daki artan şiddet içerikli aşırı sağ hareketlere ilişkin yayımlanan makalede; "2022 yılı içerisinde Fransa'da aşırı sağ adına benzeri görülmemiş bir siyasi başarı görüldüğü, güvenlik servislerinin Fransa'da aşırı sağcı kişilerin takibine yoğunlaştığı, Fransa'da aşırı sağın yükselişinin 11 Eylül saldırılarından bu yana kademeli bir şekilde artmaya devam ettiği, Fransız istihbarat birimlerine atıfta bulunan bazı kaynakların ülkede militan aşırı sağla bağlantılı yaklaşık 3.000 kişinin olduğunun iddia edildiği, ABD'deki grupların aksine daha fazla gruplaşma eğilimi göstermeyen Fransız aşırı sağcıların, küçük hücreler halinde ya da bireysel hareket ettiği, bu çerçevede yalnız aktör saldırılarının Fransa'da görülme ihtimalinin diğer yerlere kıyasla daha fazla olduğu hususları belirtilmiştir. ⁸⁰

79- "Finnish police suspect neo-Nazi group prepared for 'race war' using 3D-printed weapons", YLE, 20 Temmuz 2023.

80- "The worrying growth of violent far-right activism in France", The Local, 13 Ocak 2023.

68	Fransa	01.02.2023	ABD merkezli “Nefret ve Aşırılıkçılığa Karşı Küresel Proje (Global Project Against Hate and Extremism-GPAHE)” adlı düşünce kuruluşu tarafından, Fransa merkezli aşırı sağcı ve nefret gruplarına ilişkin yayımlanan raporda; “Fransa’da faaliyet gösteren aşırı sağcı grupların çoğunluğunun, ana siyasi akımda yer alan göçmen karşıtı “biz-onlar” retoriği ile göçmenlik ve İslam terimlerini kasıtlı olarak bir araya getiren beyaz milliyetçi, göçmen karşıtı ve Müslüman karşıtı grupların birleşiminden oluştuğu, ülkede ideolojik olarak benzer düşüncelere sahip 43 temel grup bulunduğu, son birkaç yıldır ülkedeki politikacılar ve halk arasında artan Müslüman ve göçmen karşıtı söylemlere bakıldığında, aşırılık yanlısı grupların nefret söylemlerini ana akıma sızdırma konusunda başarılı olduğunun görüldüğü, aşırı sağcı grupların çoğunun Paris ve Lyon’da yerleşik olduğu” hususlarına yer verilmiştir. ⁸¹
69	Fransa	06.05.2023	Fransa’da emeklilik reformu kapsamında süregelen protesto gösterilerinin yasaklanmasına rağmen, yaklaşık 600 aşırı sağcının Paris’te protesto yürüyüşü gerçekleştirmesi ülke gündeminde tepkiyle karşılanmıştır.
70	Fransa	01.06.2023	Fransa’da bulunan camilere ve Yahudi ibadethanelerine yönelik saldırı planlamakla suçlanan dört aşırı sağcı zanlı, Paris’te yargılanmaya başlanmıştır. 2018 ve 2019 yıllarında tutuklanan zanlıların bazılarının o yıllarda reşit olmamaları nedeniyle gizli duruşmalar gerçekleştirilmiş, güncel davanın ise kamuoyuna açık görülmesi yönünde karar veren hakim ise bu kararıyla “aşırı sağ tehdidine farkındalık yaratmayı amaçladığını” beyan etmiştir.
71	Fransa	07.08.2023	İçişleri Bakanı Gerald DARMANIN, yaptığı açıklamada aşırı sağcı Civitas Hareketi’nin kapatılması için ilgili birimlerine talimat verdiğini bildirmiş, söz konusu yapı 03.10.2023’te feshedilmiştir. ⁸²

81- “New GPAHE Report Profiles more than 40 Far-Right Hate and Extremist Groups in France”, Global Project Against Hate and Extremism, 14 Şubat 2023.

82- “Gérald Darmanin annonce engager la dissolution de l’organisation catholique intégriste Civitas après des propos antisémites”, Le Monde, 07 Ağustos 2023.

72	Fransa	01.07.2023	EUobserver internet sitesinde yayımlanan “Müslümanları Susturmak: Fransa’nın Otoriter Güvenlik Devleti” başlıklı makalede; “ABD Uluslararası Din Özgürlüğü Komisyonu’nun 24.07.2023’te genel olarak AB’deki din özgürlüğü hakkında endişe verici bir politika brifingi yayımladığı, brifingde en ön plana çıkan ülkenin, özellikle Müslümanlara yönelik muamelesi açısından Fransa olduğu, Fransa’da dini motiflerle yapılan ayrımcılık, kısıtlamalar ve engellemelerin dikkat çektiği, birçok uluslararası insan hakları grubunun Fransız Hükümeti içerisinde artan Müslüman karşıtı eğilim konusunda uyarılarda bulunduğu, yürütülen politikalarla Fransa’nın Mısır gibi diğer otoriter devletlerle aynı hizaya geldiği, terörle mücadele adı altındaki tedbirlerin Müslümanlar üzerinde olağanüstü etkiye sebebiyet verdiği, bu kapsamda Müslümanlara yönelik saldırıların orantısız bir şekilde arttığı” hususlarına yer verilmiştir. ⁸³
73	Fransa	25.11.2023	Fransa’nın Auvergne-Rhone-Alpes bölgesine bağlı Drome ilindeki Crepol komününde 18-19.11.2023 gecesinde düzenlenen bir balo etkinliğine yönelik 15-20 kişilik bir grup tarafından gerçekleştirilen saldırıda Thomas... isimli 16 yaşındaki gencin hayatını kaybetmesi sonrasında aşırı sağ gruplar başta olmak üzere yerel halk tarafından Drome ili Romans-Sur-Isere komününde 25.11.2023’te “Thomas İçin Adalet” yürüyüşü tertip edilmiş, yürüyüş esnasında göç ve İslam karşıtı sloganlar atılmıştır.
74	Fransa	13.11.2023	Ulusal Terörle Mücadele Savcılığı tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında 13-17.11.2023 haftası içerisinde Fransa genelinde aşırı sağ ile bağlantılı toplam 10 kişi gözaltına alınmıştır.
75	Hırvatistan	Kasım 2023	Zadar-Voštarića ilçesi Gençlik, Kültür ve Çağdaş Sanatlar Merkezi’nin dış mekanları ile çeşitli alanlara Gamalı Haç (Svastika) çizilmiş ve “Sırplardan Nefret Ediyorum (Mrzim Srbe)” yazılmıştır.

76	Hollanda	30.05.2023	Hollanda Terörle Mücadele ve Güvenlik Ulusal Koordinatörü (NCTV) tarafından 30.05.2023'te yapılan açıklamada; "Hollanda'da terör saldırısı tehdidinin son altı ayda arttığı, cihatçı örgütlerin Avrupa'da terör saldırıları hazırladığına dair "artan işaretler" bulunduğu, Hollanda'nın uzun süredir radikal gruplar tarafından "saldırı için meşru bir hedef" olarak görüldüğü ve son zamanlarda protesto amacıyla Kur'an-ı Kerim yakma olaylarının bu durumu daha da kesin bir noktaya taşıdığı, bu tür eylemler sebebiyle radikal terör örgütlerinin Hollanda'yı radarına aldığı, yaşanan durumun kısa vadede terör saldırısı tehdidinin artmasına yol açtığı, benzer bir şekilde ülkede aşırı sağcı aşırılıkçıların artmasının da dikkat çeken bir tehdit olarak ön plana çıktığı" hususlarına yer verilmiştir. ⁸⁴
77	Hollanda	13.06.2023	Hollandalı aşırı sağcı aktivist Ronald Van Der W. isimli şahıs, Hollanda'da eylem yapmak amacıyla Polonya'da silah temin etmeye çalıştığı gerekçesiyle Polonya/Poznan'da, Sınır Güvenlik Birimleri ve Askeri İstihbaratın ortak operasyonu ile yakalanmıştır.
78	Hollanda	03.01.2023	Hollanda/Rotterdam'da, 31.12.2022'de gerçekleştirilen yılbaşı kutlamaları esnasında, Rotterdam'da bulunan Erasmus köprüsüne ABD'de Black Lives Matter hareketine tepki olarak aşırı sağcı görüşe müzahir şahıslar tarafından oluşturulan White Lives Matter (WLM) grubu Hollanda şubesi tarafından projektör marifetiyle ırkçı ifadeler yansıtılması hakkında, Hollanda Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılan açıklamada; "olayın sorumlularını bulmak için cezai soruşturma başlatıldığı" bildirilmiştir.
79	Hollanda	23.11.2023	Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar (PEGIDA) Hollanda Sorumlusu Edwin Wagenveld, 22.01.2023'te Temsilciler Meclisi önünde gerçekleştirdiği Kur'an-ı Kerim yakma eylemi kapsamında Müslümanlara hakaret ettiği suçlamasıyla süregelen davası kapsamında bir grubu (Müslümanları) aşağılamaktan 40 saat kamu hizmeti cezasına çarptırılmıştır.
80	İrlanda	23.11.2023	İrlanda/Dublin şehir merkezinde, bir okul çıkışında üçü çocuk beş kişiye yönelik bıçaklı saldırı gerçekleştirilmiş olup, saldırıyı gerçekleştiren ve göçmen kökenli olduğu iddia edilen şahıs ise gözaltına alınmıştır. Saldırı sonrasında aşırı sağcı gruplar tarafından Dublin'de gece boyunca protesto gösterileri gerçekleştirilmiş ve polisle çatışmalar meydana gelmiştir. Çatışmalarda 34 kişinin gözaltına alındığı bildirilmiştir.

81	İspanya	Ekim 2023	İspanya'da Ekim 2023'te gerçekleştirilen operasyonlarda, Katalonya polisi ve Ulusal Polis tarafından Katalonya ve İspanya'nın diğer bölgelerindeki Combat 18 İspanya yapılanmasından 16 kişi tutuklanmıştır.
82	İspanya	10.11.2023 11.11.2023	İspanya'da hükümeti kurmakla görevli Sosyalist İşçi Partisi (PSOE)'nin 2017 yılında Katalonya'da ayrılıkçı referandumunu organize etmeye çalıştıkları için haklarında adli işlem yürütülen Katalanlara yönelik af çıkartılmaya yönelik kararına yönelik olarak gerçekleştirilen ve aşırı sağcı grupların da katılım gösterdiği protesto gösterilerine, Fransa'da faaliyet gösteren aşırı sağcı grupların da destek maksatlı olarak katılım sağladıkları tespit edilmiştir.
83	İspanya / RF	22.01.2023	The New York Times Gazetesi'nde RF'nin İspanya'daki aşırı sağcı gruplar üzerindeki faaliyetlerine ilişkin yayımlanan makalede; "Rus askeri istihbarat birimlerinin Rus merkezli aşırı sağcılar aracılığıyla, İspanya'da aşırı sağcı grupları yönlendirerek, Başbakan ve Savunma Bakanı gibi önemli stratejik hedeflere mektup bombaları göndermek arzusunda olduğu" vurgulanmıştır. ⁸⁵
84	İsveç	07.01.2023	ABD merkezli Bloomberg kanalında, İsveç'te artan ırkçılık hareketleri hakkında yayımlanan makalede; "İrkçiliğin, uzun yıllardan bu yana liberal bir cennet olarak bilinen İsveç'te gündelik hayatın bir parçası haline geldiği" bildirilmiştir. ⁸⁶
85	İsveç	Şubat 2023	İsveç'te aşırı sağ hareketlerle mücadele kapsamında faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşu Expo Foundation tarafından ülkedeki aşırı sağ faaliyetlere ilişkin yayımlanan raporda; "2022 yılında İsveç'teki ırkçı grupların 1.791 eylem gerçekleştirdiği, bir önceki yıl 1.487 eylem yapan grupların faaliyetlerindeki ivmelenmenin dikkat çekici olduğu, artışın temelde Eylül 2022 seçimleri öncesinde aşırı sağcı grupların ülkenin farklı bölgelerinde yürüttüğü propaganda faaliyetlerinden kaynaklandığının değerlendirildiği, İsveç seçimlerinde aşırı sağın beklediği başarıyı tam olarak elde edememekle birlikte, İsveç Demokratlarının başarısının aşırı sağcı çevrelerde "sağ tarafa doğru bir adım" olarak memnuniyetle karşılandığı, ırkçı ideoloji hareketinin 2023 yılı boyunca etkisini sürdüreceği, aşırı sağ ve komplo teorileri yayan grupların Rusya yanlısı dezenformasyon faaliyetlerini 2023 yılında da sürdürmesinin beklendiği" hususlarına yer verilmiştir. ⁸⁷

85- "Russian Agents Suspected of Directing Far-Right Group to Mail Bombs in Spain", The New York Times, 22 Ocak 2023.

86- "Racism Has Become Part of Everyday Life for Minorities in Sweden", Bloomberg, 07 Ocak 2023.

87- "Svensk rasideologisk miljö 2022", Expo, 01 Mart 2023.

86	İsveç	08.03.2023	İsveç Güvenlik Polisi (SAPO) tarafından 08.03.2023'te Ulusal Terörist Tehdit Değerlendirme Merkezi (The National Center for Terrorist Threat Assessment-NCT)'nin "2023 yılında İsveç'e yönelik terör tehdidi" konulu raporu yayımlanmıştır. Söz konusu raporda aşırı sağ konuları bağlamında; "3D silahların ucuz ve üretiminin kolay olduğu, söz konusu silahların metal dedektörlerle takip ve tespit edilmesinin zor, imha edilmesinin ise kolay olduğu, söz konusu yeni teknolojinin terör saldırılarında kullanılmasının muhtemel görüldüğü, 2023'te şiddet yanlısı aşırı sağcılardan gelen terörist saldırı tehdidinin, esas olarak ideolojik bir bağlama ve sanal topluluğa dayalı olarak hareket eden yalnız aktörlerden gelebileceği, İsveç'te veya yurt dışında gerçekleştirilen terör saldırılarının, benzer düşünen aktörleri saldırılar gerçekleştirmeye teşvik etmeyi sürdürebileceği" hususlarına yer verilmiştir. ⁸⁸
87	İsveç	12.06.2023	İsveç'te Şubat 2023'te gerçekleştirilmek istenen Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerinin İsveç güvenlik güçlerince güvenlik gerekçesiyle engellenmesine yönelik İsveç İdare Mahkemesince 04.04.2023'te, güvenlik güçlerinin gösteri hakkını sınırlama yetkisine sahip olmadığı yönünde bir karar alınmış, Stockholm emniyet müdürlüğü tarafından karara itiraz mahiyetinde Yüksek Mahkemeye başvurulmuştur. Yüksek Mahkeme 12.06.2023'te İdari Mahkemeyle aynı yönde karar almış, İsveç polisinin "güvenlik gerekçesiyle" Kur'an-ı Kerim yakılmasını yasaklama kararını iptal etmiştir.
88	Kanada	05.07.2023	ABD merkezli neo-Nazi grubu olan Atomwaffen Division'ı destekleyen, sosyal medyada "Dark Foreigner" lakabıyla tanınan 26 yaşındaki Ontario/Ottava'da mukim Patrick Gordon MACDONALD, "bir terör örgütünün faaliyetlerine katılmak, terör faaliyetlerini kolaylaştırmak ve nefreti kasten teşvik etmek" suçlamalarıyla Kanada Federal Polisi (RCMP) Ulusal Güvenlik Uygulama Ekibi (INSET) tarafından yakalanarak tutuklanmıştır.
89	Kanada	29.06.2023	Toronto-Waterloo'da bulunan Waterloo Üniversitesi'nde "Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları" dersi sırasında Geovanny Villaba-ALEMAN isimli yabancı öğrenci tarafından gerçekleştirilen bıçaklı saldırıda biri öğretim üyesi profesör, ikisi öğrenci olmak üzere üç kişi yaralanmıştır.

90	Kanada	14.03.2023	Kanada'nın istihbarat ve güvenlik faaliyetlerini gözden geçirme yetkisine sahip bağımsız ve harici bir inceleme organı olan, bu kapsamda gizli bilgilere ve Parlamento'ya sunulan raporlara sınırsız erişim yetkisi bulunan Ulusal Güvenlik ve İstihbarat İnceleme Ajansı (NSIRA), Kanada Gelir İdaresi (CRA)'ne yönelik İslamofobi soruşturması başlatmıştır.
91	Kanada/ Almanya	08.07.2023	Aşırı sağcı Yahudi karşıtı Goyim Defense League grubu üyesi Kanada vatandaşı 41 yaşındaki Robert Frank WILSON, işlediği nefret suçlarından dolayı hakkında AB ülkelerinde çıkarılan tutuklama kararı doğrultusunda Almanya'nın Frankfurt Havalimanında gözaltına alınmıştır.
92	Kanada	08.12.2023	Kanada Kraliyet Atlı Polisi (RCMP) tarafından kamuoyuyla paylaşılan basın açıklamasında Ontariolu iki şahsın aşırı sağcı Terrorgram Topluluğu'na manifestolar hazırlamak ve Atomwaffen Division (AWD)'a eleman temini kapsamında propaganda videoları hazırlamak suçlamasıyla tutuklandığı bildirilmiştir. ⁸⁹
93	Macaristan	06.05.2023	Macaristan/Budapeşte'de 12 Avrupa ülkesinden gelen aşırı sağcı grupların katılımıyla "Avrupa Dövüş Gecesi (European Fight Night-EFN) gerçekleştirilmiştir. Normal şartlarda Legio Hungaria (LH) isimli aşırı sağcı grup tarafından organize edilen etkinlik öncesinde LH tarafından yapılan açıklamada polisin baskısı sebebiyle etkinlik organizasyonundan çekildikleri duyurulmuş olup Budapeşte merkez yerine alternatif etkinlik Budapeşte'nin 80 km uzağında bulunan Fejer Kasabasında gerçekleştirilmiştir.
94	Norveç	28.03.2023	Nordik Konseyi tarafından kamuoyuyla paylaşılan "Norveç Sokaklarında neo-Naziler Yürüyüş Yaptıklarında, Daha Çok İsveççe Duyulacaktır" başlıklı analiz raporunda; "İskandinav aşırı sağcı grupların tarih boyunca fikir ve uygulamalarında iş birliği ekseninde hareket ettiği, mezkûr iş birliğinin Soğuk Savaş döneminden itibaren daha da önemli bir boyuta ulaştığı, aşırı sağ hareketlerin organizasyon sürecinin toplumun dijitalleşme sürecinden etkilendiği, aşırı sağın İskandinav ülkeleri arasındaki iş birliği faaliyetlerinin giderek artmasına rağmen, bu iş birliği ile mücadelenin beklenen seviyede olmadığı, aşırılıkla mücadelenin daha ziyade "militan/radikal terörizm" konusuna odaklandığı" hususlarına yer verilmiştir. ⁹⁰

89- "Two Ontario men arrested on terrorism charges", Royal Canadian Mounted Police, 08 Aralık 2023.

90- "When neo-Nazis march on Norwegian streets, you hear a lot of Swedish", Nordic Co-Operation, 28 Mart 2023.

95	Norveç	28.11.2023	Norveç Polis Güvenlik Servisi (PST) Terörle Mücadele Şefi Lars LILLEBY ulusal medyaya verdiği demeçte; PST'nin 2023 yılı tehdit değerlendirmelerinde Avrupa'da orta ve yüksek okulları hedef alan saldırı planlarına atıf yapıldığı, PST'nin okulları genç aşırı sağ yanlıları için kolay ulaşılabilir hedefler olarak karakterize ettiği, okul öğretmenlerinden bu yönde herhangi bir endişe hissedersen polise bildirmelerinin istendiği" hususlarını belirtmiştir. ⁹¹
96	Polonya	11.11.2023	Polonya'da düzenlenen ve aşırı sağcı grupların katılım çağrısı yaptığı Bağımsızlık Günü yürüyüşüne katılan yaklaşık 40.000 katılımcı arasında Avrupa ve ABD'den katılım gösteren 600'den fazla aşırı sağcının bulunduğu belirlenmiştir.
97	Rusya Federasyonu	08.09.2023	RF İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Irina VOLK tarafından 08.09.2023'te gerçekleştirilen açıklamada; "neo-Nazi Grubu 'Beyaz Takım Elbiseli'ye yönelik bir operasyon gerçekleştirildiği, grup üyelerinin RF'nin çıkarlarına aykırı olanlar da dahil olmak üzere bir dizi ağır suç işlemeye hazırlandıklarının belirlendiği, aramalar sırasında Nazi literatürü, sembol ve malzemelerle birlikte bazı silahların da ele geçirildiği" hususları yer almıştır. ⁹²
98	Yeni Zelanda	Ocak-Nisan 2023	Yeni Zelanda Emniyet Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı verilere göre, Ocak 2022-Nisan 2023 arasında ülke genelinde yaşanan 7.000 civarındaki nefret suçunun yaklaşık üçte birinde Asyalı ve Güney Asyalı şahıslar hedef alınmıştır. Söz konusu süreçte, toplam 292 adet din kaynaklı saldırı yaşanmış olup bunlardan 205'inde Müslümanlar hedef alınmıştır. ⁹³
99	Yunanistan	01.11.2023	Yunanistan'da mahkeme kararıyla kapatılan aşırı sağcı Altın Şafak Partisi mensupları Manolis Kapelonis ve Yorgos Fountulis'in öldürülmesinin 10. yıl dönümünü anmak amacıyla Atina'da gerçekleştirilen ve güvenlik güçleriyle çatışma boyutuna ulaşan protesto gösterilerine Belçika'da faaliyet gösteren aşırı sağcı Active Club Dietsland (ACD) grubu ve İtalya'da faaliyet gösteren neo-faşist grup Casa Pound mensuplarının da katılım gösterdiği tespit edilmiştir.
100	Yunanistan	02.12.2023	Mahkeme kararıyla kapatılan neo-Nazi görüşlü aşırı sağ oluşum Altın Şafak Partisi'nin Gençlik Cephesi, aralarında İspanya, İsveç, Romanya ve Fransa'nın da bulunduğu dokuz farklı Avrupa ülkesinden birçok aşırı sağ örgütün katılımıyla İtalya/Torino'da düzenlenen "Milliyetçi Oluşumlar Pan-Avrupa Günü" etkinliğine katılım sağlamıştır.

91- "Ikke en jobb for lærere", Nordnorsk Debatt, 28 Kasım 2023.

92- "Police detained neo-Nazis preparing for serious crimes", News Unrolled, 08 Eylül 2023.

93- "Racism, homophobia fuelling thousands of crimes in New Zealand each year, figures Show", The Guardian, 07 Haziran 2023.

Kitaplar-Makaleler

- Aguilera-Rodriguez, Cesareo (2014). The Rise of The Far Right in Europe. Geographical Overview, EU's Mediterranean Countries, *Panorama* (1-4).
- Byman, Daniel; Butt, Shelby (2020). Right-wing Extremism: The Russian Connection. *Survival* 62(137-152).
- Campbell, Beatrix Futak (2020). How the European Far-Right and Russia Have Joined Forces Against Brussels. *Atlantisch Perspectief*. 44 (1) (30-35).
- Haekwon Kim, David; Sundstrom, Ronald R. (2014). Xenophobia and Racism. *Critical Philosophy of Race*, 2(1) (20-45).
- Hersh, E., & Royden, L. (2023). Antisemitic Attitudes Across the Ideological Spectrum. *Political Research Quarterly*, 76 (2), (697-711).
- Kalın, İbrahim (1997). Ben, Öteki ve Ötesi. *İnsan Yayınları*.
- Lepage-Veilleux, Yannick; Archambault, Emil (2016). Mapping Transnational Extremist Networks: An Exploratory Study of the Soldiers of Odin's Facebook Network, Using Integrated Social Network Analysis. *Perspective on Terrorism*, 13 (2), (21-38).
- Margarita Gomez-Reino Cachafeiro & Carolina Plaza-Colodro, (2018) "Populist Euroscepticism in Iberian party systems", *Politics* 38 (3), (344-360).
- Pitcavage, Mark (2019). Surveying The Landscape of the American Far Right. *The George Washington University*(1-14).
- Smith, Brent L. (1994) Terrorism in America: Pipe Bombs and Pipe Dreams. *Suny Series in New Directions in Crime and Justice Studies*.
- Tolsma, J.; Lameris, J.; Savelkoul, M. (2021). Exposure to asylum seekers and changing support for the radical right: A natural experiment in the Netherlands. *Plos One* 16 (2).

Raporlar

Avustralya Güvenlik ve İstihbarat Kurumu "ASIO Annual Report 2017-18" başlıklı raporu, <https://www.homeaffairs.gov.au/reports-and-pubs/Annualreports/2017-18/01-annual-report-2017-18.pdf>.

Avustralya Senatosu Hukuk ve Anayasal İşler Mevzuat Komitesi'nin 23 Mayıs 2023 tarihli oturumunun raporu, https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/committees/estimate/26893/toc_pdf/Legal%20and%20Constitutional%20Affairs%20Legislation%20Committee_2023_05_23_Official.pdf.

Belçika İstihbarat Servisi (VSSE) 2021-2022 Dönemi Yıllık Genel Faaliyet Raporu, <https://www.vsse.be/fr/intelligence-report-2021-2022>.

Birleşik Krallık Parlamentosu İstihbarat ve Güvenlik Komitesi'nin 13 Temmuz 2022 tarih ve "Extreme Right-Wing Terrorism" başlıklı raporu, https://isc.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2022/07/E02710035-HCP-Extreme-Right-Wing-Terrorism_Accessible.pdf.

Birleşmiş Milletler'in 03 Ağustos 2022 tarihli, A/77/266 sayılı ve "Terrorist attacks on the basis of xenophobia, racism and other forms of intolerance, or in the name of religion or belief" başlıklı raporu.

Birleşmiş Milletler Irksal Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin (UNCERD) 08 Aralık 2023 tarihli ve CERD/C/DEU/CO/23-26 belge numaralı raporu.

Danimarka Resmî Gazetesi'nde yayımlanan 1554 sayılı yasaya ilişkin 2020-05527 nolu jurnal kaydı, <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/1554>.

Runnymede Raporu (1997). Islamophobia: A Challenge for Us All. Runnymede Vakfı.

Yeni Zelanda Güvenlik İstihbarat Servisi, "New Zealand's Security Threat Environment 2023" başlıklı raporu, 11 Ağustos 2023, <https://www.nzsis.govt.nz/news/nzsis-publishes-unclassified-assessment-of-new-zealands-threat-environment/>.

İnternet Kaynakları

“14 Countries Tackle Violent Extremism Online in a Coordinated Referral Action Day”, EUROPOL, 19 Aralık 2023, europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/14-countries-tackle-violent-extremism-online-in-coordinated-referral-action-day.

“ADL Records Dramatic Increase in U.S. Antisemitic Incidents Following Oct.7 Hamas Massacre”, ADL, 24 Ekim 2023, <https://www.adl.org/resources/press-release/adl-records-dramatic-increase-us-antisemitic-incidents-following-oct-7>.

“ADL: Number of Americans believing antisemitic stereotypes nearly doubled since 2019”, Times of Israel, 12 Ocak 2023, <https://www.timesofisrael.com/adl-number-of-americans-believing-antisemitic-stereotypes-nearly-doubled-since-2019/>.

“ADL research: Conspiracy-minded Americans tend toward antisemitic views”, Times of Israel, 19 Mart 2023, <https://www.timesofisrael.com/adl-research-conspiracy-minded-people-tend-toward-antisemitic-views/>.

“Annual Report 2022”, OCAM, 28 Temmuz 2023, ocad.belgium.be/wp-content/uploads/2023/07/rapport-annuel_2022.pdf.

“Assessment of the Terrorist Threat to Denmark 2023”, PET, Mart 2023, <https://pet.dk/en/-/media/mediefiler/pet/dokumenter/analyser-og-vurderinger/vurdering-af-terrortruslen-mod-danmark/vurdering-af-terrortruslen-mod-danmark-2023-eng.pdf>.

“Australia not immune from facism’s global revival”, The Sydney Morning Herald, 17 Ocak 2023, <https://www.smh.com.au/politics/federal/australia-not-immune-from-fascism-s-global-revival-20230116-p5ccpe.html>.

“Bedömning av terrorhotet för 2023”, Säkerhetspolisen, 08 Mart 2023, <https://sakerhetspolisen.se/ovriga-sidor/nyheter/nyheter/2023-03-08-bedomning-av-terrorhotet-for-2023.html>.

“BND will sich besser vor Extremisten schützen”, Tagesschau, 09 Mart 2023, <https://www.tagesschau.de/investigativ/kontraste/bnd-extremismus-101.html>.

“Bundesinnenministerin Nancy Faeser verbietet Neonazi-Vereinigung ‘Hammerskins Deutschland’”, BMI, 19 Eylül 2023, <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2023/09/verbot-hammerskins.html>.

“Bundesinnenministerin Nancy Faeser verbietet sektenartige rechtsextreme Gruppierung ‘Artgemeinschaft’”, BMI, 27 Eylül 2023, <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2023/09/verbot-ag.html>.

KAYNAKLAR

“Chair Cardin, 22 European Foreign Affairs Committee Chairs Issue Joint Statement on Antisemitism and Anti-Muslim Bigotry”, US Senate Foreign Affairs Committee, 28 Kasım 2023, <https://www.foreign.senate.gov/press/dem/release/chair-cardin-22-european-foreign-affairs-committee-chairs-issue-joint-statement-on-antisemitism-and-anti-muslim-bigotry>.

“Die Pläne der rechten Bikergangs in Österreich”, Der Standard, 30 Haziran 2023, <https://www.derstandard.de/story/3000000177138/die-pl228ne-der-rechten-bikergangs>.

“DÖW mit Erstellung des Rechtsextremismusberichts beauftragt”, Viyana Yönetimi, 04 Ağustos 2023, <https://www.vienna.at/doew-mit-erstellung-des-rechtsextremismusberichts-beauftragt/8220544>.

“DSN: Mutmaßlicher Akteur der rechtsterroristischen „Feuerkrieg Division“ in Österreich ermittelt” 27 Mayıs 2023, https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20230527_OTSO003/dsn-mutmasslicher-akteur-der-rechtsterroristischen-feuerkrieg-division-in-oesterreich-ermittelt-bild.

“Ein Identitären-Anhänger soll einen Anschlag auf das Volksstimme-Fest geplant haben”. 12 Mayıs 2023, <https://www.standpunkt.press/ein-identitaeren-anhaenger-soll-einen-anschlag-auf-das-volksstimme-fest-geplant-haben-842/>.

“Experts Warn of Increased Risk of US terror attacks by rightwing ‘lone wolf’ actors”, The Guardian, 28 Mayıs 2023, [theguardian.com/World/2023/may/28lone-wolf-far-right-terror-attack-warning](https://www.theguardian.com/World/2023/may/28lone-wolf-far-right-terror-attack-warning).

“Extremistische Soldaten sollen schneller entlassen werden”, FAZ, 16 Ağustos 2023, <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/bundeswehr-will-extremistische-soldaten-schneller-entlassen-19108067.html>.

“Finnish police suspect neo-Nazi group prepared for “race war” using 3D-printed weapons”, YLE, 20 Temmuz 2023, <https://yle.fi/a/74-20041829>.

“Gérald Darmanin annonce engager la dissolution de l’organisation catholique intégriste Civitas après des propos antisémites”, Le Monde, 07 Ağustos 2023, https://www.lemonde.fr/politique/article/2023/08/07/gerald-darmanin-annonce-engager-la-dissolution-de-l-organisation-catholique-integriste-civitas-apres-des-propos-antisemites_6184729_823448.html.

“Gun Violence Archive”, <https://www.gunviolencearchive.org>.

“Ikke en jobb for lærere”, Nordnorsk Debatt, 28 Kasım 2023, <https://www.nordnorskdebatt.no/ikke-en-jobb-for-larere/o/5-124-278648>.

“Jeder Fall von antimuslimischem Rassismus ist einer zu viel” ,22 Mayıs 2023, https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20230522_OTSO045/jeder-fall-von-antimuslimischem-rassismus-ist-einer-zu-viel.

KAYNAKLAR

“Maryland Woman and Florida Man Charged Federally for Conspiring to Destroy Energy Facilities”, ABD Adalet Bakanlığı, 06 Şubat 2023, justice.gov/opa/pr/Maryland-woman-and-florida-man-charged-federally-conspiring-destroy-energy-facilities.

“Mitte-Studie”, FES, 21 Eylül 2023, <https://www.fes.de/referat-demokratie-gesellschaft-und-innovation/gegen-rechtsextremismus/mitte-studie-2023>.

“Murder and Extremism in the United States in 2022”, ADL, 22 Şubat 2023, <https://www.adl.org/resources/report/murder-and-extremism-united-states-2022>.

“National Terrorist Threat Assessment 2023”, SUPO, Nisan 2023, <https://supo.fi/en/terrorist-threat-assessment>.

“Neo-Nazi Fight Clubs are Fat-Shaming Men Into White Nationalism”, Vice News, 11 Nisan 2023, [vice.com/en/article/n7evgw/neo-nazi-fight-clubs-robort-rundo-fat-shaming-white-nationalism](https://www.vice.com/en/article/n7evgw/neo-nazi-fight-clubs-robort-rundo-fat-shaming-white-nationalism).

“Neo-Nazis and the Far-Right Are Trying to Hijack Pro-Palestine Protests”, Vice News, 01 Kasım 2023, <https://www.vice.com/en/article/k7zx5a/neo-nazis-hijack-pro-palestine-protest-mike-enoch>.

“Neue Rechte horten 120 Schusswaffen ganz legal in Österreich”, Kurier, 04 Ekim 2023, <https://kurier.at/chronik/wien/neue-rechte-nazis-rechtsextremismus-dsn-staatsschutz/402618228>.

“New GPAHE Report Profiles more than 40 Far-Right Hate and Extremist Groups in France”, Global Project Against Hate and Extremism, 14 Şubat 2023, <https://globalextrémism.org/post/gpahe-report-france-pr/>.

“New IRA believed to have Russian grenades stolen from Ukraine front line”, The Telegraph, 09 Eylül 2023, <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/09/09/new-ira-grenades-russia-ukraine-war-northern-ireland>.

“‘One people, one Reich’: neo-Nazi groups spread in Brazil’s South”, Financial Times, 09 Ağustos 2023, <https://www.ft.com/content/8e92c9c1-babf-4f4c-97dc-c6746cb51bf6>.

“Online Antisemitism Increased after Hamas Attack”, ADL, 09 Kasım 2023, <https://www.adl.org/resources/blog/online-antisemitism-increased-after-hamas-attack>.

“Police detained neo-Nazis preparing for serious crimes”, News Unrolled, 08 Eylül 2023, <https://newsunrolled.com/world/285427.html>.

“Racism Has Become Part of Everyday Life for Minorities in Sweden”, Bloomberg, 07 Ocak 2023, <https://www.bloomberg.com/news/features/2023-01-07/racism-in-sweden-is-it-still-considered-a-liberal-haven>.

“Racism, homophobia fuelling thousands of crimes in New Zealand each year, figures Show”, The

KAYNAKLAR

Guardian, 07 Haziran 2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/08/exclusive-racism-homophobia-fuelling-thousands-of-crimes-in-new-zealand-each-year-figures-show>.

“Report on Antisemitism in Australia 2022”, ECAJ, 12 Aralık 2023, ecaj.org.au/wordpress/wp-content/uploads/ECAJ-Antisemitism-Report-2022.pdf.

“RIAS-Jahresbericht: Anstieg antisemitischer Vorfälle in Kultur- und Bildungseinrichtungen”, 27 Haziran 2023, https://www.antisemitismusbeauftragter.de/SharedDocs/kurzmeldungen/Webs/BAS/DE/termine/2023/RIAS_PK2023.html.

“Russian Agents Suspected of Directing Far-Right Group to Mail Bombs in Spain”, The New York Times, 22 Ocak 2023, <https://www.nytimes.com/2023/01/22/us/politics/russia-spain-letter-bombs.html>.

“Silencing Muslim voices: France’s authoritarian security state”, EUobserver, 25 Temmuz 2023, <https://euobserver.com/opinion/157298>.

“State of Hate 2023: Rhetoric, Racism and Resentment”, Hope not Hate, 26 Şubat 2023, hopenothate.org.uk/2023/02/26/state-rhetoric-racism-and-resentment/.

“Stellungnahme des Thüringer Landeskriminalamtes, November 2023”, MDR, 30 Eylül 2023, <https://www.mdr.de/nachrichten/thueringen/west-thueringen/eisenach/polizei-knockout-razzia-rechtsextremismus-jena-100.html>.

“Stoking the Flames: The Influence of Tabloid Press and Government Rhetoric on Far-Right Anti-Immigrant Engagement”, Hope Not Hate, Mayıs 2023, hopenothate.org.uk/wp-content/uploads/2023/05/Stoking-the-Flames.pdf.

“Stolen Valor: The U.S. Volunteers in Ukraine Who Lie, Waste and Bicker”, The New York Times, 24 Mart 2023, <https://www.nytimes.com/2023/03/25/world/europe/volunteers-us-ukraine-lies>.

“Svensk rasideologisk miljö 2022”, Expo, 01 Mart 2023, <https://expo.se/tidskriften/svensk-rasideologisk-miljo-2022>.

“The Challenge of Far-Right Ideology to Democracy and Human Rights in Europe”, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 10 Ekim 2023, pace.coe.int/en/files/33076/html

“The rise of the far right in Denmark and Sweden – and why it’s vital to change the narrative on immigration”, Overseas Development Institute, 14 Aralık 2023, <https://odi.org/en/insights/the-rise-of-the-far-right-in-denmark-and-sweden-and-why-its-vital-to-change-the-narrative-on-immigration/>.

“The worrying growth of violent far-right activism in France”, The Local, 13 Ocak 2023, <https://www.thelocal.fr/20230113/ask-the-experts-how-much-of-a-threat-are-violent-far-right-activists-in-france>

KAYNAKLAR

“Threat assessment NCTV: terrorist threat to the Netherlands increased”, The Government of the Netherlands, 30 Mayıs 2023, <https://www.government.nl/latest/news/2023/05/30/threat-assessment-nctv-terrorist-threat-to-the-netherlands-increased>.

“Two Men Sentenced for Conspiring to Provide Material Support to Plot to Attack Power Grids in the United States”, ABD Adalet Bakanlığı, 21 Nisan 2023, [justice.gov/opa/pr/two-men-sentenced-conspiring-provide-material-support-plot-attack-power-grids-united-states](https://www.justice.gov/opa/pr/two-men-sentenced-conspiring-provide-material-support-plot-attack-power-grids-united-states).

“Two Ontario men arrested on terrorism charges”, Royal Canadian Mounted Police, 08 Aralık 2023, <https://www.rcmp-grc.gc.ca/en/news/2023/two-ontario-men-arrested-terrorism-charges>.

“UK Police Removing ‘Large Amount’ of Online Gun-Making Guides”, The Guardian, 01 Şubat 2023, [theguardian.com/uk-news/2023/feb/01/uk-police-removing-large-amount-of-online-gun-making-guides](https://www.theguardian.com/uk-news/2023/feb/01/uk-police-removing-large-amount-of-online-gun-making-guides).

“Ukraine Appeals for Foreign Volunteers to Join Fight Against Russia”, The Guardian, 27 Şubat 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/27/ukraine-appeals-for-foreign-volunteers-to-join-fight-against-russia>.

“Verfassungsschutz: Schwerpunkt gegen staatsfeindliche Bewegung”, Avusturya İçişleri Bakanlığı, 26 Temmuz 2023, <https://www.bmi.gv.at/news.aspx?id=6E516252524231467A79733D>.

“Verfassungsschutzbericht 2022 vorgestellt: Zahl der extremistischen Straftaten auf Höchststand”, BMI, 20 Haziran 2023, https://bmi.bund.de/SharesDocs/kurzmeldungen/DE/2023/06/vorstellung_vsb.html.

“What is antisemitism?”, Holocaust Remembrance Alliance, www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism.

“When neo-Nazis march on Norwegian streets, you hear a lot of Swedish”, Nordic Co-Operation, 28 Mart 2023, <https://www.norden.org/en/publication/when-neo-nazis-march-norwegian-streets-you-hear-lot-swedish>.

“YLE survey reveals political divides on racism acceptability in Finland”, YLE, 25 Temmuz 2023, <https://yle.fi/a/74-20042373>.

“ZARA Rassismus Report zeigt Wichtigkeit von Strategien zur Bekämpfung von Rassismus”, 21 Mart 2023, <https://presse.wien.gv.at/presse/2023/03/21/zara-rassismus-report-zeigt-wichtigkeit-von-strategien-zur-bekaempfung-von-rassismus>.

G.Wilders’in resmi Twitter/X hesabı üzerinden yaptığı 28 Mayıs 2023 tarihli paylaşımı, 28 Mayıs 2023, <https://twitter.com/geertwilderspvv/status/1662915471602069504>.

Millî İstihbarat Akademisi

Batılı Ülkelerde Aşırı Sağ Hareketler
2023 Değerlendirme Raporu Ocak 2024

© Her Hakkı Saklıdır